

לקוטי תורה • וזאת הברכה • מאמר 3

ביאור ע"פ תורה צוה

ביאור על "תורה צוה לנו משה"

התורה שאנו לומדים בדרך כלל באה רק מ"נובלות" החכמה הנעלמה של ה', מן הצד החיצוני שלה, והתורה שבעל פה מקבלת ממנה רק הארה, כמו באירוסין. בשמיני עצרת ובשמחת תורה, לאחר ההכנה של התפילה והתשובה בחודש תשרי, התורה שבכתב והתורה שבעל פה מתאחדות ב"נישואין" שלמים, הממשיכים את עצם החכמה שלמעלה; וכל יהודי שותף בכך.

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

likuteitorah.com/he/likkutei-torah/vezos-haberachah/3/

הנקודה

התורה שאנו לומדים בדרך כלל באה רק מ"נובלות" החכמה הנעלמה של ה', מן הצד החיצוני שלה, והתורה שבעל פה מקבלת ממנה רק הארה, כמו באירוסין. בשמיני עצרת ובשמחת תורה, לאחר ההכנה של התפילה והתשובה בחודש תשרי, התורה שבכתב והתורה שבעל פה מתאחדות ב"נישואין" שלמים, הממשיכים את עצם החכמה שלמעלה; וכל יהודי שותף בכך.

כל קטע: לשון המאמר, אחר כך התרגום, ואחר כך ביאור קצר תחת קו זהב. המספרים הקטנים בלשון המאמר מפנים להערות שבסוף.

המאמר בקצרה

המאמר פותח במדרש המתאר את התורה כ"נובלות החכמה שלמעלה". חכמה עילאה נובעת מחכמה סתימאה, כתר, לא בדרך של עילה ועלול אלא בדילוג, כמו שעה הצומחת מן המוח. לכן התורה שבכתב באה מן ה"שערות", כפי שנדרש בפסוק "וזרח משעיר". התורה שבעל פה, מצדה, נבנית מאותיות התורה שבכתב באמצעות ה"אש" של הגבורות, ומקבלת ממנה רק הארה: "מעט מים מכרך" של אליעזר. כל זה הוא רק אירוסין. בשמיני עצרת, לאחר ה"חופה" של האור המקיף ושבעת ימי הסוכות, מגיע עצם הייחוד, הממשיך מעצם החכמה הסתומה, כמו הטיפה הנושאת את עצם מהותו של האב. לכן התורה עצמה שמחה, ואז מוזכר הגשם לראשונה. ישראל, ששורשם ב"מחשבה" הפנימית של ה', בונים את הייחוד הזה; ה"עבדים" יורשים אותו. גם התפילה היומיומית פועלת כך בקנה מידה קטן, ולכן התורה שלאחר התפילה נעלית יותר. לבסוף, יצחק ורבקה מייצגים את הגבורות ואת התשובה, שבעתיד יעלו על החסד; ו"השיחה" הלבבית של תפילות חודש תשרי עולה על "תורת התינוקות".

מבנה

1	התורה כ"נובלות" החכמה שלמעלה	¶11-4
	התורה שבכתב באה מן הצד החיצוני של חכמה עילאה, והתורה שבעל פה מגלה רק את הצד החיצוני של התורה שבכתב; את פנימיותה אי אפשר לבטא במילים, כפי שמראה הסיפור על האריז"ל.	
2	עילה ועלול לעומת דילוג	¶15-8
	מחכמה ולמטה הספירות משתלשלות זו מזו; אך חכמה באה מחכמה סתימאה בבחינת יש מאין, כמו שעה מן המוח.	
3	השערות ו"וזרח משעיר"	¶9-10
	שלוש עשרה המידות הן ה"צומח" של שערות מחכמה סתימאה, מקור חכמה דאצילות; "שעיר" נדרש כ"שער היו"ד".	
4	האש היוצרת את האותיות	¶11-16
	האותיות הטמונות בשכל יוצאות באמצעות ה"אש" של הגבורות, כמו עפר הנפרד ממים רותחים; מאותיות אלה נמשכת התורה שבעל פה, ואילו עשרים וארבעת הספרים הם רק "כדה על שכמה" של רבקה.	
5	מעט מים מכרך	¶17
	התורה שבעל פה, אליעזר העבד, מקבלת מן התורה שבכתב רק מעט מים, באמצעות ה"ידיים" — המידות.	

6	אירוסין ונישואין: שמיני עצרת	¶18-21
	ההמשכה במשך השנה כולה היא רק אירוסין; בשמיני עצרת, לאחר החופה של האור המקיף ושבעת ימי הסוכות, הייחוד ממשיך מעצם חכמה סתימאה, והתורה עצמה שמחה.	
7	הוא מוריד הגשם	¶22
	הגשם מסמל את ההמשכה של הייחוד; הוא תלוי ב"רוח" הנמשכת על ידי תורה ומצוות, וישראל, ששורשם במחשבתו של ה', הם ה"בונים" המביאים אותו לידי כך.	
8	בנים ועבדים; תורה לאחר התפילה	¶23-25
	ה"בנים" מעלים את הייחוד למעלה, וה"עבדים" יורשים אותו; התפילה היומיומית היא ייחוד יומי, ולכן תורה שלאחר התפילה נושאת את עצם החכמה ונלמדת לשמה.	
9	יצחק, רבקה ועליית הגבורות לעתיד לבוא	¶26-32
	התענוג הגדול ביותר של ה' נובע מהפיכת החושך לאור באמצעות גבורות התשובה; כעת החסד הוא המוביל, אך לעתיד לבוא הגבורה תתעלה למעלה ממנו, ושליחותו של אליעזר לרבקה הביאה לייחוד מ"ה וב"ן.	
10	שיחת העבדים בתשרי	¶33
	תפילת עשרת ימי תשובה, גם מתוך עמדה של "עבדים", ממשיכה את עצם החכמה שלמעלה ומאפשרת את הייחוד של שמחת תורה.	

מו ש ג י ם

נובלות החכמה שלמעלה הנובלות חכמה שלמעלה תיאור המדרש את התורה כהסתעפות פחותה של חכמתו העליונה של ה'; המאמר מזהה אותה עם ה"אחוריים" של חכמה ועם השערות

חכמה סתימאה חכמה סתימאה המדרגה שמעל החכמה הגלויה, טעם נעלם מכדי שיוכל להיות מושג, שממנה החכמה יוצאת בבחינת יש מאין

עילה ועלול לעומת דילוג הערר עילה בשלשלת, העילה נמצאת בתוך העלול; בדילוג, כמו ביחס שבין השערה למוח, עצם מקורו של הנמשך אינו עובר אל מה שנמשך ממנו

שערות שלוש עשרה מידות הרחמים, המתוארות כזקן של הפרצוף העליון: צינור דק ומרוחק המעביר רק רושם ממקורו

דכביש באשא דכביש באשא דכביש באשא לשון הווה לתיאור הגבורות המוציאות את האותיות מן השכל, כמו אש המפרידה עפר ממים

אירוסין ונישואין אירוסין ונישואין קדושין ונישואין ההמשכה הרגילה מן התורה שבכתב לתורה שבעל פה היא רק אירוסין; שמיני עצרת הוא הייחוד השלם, הממשיך מן העצם

חופה חופה חופה עלייתן של שתי התורות אל האור המקיף את כל העולמות, כתר, הנמשכת בסוכות ובכל יום באמצעות "בכל מאדך", ומאפשרת את הייחוד

צחוק צחוק צחוק התענוג של ה' מדבר חדש ומפתיע: הפיכת החושך לאור, שהיא המקור ליתרון העתידי של הגבורה

מ"ה וב"ן מ"ה וב"ן מ"ה וב"ן בחינות הנתינה והקבלה, יצחק ורבקה, שהן גם התורה שבכתב והתורה שבעל פה

קטע 1 • 11-4

התורה כ"נובלות" החכמה שלמעלה

1 ביאור ע"פ תורה צוה^{1,2}

ביאור על [הפסוק] "תורה ציווה [לנו משה]..."

הכותרת מציינת שזהו ביאור נוסף על הפסוק "תורה ציווה לנו משה מורשה קהילת יעקב" (דברים לג, ד), הפותח את הפרשה החותמת את התורה. הוא מבוסס על המאמר הקודם על אותו פסוק, שבו תוארו התורה שבכתב והתורה שבעל פה כחתן וכלה.

2 הנה תורה שבכתב הוא בחי חכמה כי אורייתא מחכמה עילאה נפקת. והנה איתא בבראשית רבה פרשה י"ז³ ג' נובלות הן כו' נובלות חכמה שלמעלה תורה⁴ כו'

הנה, התורה שבכתב היא בחינת חכמה, שכן "אורייתא מחכמה עילאה נפקת". ונאמר בבראשית רבה, פרשה י"ז: "שלושה הם נובלות וכו'; נובלות חכמה שלמעלה — תורה וכו'".

שורשה של התורה שבכתב הוא בחכמה, חכמתו העליונה של ה'. המדרש אומר שיש דברים שהם "נובלות" — פרי שטרם הבשיל או נפל ממקור גבוה יותר: התורה היא רק "נובלות" של החכמה שלמעלה, ענף מצומצם שלה.

פ"י כי חכמה עילאה דאצילות חכים ולא בחכמה ידיעא למעלה מן השגה ונקרא בחי אין שהוא בחי ביטול בתכלית שלזאת התלכשות אור א"ס בבחי קירוב בחכמה דוקא כמבואר בלק"א.⁵

פירוש הדבר הוא שחכמה עילאה דאצילות היא "חכים ולא בחכמה ידיעא" — חכם, אך לא בחכמה ידועה; היא למעלה מהשגה ונקראת בחינת "אין", שהיא ביטול בתכלית. משום כך אור אין סוף מתלבש דווקא בחכמה, באופן של קרבה, כפי שמבואר בלקוטי אמרים.

חכמה עילאה היא למעלה מכל תפיסה: היא חכמה, אך לא בחכמה שאנו יכולים להכיר. מכיוון שהיא ביטול מוחלט, הנקרא "אין", אור אין סוף יכול לשרות בה בקרבה, כפי שמוסבר בתניא.

ומה שנמשך מבחי חכמה עילאה הנ"ל להתהוות אותיות התורה אינו אלא מבחי אחוריים וחיצוניות החכמה⁶ שהוא נובלות חכמה כמשי"ת

ומה שנמשך מבחינת חכמה עילאה האמורה כדי להוות את אותיות התורה, אינו אלא מבחינת אחוריים וחיצוניות החכמה, שהיא "נובלות חכמה", כפי שיתבאר.

אותיות התורה אינן נובעות מעצמות החכמה, אלא מ"אחוריים" שלה, מן הצד החיצוני שלה. זהו פירוש דברי המדרש "נובלות חכמה"

(וע' בד"ה וכל העם רואים ובאגה"ק ד"ה עוטה אור) והנה תורה שבעל פה הוא פ"י

והנה, התורה שבעל פה היא הפירוש (ועיין במאמר המתחיל "וכל העם רואים" ובאיגרת הקודש, במאמר המתחיל "עוטה אור")

הפניה לשני מאמרים קשורים, ולאחריה מתחיל שלב חדש: התורה שבעל פה היא הפירוש של התורה שבכתב

וביאור על תשב"כ שבתשכ"כ אינו מפורש היטב כל המצות לפי שנמשכה מבחי" ח"ע שלמעלה מהשגה רק בתושבע"פ בא לידי גילוי לפרש כל פרטי המצות ולכן נקרא תשב"כ בחי" דבור מלכות פה כו'.

והביאור על התורה שבכתב. בתורה שבכתב לא מפורשות היטב כל המצוות, מפני שהיא נמשכת מבחינת חכמה עילאה, שלמעלה מהשגה; רק בתורה שבעל פה היא באה לידי גילוי, לפרש את כל פרטי המצוות. לכן נקראת התורה שבעל פה בחינת דיבור: "מלכות פה" וכו'.

התורה שבכתב מציינת את המצוות בלי לפרט אותן, מפני שמקורה בחכמה שלמעלה מהשגה. התורה שבעל פה מפרטת אותן, ולכן היא קשורה לדיבור ולמלכות, שהקבלה מכנה "פה".

אך אינו בא לידי גילוי בתשב"כ אלא בחי" אחוריים וחיצוניי תשב"כ בחינת הארה בעלמא שהם גוף המצות אבל פנימית תשב"כ שהם טנת"א אינם באים לידי גילוי כלל.

אולם בתורה שבעל פה באים לידי גילוי רק בחינת אחוריים וחיצוניות של התורה שבכתב — בחינת הארה בלבד, שהיא גוף המצוות; ואילו פנימיות התורה שבכתב, דהיינו טעמים, נקודות, תגין ואותיות, אינה באה לידי גילוי כלל.

גם התורה שבעל פה מגלה רק את השכבה החיצונית של התורה שבכתב: את גוף המצוות המעשיות. פנימיות התורה שבכתב, המתבטאת בטעמי המקרא, בניקוד, בתגין שעל האותיות ובאותיות עצמן, אינה נעשית מפורשת לעולם.

3 והם הנקראים עלמין סתימין דלא אתגליין שאינם באים לידי גילוי כלל. וכאשר מבואר בפע"ח שטי"ז פ"א על האריז"ל שהיה ישן

ואלה נקראים "עלמין סתימין דלא אתגליין" — עולמות נסתרים שאינם מתגלים, שכן אינם באים לידי גילוי כלל. וכפי שמבואר בפרי עץ חיים, שער ט"ז, פרק א', על האריז"ל שהיה ישן

השכבות הפנימיות הנסתרות של התורה נקראות בלשון הזהר "עלמין סתימין דלא אתגליין" — עולמות נסתרים שאינם מתגלים. אדמו"ר הזקן מביא כעת סיפור על האריז"ל מפרי עץ חיים, כדי להמחיש עד כמה הן נשגבות.

בשבת והיו שפתותיו מרחשין וכשניער שאלו אותו מה שלמד והשיב שאם היה דורש שמונים שנים⁷ רצופים יומם ולילה לא ישלים לפרש מה ששמע בשעות ההם.

בשבת, ושפתיו רחשו. כשניער שאלו אותו מה למד, והשיב שאילו היה דורש שמונים שנה רצופות, ביום ובלילה, לא היה מספיק לפרש את מה ששמע באותן שעות.

ראו את האריז"ל ממלמל מתוך שנתו בשבת; לאחר מכן אמר שמונים שנות לימוד ודרשה, ביום ובלילה, לא היו מספיקות כדי למסור את מה ששמע באותן שעות ספורות. בדפוס מופיע לכאורה "ההחם", ונראה שצריך להיות "ההם".

4 והיינו מפני שראה והשיג בפנימית התורה שא"א לבוא לידי גילוי כלל בדבור ועמ"ש מזה בביאור המתחיל לבאר ענין קי"ס ובביאור ע"פ ואתחנן.

כלומר, מפני שראה והשיג בפנימיות התורה דברים שאי אפשר להביא לידי גילוי בדיבור כלל. ועיין במה שנכתב על כך בביאור המתחיל "לבאר ענין קריעת ים סוף" ובביאור על "ואתחנן".

האריז"ל ראה את פנימיות התורה, שמתבטא אינה יכולה להתבטא בדיבור. שני ביאורים נוספים העוסקים בכך מובאים כאן לעיון.

וזהו ואתא⁸ שהוא בלשון תרגום לפי שאינו נמשך אלא בחי' אחוריים והארה בעלמא שהם רכבות צמצומים להעלים את עצם החכמה שנקרא קדש שלא יומשך רק הארה חיצוני' בעלמא.⁹

וזהו "ואתא", שהוא בלשון תרגום, מפני שנמשך רק מבחינת אחוריים והארה בלבד; אלה רכבות צמצומים המעלימים על עצם החכמה, הנקראת "קודש", כדי שתימשך רק הארה חיצונית בלבד.

בפסוק נאמר "ואתא" — "ובא" — מילה ארמית, בלשון התרגום ולא בלשון התורה עצמה. אדמו"ר הזקן רואה בכך סימן לגילוי נמוך ומוסתר: נמשכת רק הארה מחכמה, דרך רכבות צמצומים המסתירים את עצמותה, הנקראת "קודש".

קטע 2 • 51-8

עילה ועלול לעומת דילוג

5 וזהו ואתה מרכבות קדש כנ"ל. ועתה יובן מ"ש וזרח משעיר למו¹⁰ שנאמר על תשבי"כ שהוא בחי' ח"ע שנמשכה מלמעלה מן החכמה רק בבחי' שערות.

וזהו "ואתה מרכבות קודש", כנ"ל. וכעת יובן מה שנאמר "וזרח משעיר למו", שנאמר על התורה שבכתב, שהיא בחינת חכמה עילאה הנמשכת מלמעלה מן החכמה רק באמצעות בחינת שערות.

בפסוק נאמר גם "וזרח משעיר למו". "שעיר" נדרש כאן מלשון "שער": התורה שבכתב, שהיא חכמה עילאה, נמשכת מן הדרגה שלמעלה מן החכמה רק דרך "שערות" — צינור דק ורחוק.

כי הנה ידוע דבחי' חכמה עילאה דאצילות הוא ראשית הגילוי שהוא ראשית ההשתלשלות לבחינת כינה ומדות דאצילות עד בחי' מלכות דאצילות

הנה ידוע שחכמה עילאה דאצילות היא ראשית הגילוי, ראשית ההשתלשלות לבחינת כינה ולמדות דאצילות, עד בחינת מלכות דאצילות,

חכמה דאצילות היא הדרגה הראשונה שבאה לידי גילוי. ממנה מתפתחות הספירות זו אחר זו: כינה, המדות, ולבסוף מלכות.

שהוא מקור להתהוות יש מאין שהם מלאכים ונשמות דבי"ע ונקרא השתלשלות עילה ועלול¹¹ כמו מחכמה לבינה שהם ערך זה לזה.

שהיא מקור להתהוות יש מאין, שהם מלאכים ונשמות דבי"ע. והדבר נקרא השתלשלות עילה ועלול, כמו מחכמה לבינה, שהן בערך זו לזו.

מלכות דאצילות היא המקור שממנו מתהווים העולמות הנבראים, המלאכים והנשמות שלהם, יש מאין. בתוך אצילות, מחכמה ומטה, כל דרגה מולידה את הבאה אחריה ועומדת בערכה: השתלשלות של עילה ועלול.

6 וכן מבינה למדות דאצי' וכו'. ויובן כל זה יותר בפרטות ע"פ משל מבשרי אחזה¹² כו' מכחות הנפש כי

וכך גם מבינה למדות דאצילות וכו'. כל זה יובן ביתר פירוט על פי משל מ"מבשרי אחזה" וכו', מכוחות הנפש, כי

אותו יחס של ערך מתקיים גם בין כינה למדות. כדי להמחיש זאת משתמש אדמו"ר הזקן בנפש האדם כמשל, על פי דברי איוב "מבשרי אחזה [אלוקה]".

הנה אנו רואים שהולדת המדות הם מהשכל שלפי ערך גילוי השכל כן יהיה המדות ושלכן התינוק ששכלו קטן מאד מדותיו הם ג"כ לדברים קטנים משא"כ הגדול ששכלו גדול

אנו רואים שהמדות נולדות מן השכל, ובהתאם למידת גילוי השכל כך יהיו המדות. לכן לילד קטן, ששכלו מצומצם מאוד, יש — גם מדות לדברים קטנים; לעומת זאת, אדם מבוגר ששכלו גדול

המדות נולדות מן ההבנה ומתאימות להיקפה. ילד קטן, שהבנתו מועטה, מתרגש מדברים קטנים

לכן המדות שלו הם ג"כ לדברים גדולים ונמצא שהתהוות המדות הם מהכל ונקרא מוחין למדות והוא בחי' עילה ועלול

לכן גם המדות שלו הן לדברים גדולים. נמצא אפוא שהתהוות המדות היא מן השכל, והשכל נקרא מוחין למדות; וזו בחינת עילה ועלול.

אדם מבוגר, שהבנתו רחבה יותר, מתרגש מדברים גדולים יותר. נמצא שהשכל הוא הסיבה למדות, והוא נקרא המוחין שלהן. בדפוס מופיעה לכאורה המילה "מהכל"; נראה שצריך להיות "מהשכל", וכך תורגם

(שהם קרובים בערך זה לזה היינו שאין ביניהם דילוג הערך ממש וזהו נקרא השתלשלות כשלשלת העשויה מטבעות רבות שראשה של זו נקשר ונתחבר בסופה של זו כן המדות מתחלה כלולים בשכל ואח"כ נמשכים בגילוי והשכל מתלבש בהם נמצא בחינה אחרונה שבשכל מלוכש ממש בהמדה)

שהרי הם קרובים זה לזה בערכם, כלומר אין ביניהם דילוג ערך ממש. זה נקרא השתלשלות, כשלשלת המורכבת מטבעות רבות, שראשה של טבעת אחת קשור ומחובר לסופה של אחרת. כך גם המדות כלולות תחילה בשכל, ואחר כך נמשכות לידי (גילוי, והשכל מתלבש בהן; ונמצא שהבחינה האחרונה שבשכל מלוכשת ממש במדה

השכל והמדות קרובים דיים זה לזה, כך שהאחד נובע מן האחר בלי דילוג ממשי ביניהם, כמו חוליות של שלשלת. המדות קיימות תחילה בתוך השכל, ולאחר מכן הן באות לידי גילוי; הדרגה הנמוכה ביותר של השכל נוכחת ממש בתוך המדה

משא"כ התהוות השכל מלמעלה מהשכל אינו ע"ד הנ"ל שהרי כח השכל שבנפש שממנו נמשך גילוי בהשכלות אינו מושג כלל מהו והוא למעלה ממהות שכל

אבל התהוות השכל ממה שלמעלה מן השכל אינה בדרך זו. כוח השכל שבנפש, שממנו נמשך הגילוי של השכלות, אינו מושג כלל — אי אפשר לתפוס מהו — והוא למעלה ממהות השכל

כוח השכל עצמו, יכולתה של הנפש לחשוב, שונה מכך: אין לנו אפשרות לתפוס כלל מהו, מפני שהוא למעלה ממהות השכל

ולכן זה שיתהווה ממנו שכל הוא נקרא יש מאין היינו התהוות חדש ולא ע"ד עילה ועלול לבד.

לכן התהוות השכל ממנו נקראת "יש מאין", כלומר התהוות חדשה, ולא רק בדרך של עילה ועלול

לכן, כאשר מחשבה נוצרת מכוח זה, היא בבחינת "יש מאין": מציאות חדשה ממש, ולא רק סיבה שמולידה תוצאה

7 ועמ"ש בד"ה מי מנה עפר יעקב¹³ בפ"י בראתיו יצרתיו¹⁴ כ"י ויותר מכן הוא בהנמשל למעלה דהנה מחכמה ואילך הוא בחי השתלשלות עילה ועלול הנזכר בספרים.

ועיינו במה שנכתב במאמר המתחיל "מי מנה עפר יעקב", בביאור "בראתיו יצרתיו וגו'". הדבר נכון ביתר שאת בנמשל שלמעלה: מחכמה ואילך מדובר בהשתלשלות של עילה ועלול, המוזכרת בספרים [של הקבלה].

בהפניה למאמר אחר, אדמו"ר הזקן מיישם את המודל שהובא כאן: מחכמה ולמטה הספירות משתלשלות זו מזו בדרך של עילה ועלול, כפי שמתואר בספרי הקבלה.

אבל התהוות החכמה מלמעלה מהחכמה אינו בבחי' עילה ועלול רק יש מאין כמ"ש והחכמה מאין תמצא¹⁵ כי מה שלמעלה מהחכמה אינו ממהות חכמה כלל.

אבל התהוות החכמה ממה שלמעלה מהחכמה אינה בדרך של עילה ועלול, אלא בבחינת יש מאין, כפי שנאמר: "והחכמה מאין תמצא"; שכן מה שלמעלה מהחכמה אינו כלל ממהות החכמה.

החכמה עצמה מתהווה ממה שלמעלה ממנה בבחינת יש מאין, כפי שנדרש הפסוק: "החכמה באה מאין". מה שלמעלה מהחכמה אינו כלל סוג של חכמה.

8 ונקרא חכמה סתימאה פ"י שאינו מושג כלל וזהו ענין שתוק כך עלה במחשבה.¹⁶ ואין הענין שאין לזה טעם ח"ו דא"כ הל"ל כך עלה ברצון.

והיא נקראת חכמה סתימאה, כלומר, אין אפשרות להשיג אותה כלל; וזהו ענין "שתוק, כך עלה במחשבה". אין פירוש הדבר שאין לכך טעם, חלילה, שאם כן היה צריך לומר "כך עלה ברצון".

הבחינה שלמעלה מהחכמה נקראת "חכמה סתימאה", מפני שאין אפשרות להשיג אותה. כשמשא שאל על גורלו של רבי עקיבא, ה' השיב: "שתוק, כך עלה במחשבה". אדמו"ר הזקן מדייק שנאמר "מחשבה" ולא "רצון": יש לכך טעם, אלא שהוא נסתר.

אך בחי' מחשבה היינו בחי' ח"ס טעם הכמוס שא"א להיות מושג כך נדמה כאלו הוא רצון בלי טעם.
אלא בחינת "מחשבה" היא בחינת חכמה סתימאה, טעם כמוס שאי אפשר להשיגו; לכן נדמה כאילו זהו רצון שאין לו טעם.

"מחשבה" זו היא חכמה סתימאה: טעם נסתר כל כך, שמנקודת המבט שלמטה הוא נראה כרצון שאין לו טעם.

(ועמ"ש מזה בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה¹⁷ וע"פ עפ בחקתי ובביאור ע"פ אלה מסעי¹⁸ כ"י ויכתוב משה כ"י ובפ"י ואתחנן ד"ה ענין ק"ש)¹⁹ ונקרא חכמה ע"ש שהוא מקור החכמה.

ועיינו במה שנכתב על כך בביאור על הפסוק "כי על כל כבוד חופה", ועל הפסוק "אם בחוקותי", ובביאור על "אלה מסעי וגו'". והיא נקראת חכמה מפני שהיא מקור החכמה. (ויכתוב משה וגו', ובפרשת ואתחנן, במאמר המתחיל "ענין קריאת שמע").

מובאות כאן כמה התייחסויות מקבילות. נראה שהמילה "עפ" שבדפוס צריכה להיות "אם", כפי שנאמר בפסוק "אם בחוקותי", וכך היא נקראת גם בהערת קה"ת. הבחינה הנסתרת עדיין נקראת חכמה, מפני שהיא מקור החכמה.

אך אין התהוות החכמה מבחי" ח"ס ע"י עילה ועלול רק דילוג הערך.²⁰ וזהו הנקרא בע"ח ובאדר"ז (דרצ"ב ע"א) או"א במזלא אתכלילן וביה תליין²¹ כו'

אבל התהוות החכמה מבחינת חכמה סתימאה אינה בדרך של עילה ועלול, אלא בדילוג הערך. ועל כך נאמר בע"ח ובאדר"א, זוטא (דרצ"ב ע"א): "אבא ואמא במזלא אתכלילן וביה תליין וכו'".

אף על פי כן, החכמה אינה מתהווה ממנה בדרך של עילה ועלול, אלא בדילוג. על כך אומרת הקבלה שאבא ואמא — חכמה ובינה — כלולים במזל ותלויים בו; המזל הוא חלק מזקנו של הפרצוף העליון.

היינו שאו"א יונקים מבחי" שערות דת"ד הנמשכים ממו"ס כמו עד"מ למטה דאע"פ שהשערה נמשכה מהמוח.

כלומר, אבא ואמא יונקים מבחינת שערות דתיקוני דיקנא, הנמשכות מחכמה סתימאה — בדומה לכך למטה, אף שהשערה נמשכת מהמוח,

בדימוי הקבלי, אבא ואמא יונקים משערות הזקן, שמקורן ב"מוחא סתימאה". גם בגוף האדם השערות צומחות מן הראש.

עכ"ז היא רק מותרי מוחין ואינה ערוך לעצם המוחין כי ניקב קרום המוח טריפה^{22, 23} שבזה תלוי החיות והשערות יכולים לגוזן לגמרי בלי שום כאב.

בכל זאת הן רק מותרי המוח, ואינן בערך לעצם המוח; שהרי אם קרום המוח ניקב, הבהמה טרפה, מפני שהחיות תלויה בו, ואילו את השערות אפשר לגוזן לגמרי בלי שום כאב.

השערה היא רק מותרי המוח: בהלכה, ניקב קרום המוח מטריף את הבהמה, ואילו אפשר לגזור את השערות בלי כאב. בשערה יש עקבה מחיות המוח, אך אין בה מעצמותו.

כך עד"מ המשכת והתהוות החכמה דאצילות מחכמה סתימאה נמשל לבחי" שערות שזהו דילוג הערך ולא כמו עילה ועלול שמהות ועצם העילה מתלבש בהעלול כנ"ל ממשל השלשלת.^{24, 25}

כך, על דרך משל, המשכת והתהוות חכמת אצילות מחכמה סתימאה נמשלת לבחינת שערות, שכן זהו דילוג הערך, ולא כמו עילה ועלול, שבהם מהות ועצמות העילה מתלבשות בעלול, כפי שנתבאר לעיל ממשל השרשרת.

כך חכמת אצילות מתהווה מחכמה סתימאה כמו שערות מן המוח: בדילוג, ולא כחוליות שרשרת, שבהן העילה עצמה נוכחת בעלול.

קטע 3 • 91-10

השערות ו"זרח משעיר"

9 והנה פי' השערות ידוע ג"כ שהם י"ג מדות ונוצר חסד²⁶ כו'. והענין כי יש דצח"מ

והנה גם פירוש השערות ידוע: הן י"ג מידות, "ונוצר חסד" וכו'. והענין הוא שיש דומם, צומח, חי ומדבר.

בקבלה, "שערות" הזקן של הפרצוף העליון הן י"ג מידות הרחמים, ובהן "ונוצר חסד". כדי להסביר מדוע הן נקראות שערות, אדמו"ר הזקן מביא את ארבעת סוגי הנבראים: דומם, צומח, חי ומדבר — האדם.

והנה במדבר יש ג"כ כלול דצ"ח כי העצמות הם בחי' דומם²⁷ ושערות בחי' צומח כו'.

והנה גם במדבר כלולים דומם, צומח וחי, כי העצמות הן בחינת דומם, והשערות בחינת צומח וכו'.

גם באדם כלולים כל ארבעת הסוגים: העצמות דומות לדומם, והשערות, שצומחות, דומות לצומח.

וכן ג"כ יש דצח"מ רוחני בכחות הנפש המדברת האותיות הם בחינת דומם והמדות הם בחי'

וכן יש גם דומם, צומח, חי ומדבר רוחניים בכוחות הנפש המדברת: האותיות הן בחינת דומם, והמידות הן בחינת

אותם ארבעה סוגים קיימים גם באופן רוחני בכוחות הנפש. אותיות הדיבור הן בחינת ה"דומם".

צומח שיש בהם גידול שמתחלה ההתפעלות קטנה ואח"כ מתגדלת והשכל הוא בחי' חי כמ"ש והחכמה

תחיה²⁸ ומקור השכל שהוא בחי' ח"ס הוא בחי' מדבר

צומח, מפני שיש בהן גידול: בתחילה ההתפעלות קטנה ואחר כך היא גדלה; והשכל הוא בחינת חי, כמו שנאמר "והחכמה צומח, מפני שהן גדלות מהתעוררות קטנה לגדולה. השכל הוא בחינת חי, כפי שנאמר "החכמה תחיה"; מקור השכל, תחיה"; ומקור השכל, שהוא בחינת חכמה סתימאה, הוא בחינת מדבר,

המידות הן בחינת צומח, מפני שהן גדלות מהתעוררות קטנה לגדולה. השכל הוא בחינת חי, כפי שנאמר "החכמה תחיה"; מקור השכל, חכמה סתימאה, הוא בחינת מדבר, הדרגה הגבוהה ביותר

כי שרש התהוות הדבור שהוא האותיות נלקח מקדמות השכל שבנפש שלמעלה מהשכל הגלוי כנזכר

בד"ה ויעש דוד שם (ואף שהאותיות הן בחי' דומם הרי נעוץ סופן בתחלתן כו')

מפני ששרש התהוות הדיבור, כלומר האותיות, נלקח מקדמות השכל שבנפש, שלמעלה מהשכל הגלוי, כפי שהוזכר במאמר המתחיל "ויעש דוד שם". (ואף שהאותיות הן בחינת דומם, הרי נעוץ סופן בתחילתן וכו')

הדיבור משויך לדרגה העליונה, מפני שהאותיות מושרשות בהתעוררות הראשונית של הנפש, שלמעלה מהמחשבה הגלויה. אף שהאותיות הן הדרגה הנמוכה ביותר, "נעוץ סופן בתחילתן" — ביטוי מספר יצירה המלמד שהנמוך ביותר מושרש בגבוה ביותר

והנה בבחי' מדבר עצמו שהוא ח"ס כלול ג"כ ד' בחי' כנ"ל במשל נפש המדברת הכלולה מדי' בחי'

והנה גם בבחינת מדבר עצמה, שהיא חכמה סתימאה, כלולות ארבע בחינות, כפי שנתבאר לעיל במשל הנפש המדברת הכלולה מארבע בחינות,

גם חכמה סתימאה, בחינת "מדבר" שהוזכרה לעיל, כוללת בעצמה את כל ארבע הבחינות, כמו הנפש

וכן גוף האדם המדבר כלול מדי' בחי' ובחי' המדות דח"ס נקרא צומח ולכן נקרא שערות שהן בחי' צומח

שבגוף

וכך גם גוף האדם המדבר כלול מארבע בחינות. בחינת המידות שבחכמה סתימאה נקראת צומח, ולכן היא נקראת שערות, שהן בחינת הצומח שבגוף.

המידות שבחכמה סתימאה — י"ג המידות — הן בחינת ה"צומח" שבה, ולכן הן נקראות שערות, שהן החלק הצומח שבגוף

והנה במשל גשמי מובן שדומם וצומח הן קרובים זה לזה ומובדלין בערך מבחי' חי שיש בו נפש החיוני וכש"כ מבחי' מדבר כו'

והנה במשל הגשמי מובן שהדומם והצומח קרובים זה לזה, והם נבדלים בערכם מבחינת חי, שיש בו נפש חיות, וכל שכן מבחינת מדבר וכו'.

בטבע, הדומם והצומח קרובים זה לזה, אך רחוקים מבחינת החי, שיש בו נפש חיה, ועוד יותר מהאדם.

וכמו שבגוף האדם ג"כ אינן ערוך השערות שהן בחי' צומח לגבי אברי הגוף שבהן מלוכש נפש החיונית והשכלי כמו הלב ומוח ואפילו לגבי שאר האברים.

וכמו שגם בגוף האדם אין השערות, שהן בחינת צומח, בערך לאיברי הגוף שבהם מלוכשת הנפש החיונית והשכלית, כגון הלב והמוח, ואף לא בערך לשאר האיברים.

גם בגוף האדם, השערות אינן בערך לאיברים שבהם שוכנת הנפש, כגון הלב והמוח, ואף לא לאיברים האחרים.

כך אין ערוך בחי' מדות ונוצר חסד לגבי עצם הח"ס ולכן נמשלו לשערות שהוא בחי' צומח הכלול במדבר כו'

כך בחינת המידות ו"ינוצר חסד" אינה בערך לעצם חכמה סתימאה; ולכן הן נמשלו לשערות, שהן בחינת צומח הכלולה במדבר, וכו'.

כך י"ג המידות אינן בערך לעצם חכמה סתימאה; הן רק ה"שערות" שלה, בחינת הצומח הכלולה במדבר.

שאינו ערוך אפילו לגבי נפש החיונית שבמדבר כש"כ לגבי נפש השכלית ובחי' שערות אלו הן הן מקור ושרש להתהוות החכמה דאצילות וא"כ אין זה בחי' השתלשלות עילה ועלול רק דילוג הערך.

שאינה בערך אפילו לנפש החיונית שבמדבר, וכל שכן לנפש השכלית. ושערות אלו עצמן הן המקור והשרש להתהוות חכמת אצילות; ואם כן, אין זו בחינת השתלשלות של עילה ועלול, אלא דילוג הערך.

אף על פי כן, "שערות" אלו הן ממש המקור לחכמת אצילות. לכן החכמה אינה מתהווה מחכמה סתימאה בשרשרת רצופה, אלא בדילוג.

10 וזהו שנאמר במ"ת וזרח משעיר למו.²⁹ פ"י שעיר היינו שער יו"ד כי התורה שהיא חכמה דאצילות נמשכת מבחי' חכמה סתימאה ע"י שערות לבד.³⁰

וזהו שנאמר במתן תורה: "וזרח משעיר למו". פירוש "שעיר" הוא שער י', שכן התורה, שהיא חכמת אצילות, נמשכת מבחינת חכמה סתימאה באמצעות שערות בלבד.

את המילה "שעיר" קוראים כ"שער" בתוספת י'. התורה, חכמת אצילות, נמשכת מחכמה סתימאה באמצעות ה"שערות" בלבד.

והנה השערה היא בחי' ו' והאור שבתוך השערה הוא בחי' יו"ד וכנודע שהשערה חלולה ומלוכש בתוכה יניקה מהמוח

והנה השערה היא בחינת ו', והאור שבתוך השערה הוא בחינת י'; וכידוע, השערה חלולה ובתוכה מלוכשת יניקה מהמוח

צורת השערה דומה לאות ו', והאור הזורם בתוכה הוא בחינת י'. השערה מתוארת כחלולה, ובה יניקה מהמוח

(ועיין מזה בלקי"ת ר"פ תולדות³¹ הביאו הרמ"ז בפ' אמור דף צ"ד) ומה שנקרא יו"ד להיות כי נודע שיש בחי' עשירי מאות אלפים רבבות.

והטעם שהיא נקראת י' הוא שכידוע. (ועיין על כך בלקוטי תורה, ריש פרשת תולדות, שהרמ"ז מביא בפרשת אמור, דף צ"ד) יש בחינות של עשרות, מאות, אלפים ורבבות.

לקוטי תורה הנזכר כאן הוא חיבורו של האריז"ל בשם זה, כפי שמציינת הערת קה"ת; הרמ"ז — רבי משה זכות — מצטט אותו בזוהר. האור נקרא י', כלומר עשר, מפני שהבחינות נמנות בעשרות, מאות, אלפים ורבבות

והנה אלפים ורבבות הם כא"א וגם לפעמים מאות כנזכר במאמר מאה ועשרים ושבע שנים דשני חיי שרה.³²

והנה האלפים והרבבות הם באריך אנפין, ולעיתים גם המאות, כפי שהוזכר במאמר על "מאה ועשרים ושבע שנים" של "שני חיי שרה".

המניינים הגבוהים, האלפים והרבבות, ולעיתים גם המאות, שייכים לאריך אנפין, הבחינה הפנימית של כתר; נושא זה נדון במאמר על שנות שרה

אך מה שיוכל להתלכש בהשערה הוא רק בחי' עשירית שזהו בחי' יו"ד לבד (צ"ע ע' לקמן)

אבל מה שיוכל להתלכש בשערה הוא רק בחינת העשיריות, שהיא בחינת י' בלבד (צריך עיון; עיין להלן)

רק ה"עשרות", בחינת י', יכולות לעבור בשערה. אדמו"ר הזקן מוסיף שהעניין טעון עיון נוסף

וזהו ענין משארז"ל נובלות חכמה של מעלי תורה³³ פי' חש"מ היינו ח"ס דא"א שנקרא חכים ולא בחכמה ידיעא כידוע ואורייתא שהיא חכמה דאצילות נמשכת מח"ס רק מבחי' הנובלות שבה

וזהו ענין מאמר חז"ל: "נובלות חכמה של מעלה תורה". "חכמה של מעלה" היא חכמה סתימאה דאריך אנפין, הנקראת "חכים", ולא בחכמה ידיעא, כידוע; והתורה, שהיא חכמת אצילות, נמשכת מחכמה סתימאה רק מבחינת הנובלות שבה

כעת מתברר מאמר המדרש: "חכמה של מעלה" היא חכמה סתימאה דאריך אנפין, שלמעלה מהשגה. התורה, חכמת אצילות, נמשכת רק מן הנובלות שלה, מן ההסתעפות המצומצמת ממנה

דהיינו בחיי שערות לבד וזהו וזרח משעיר למו כנ"ל (ולעיל נתבאר דנובלות חכמה הוא בחיי אחוריים דאבא וי"ל דהכל אי לפמ"ש הרמ"ז בפ' אמור)

כלומר, מבחינת שערות בלבד; וזהו "וזרח משעיר למו", כנזכר לעיל. (ולעיל נתבאר שנובלות חכמה הן בחינת אחוריים דאבא, ויש לומר שהכול אחד, על פי מה שכתב הרמ"ז בפרשת אמור

אותה הסתעפות היא ה"שערות", וזהו פירוש "וזרח משעיר למו". אדמו"ר הזקן מציין שקודם לכן הסביר שנובלות החכמה הן בחינת אחוריים דאבא, ומציע ששני התיאורים אחד הם

(דצ"ד שם) דמציאות אבא הוא מאור הפנימי שבדיקנא שלמעלה מהשערות עצמן ע"ש וע' בפע"ח שער הק"ש פט"ו³⁴ שפנימי אבא כו'

שמציאות אבא היא מהאור הפנימי שבדיקנא, שלמעלה מהשערות עצמן; עיינו שם. ועיינו גם בפרי עץ חיים, שער, (דף צ"ד שם) קריאת שמע, פרק ט"ו, בעניין פנימיות אבא וכו'.

לפי הרמ"ז, מציאות אבא — חכמה — נובעת מהאור הפנימי שבזקן, שלמעלה מהשערות עצמן; עיינו שם. פרי עץ חיים דן גם במעמדה המיוחד של פנימיות אבא

א"כ בחיי נובלות חש"מ דהיינו בחיי אחוריים דאבא כו' הוא לא רחוק מבחי השערות דדיקנא כו' והבן:

אם כן, בחינת נובלות חכמה סתימאה, כלומר בחינת אחוריים דאבא וכו', אינה רחוקה מבחינת שערות דדיקנא וכו'; והבן

אם כן, אחוריים דאבא ושערות דדיקנא קרובים זה לזה, ושניהם מתארים את הנובלות שמהן נמשכת התורה

קטע 4 • 111-16

האש היוצרת את האותיות

11 ב ואח"כ אמר ואתה מרובות קדש מימינו אש דת למו³⁵ והוא להיות המשכה מתשבי"כ לתשבע"פ

ב. ואחר כך נאמר: "ואתה מרובות קודש מימינו אש דת למו". הדבר נועד להמשיך מן התורה שבכתב אל התורה שבעל פה

כאן מתחיל סעיף ב'. הפסוק ממשיך: "מימינו אש דת למו", והוא מתאר כיצד נמשכת התורה שבכתב אל התורה שבעל פה

שהוא ע"י בחי אש דכביש באשא.^{36,37} והנה פי' ואתה היינו בחי התהוות האותיות שכתשבי"כ שזהו ע"י דכביש באשא כו'.

והדבר נעשה באמצעות בחינת אש, "דכביש באשא". ופירוש "ואתה" הוא בחינת התהוות האותיות שכתורה שבכתב, הנעשית על ידי "דכביש באשא" וכו'.

המשכה זו נעשית באמצעות "אש", כלשון הזוהר "דכביש באשא". המילה "ואתה" מתייחסת לאופן שבו מתהוות אותיות התורה שבכתב באמצעות אש זו

12 והענין יובן עדי"מ ממה שאנו רואים במהות השכל שבאדם כשישכיל אדם איזה סברא חדשה שנופלת לו במוחו אינו נרגש בה עדיין אותיות כלל

והעניין יובן על דרך משל ממה שאנו רואים במהות השכל שבאדם: כשאדם משכיל סברה חדשה העולה במוחו, עדיין אין ניכרות בה אותיות כלל;

המשל הוא מן המחשבה האנושית: כשרעיון חדש מבזיק לראשונה במוחו של אדם, עדיין אין בו מילים

אך מיד כשיתבונן בה במוח הבינה ימצאו בחי' אותיות באותו השכל והסברא מורגשים האותיות ממש ויש להבין מהיכן נמצאו ונולדו האותיות בהשכל

אבל מיד כשיתבונן בה במוח הבינה, ימצאו בשכל ובסברה בחינת אותיות, והאותיות יורגשו ממש. ויש להבין מהיכן הופיעו האותיות ונולדו בתוך השכל.

כאשר האדם מעמיק ברעיון באמצעות הבינה, הכוח המפתח את הרעיונות, הוא מקבל צורת מילים. השאלה היא מהיכן באו המילים הללו

אך הענין כי באמת היו האותיות כלולים תחלה ג"כ בהשכל רק שלא היו ניכרים למהות בפ"ע ואח"כ במוח הבינה באו לגילוי להיות נרגשים ג"כ.³⁸

אלא שבאמת האותיות היו כלולות תחילה גם בשכל, רק שלא ניכרו כמציאות בפני עצמן; ואחר כך, במוח הבינה, הן באו לידי גילוי ונעשו מורגשות.

התשובה היא שהמילים כבר היו כלולות ברעיון, אך לא ניכרו כמשהו נפרד. הבינה רק מגלה אותן, כך שאפשר לחוש בהן

13 והמשל בזה הנה המים כלולים ג"כ³⁹ מדי יסודות וא"כ יש גם כן עפר ממש כלול בהמים.

והמשל לכך הוא שהמים מורכבים גם הם מארבעת היסודות, ואם כן כלולה במים גם אדמה ממש.

משל מעולם הטבע: לפי התפיסה העתיקה של ארבעת היסודות — אש, אוויר, מים ואדמה — כל חומר כולל את כולם, ולכן גם מים כוללים מעט אדמה.

אך אינו ניכר ונרגש כלל שיש שם עפר רק כאלו אין רק מים לבד. אבל ע"י בישול שיבשלו המים באש יתפרדו חלקי העפר ויהי ניכרים ונרגשים.

אולם אין מבחינים כלל ואין חשים שיש שם אדמה, אלא נדמה שיש שם מים בלבד. אך על ידי בישול המים באש נפרדים חלקיקי האדמה ונעשים ניכרים ומורגשים.

האדמה אינה נראית עד שמרתיחים את המים; אז האש גורמת לחלקיקי האדמה להיפרד ולהופיע כמשקע

14 והנה עפר הוא בחי' אותיות הכלולים בהשכל הנקי מים וע"י דכביש באשא הוא בחי' הי"ג נעשה מציאת האותיות בגילוי ממש. רק שצ"ל ג"כ המתקת הגבורות שלא להיות צמצום גמור. וזהו דגליד ברוחא כו'.

והנה, האדמה היא בחינת האותיות הכלולות בשכל, הנקרא מים; ועל ידי "דכביש באשא", שהיא בחינת חמש הגבורות, מתהוות האותיות ונעשות גלויות ממש. אלא שצריך גם להמתיק את הגבורות, כדי שלא יהיה צמצום מוחלט. וזהו "דגליד ברוחא" וכי

בהקבלה למשל: האותיות הן ה"אדמה" שבתוך ה"מים" של השכל, וה"אש" — חמש הגבורות, כוחות הריסון — מוציאה אותן מן ההעלם. אך יש להמתיק את הגבורות כדי שהאותיות לא יצטמצמו לחלוטין; לכך מכוון הביטוי הנלווה בזה, "דגליד ברוחא"

15 והנה מאותיות דתשב"כ נמשך בתשבע"פ כמו פרק השואל במס' ב"מ⁴⁰ נלקח מוי"ו דוכי ישאל איש^{41,42} כוי"ו מוסיף על ענין ראשון⁴³ משא"כ טעמים נקודות תגין לא באו בגילוי בתשבע"פ.

והנה, מאותיות התורה שבכתב נמשכת התורה שבעל פה. למשל, פרק השואל במסכת בבא מציעא נלמד מן הוי"ו של "וכי ישאל איש" וכי — הוי"ו מוסיפה על העניין הקודם; ואילו הטעמים, הנקודות והתגין לא באו לידי גילוי בתורה שבעל פה

התורה שבעל פה נמשכת מאותיות התורה שבכתב. לדוגמה, פרק שלם בבבא מציעא דורש הלכות מן האות וי"ו המיותרת — וי"ו החיבור — בפסוק "וכי ישאל איש". לעומת זאת, הטעמים, הנקודות והתגין אינם מניבים דבר מפורש בתורה שבעל פה

וזהו שנאמר ואתה כו' מימינו אש כו' היינו התהוות אותיות דתשב"כ ע"י דכביד באשא ומה נמשך התשבע"פ.

וזהו שנאמר: "ואתה... מימינו אש" וכי: היינו, שאותיות התורה שבכתב מתהוות על ידי "דכביש באשא", ומכאן נמשכת התורה שבעל פה.

"מימינו אש" פירושו שאותיות התורה שבכתב מתהוות באמצעות ה"אש", ומהן נמשכת התורה שבעל פה. בדפוס כתוב דכביד, ונראה שיש לקרוא דכביש, כפי שמופיע קודם לכן בקטע; כך תורגם.

16 ועמ"ש בד"ה ועשית ציץ⁴⁴ גבי ופתחת עליו פתוחי חותם. ובזה יובן מ"ש וכדה על שכמה ואח"כ כתיב ותורד כדה על ידה^{45,46} כי פי כדה היינו כ"ד ספרין דאורייתא^{47,48} ולפי שנובלות חש"מ תורה היינו מבחי' שערות

ועיינו כמה שנכתב במאמר המתחיל "ועשית ציץ", בעניין "ופתחת עליו פתוחי חותם". על פי זה יובן מה שנאמר "וכדה על שכמה", ובהמשך נאמר "ותורד כדה על ידה": "כדה" פירושו כ"ד ספרי התורה, שכן כ"ד הוא כ"ף דל"ת; ומאחר ש"נובלות חכמה של מעלה תורה", כלומר, התורה היא מבחינת שערות

לאחר ההפניה למאמר אחר, אדמו"ר הזקן עובר לרבה ליד הבאר, שכדה מונח תחילה על שכמה ואחר כך מורדת אל ידה. "כדה" נקרא כ"ף דל"ת, כלומר עשרים וארבעה ספרי התורה שבכתב, שמקורם ב"שערות"

ולכן נאמר וכדה על שכמה שהוא בחי אחוריים דרך מבחי אחוריים ונובלות חשי"מ נמשכו הכ"ד ספרי דאורייתא וכמשל ביטול כד אי לגבי הים או המעיין.

לכן נאמר "וכדה על שכמה", שהיא בחינת אחוריים, שכן רק מבחינת האחוריים ומנובלות חכמה של מעלה נמשכו כ"ד ספרי התורה — כמשל ביטולו של כד אחד לעומת הים או המעיין.

הכד שעל שכמה, בצד האחורי שלה, מתאים למקור התורה ב"אחוריים" של החכמה. עשרים וארבעת הספרים אינם אלא כד מים אחד לעומת הים או המעיין של החכמה של מעלה.

קטע 5 • 171

מעט מים מכדך

17 וז"ש במשה רבינו ע"ה ופני לא יראו⁴⁹ כו' אך כדי שיומשך עוד מתשב"כ לבחי' תשב"ע"פ שאינה אלא

הארה מועטת מבחי' תשב"כ לפי שאינה פירוש אלא רק על עצם המצות שבתשב"כ

וזהו שנאמר על משה רבינו עליו השלום: "ופני לא יראו" וכו'. אולם כדי שתימשך עוד השפעה מן התורה שבכתב אל התורה שבעל פה, שהיא רק הארה מועטת מבחינת התורה שבכתב, שהרי אינה אלא פירוש של עצם המצות שבתורה שבכתב,

ה' אמר למשה: "וראית את אחורי ופני לא יראו". גם התורה שבכתב שקיבל משה היא מבחינת "אחוריים". התורה שבעל פה היא שלב נוסף של השתלשלות, הארה מועטת מן התורה שבכתב, המבארת רק את עיקר תוכנן של המצות.

אבל תנת"א שבתשב"כ שכל אחד ואחד מרמז על ריבוא רבבות עלמין אינה באה לידי גילוי כלל.

אבל הטעמים, הנקודות, התגין והאותיות שבתורה שבכתב, שכל אחד ואחד מהם רומז לריבוא רבבות עולמות, אינם באים לידי גילוי כלל.

הרבדים העמוקים יותר של התורה שבכתב — הטעמים, הנקודות, התגין והאותיות — שכל אחד מהם מצביע על עולמות רוחניים רבים מספור, אינם מתגלים כלל.

רק ר"ע הי' דורש על כל קוץ וקוץ⁵⁰ תילי תילים של הלכות⁵¹ כו' (ועי' במנחות דכ"ט ע"ב)

רק רבי עקיבא היה דורש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות וכו' (ועיינו במנחות כט ע"ב)

הגמרא מספרת שרבי עקיבא דרש תילי תילים של הלכות מכל קוץ שבאותיות; רק הוא היה מסוגל להגיע לכך, וזהו מקרה יוצא דופן.

אבל בתשבע"פ אינה באה לידי גילוי כלל הטנת"א שבתשכ"כ (ומה שנתי לעיל דמבחי" אותיות דתשכ"כ הוא בנין התשבע"פ היינו רק מענין הפשט המלוכש בהתיבות והאותיות ומיתור או חסר האותיות מו וי"ו מוסיף כו

אבל הטעמים, הנקודות, התגין והאותיות שבתורה שבכתב אינם באים כלל לידי גילוי בתורה שבעל פה. (ומה שנתבאר לעיל, שבנין התורה שבעל פה הוא מבחינת אותיות התורה שבכתב, הכוונה רק לפשט המלוכש במילים ובאותיות, ולתוספת או

;לחיסרון באותיות, כמו ב"וי"ו מוסיף" וכו'

במתכונתה הרגילה, התורה שבעל פה אינה מגלה את הרבדים האלה. אדמו"ר הזקן מבהיר את דבריו הקודמים: התורה שבעל פה מסתמכת על האותיות רק מצד פשט משמעותן, וכן על אותיות יתירות או חסרות. בדפוס כתוב מו, ונראה שיש לקרוא כמו

אבל טעם תמונת האותיות למה הוי"ו בתמונה זו ועל מה מרמז לא בא לידי גילוי בתשבע"פ) רק הפי' בלבד שאינו אלא הארה בעלמא מתשכ"כ.

אבל טעם צורת האותיות — מדוע הוי"ו היא בצורה זו ולמה היא רומזת — אינו בא לידי גילוי בתורה שבעל פה), אלא הפירוש בלבד, שאינו אלא הארה בעלמא מן התורה שבכתב

הסיבה לכך שהוי"ו מעוצבת כפי שהיא, ומה שהצורה רומזת לו, אינם מתגלים בתורה שבעל פה. התורה שבעל פה מביאה רק פירוש, שהוא הארה בלבד מן התורה שבכתב.

וזהו ויאמר העבד הגמיאני נא מעט מים מכדך⁵² שהעבד הוא בחי' מלי' בחי' תשבע"פ^{53,54} ולזאת נקרא עבדו זקן ביתו⁵⁵ דבחי' ח"ע תשכ"כ המושל בכל אשר לו

וזהו ויאמר העבד: הגמיאני נא מעט מים מכדך: העבד הוא בחינת מלכות, בחינת התורה שבעל פה; ולכן הוא נקרא "עבדו זקן ביתו" — ביתו של בעל החכמה העליונה, התורה שבכתב — "המושל בכל אשר לו"

כעת מובא סיפורם של אליעזר ורבהק: אליעזר, "העבד", מייצג את המלכות ואת התורה שבעל פה. הוא "זקן ביתו" של אברהם, שמייצג כאן את החכמה העליונה, התורה שבכתב.

היינו כל השתלשלות דבי"ע שנמשך מבחי' העבד כמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים וזהו הגמיאני נא מעט מים מכדך שהגילוי שבתשבע"פ הנמשך בה ממים דכ"ד ספרים דאורי"י הוא⁵⁶

היינו, כל השתלשלות עולמות בריאה, "צירה ועשיה הנמשכת מבחינת העבד, כמו שכתוב: "מלכותך מלכות כל עולמים". וזהו "הגמיאני נא מעט מים מכדך" — הגילוי שבתורה שבעל פה, הנמשך אליה ממים שבכ"ד ספרי התורה, הוא

"המושל בכל אשר לו" הוא כל השתלשלות העולמות התחתונים, המתנהלת באמצעות המלכות, ככתוב: "מלכותך מלכות כל עולמים". בקשתו ל"מעט מים" מתארת את מה שהתורה שבעל פה מקבלת מעשרים וארבעת הספרים

רק מעט מים מכד זה שרק הארה בעלמא נמשך בגילוי בתשבע"פ ולא כל המים שבכד דתשכ"כ

רק מעט מים מן הכד הזה, שהרי רק הארה בעלמא נמשכת לגילוי בתורה שבעל פה, ולא כל המים שבכד התורה שבכתב

התורה שבעל פה מקבלת מן הכד רק "מעט מים": הארה בלבד, ולא את כל תוכנה של התורה שבכתב

דהא טנת"א לא באו בגילוי כנ"ל וזהו ותמהר ותורד כדה על ידה⁵⁷ שא"א להיות המשכה זו כ"א ע"י שתוריד הכד על ידה

שהרי הטעמים, הנקודות, התגין והאותיות לא באו לידי גילוי, כנ"ל. וזהו "ותמהר ותורד כדה על ידה", שהמשכה זו אינה יכולה להיות אלא על ידי שתוריד את הכד אל ידה,

שאר הרבדים — הטעמים, הנקודות, התגין והאותיות — נותרים נסתרים. רבקה מורידה את הכד אל ידה, ובכך מראה כיצד אפשר להעביר גם את אותה הארה מועטת

היינו שיתלבש החכמה בבחי' מדות⁵⁸ שנקרא ידים שאז יכול אח"כ לבוא השפע עד בחי' מל' שהוא בחי' תשבע"פ שמקבלת מבחי' ידים דוקא:

היינו, שהחכמה תתלבש בבחינת המדות, הנקראות ידיים; אז תוכל אחר כך השפע להגיע עד לבחינת מלכות, שהיא בחינת התורה שבעל פה, המקבלת דווקא מבחינת הידיים

ה"ידיים" הן המדות. החכמה צריכה להתלבש תחילה במדות, ורק דרכן היא יכולה להגיע למלכות, התורה שבעל פה, שמקבלת דווקא מן ה"ידיים".

(ואפשר שזהו ענין כדכד⁵⁹ ב' בחינות כד היינו בחי' כדה שעל שכמה וכדה שעל ידה):⁶⁰

(ואפשר שזהו ענין כדכד: שתי בחינות של כד, היינו בחינת הכד שעל שכמה ובחינת הכד שעל ידה).

הצעה: כדכד, אבן יקרה בחזון ישעיהו על ירושלים הבנויה מחדש, נקרא כאן "כד-כד" — שני כדים: הכד שעל שכמה והכד שעל ידה

קטע 6 • 18-21

אירוסין ונישואין: שמיני עצרת

18 ג והנה מבואר למעלה דתשב"כ ותשבע"פ נקרא חתן וכלה וכל הנ"ל זהו בחי' קדושין ואירוסין.

ג. והנה נתבאר לעיל שהתורה שבכתב והתורה שבעל פה נקראות חתן וכלה, וכל האמור לעיל הוא בחינת קידושין ואירוסין

כאן מתחיל סעיף ג. לעיל כונו התורה שבכתב והתורה שבעל פה חתן וכלה; כל המתואר עד כה — ההארה המועטת העוברת מזו לזו — הוא רק שלב האירוסין, הקידושין.

כמו שקדושין הם רק נתינת טבעת קדושין עד"מ שהוא דבר מועט כך ענין המשכה הנ"ל מתשב"כ

כשם שקידושין הם רק נתינת טבעת קידושין, למשל, דבר מועט, כך גם המשכת השפע האמורה מן התורה שבכתב

בהלכה היהודית אפשר לקדש בטבעת, דבר קטן. כך גם ההמשכה המועטת מן התורה שבכתב אל התורה שבעל פה היא כעין אירוסין

שהיא רק הארה בעלמא ממנה מעט מים מכדך הנמשך לתשבע"פ נקרא קדושין אבל בשמע"צ שעושים שמחת תורה הוא בחי' יחוד שאחר הנשואין.

שהיא רק הארה בעלמא ממנה — "מעט מים מכדך" הנמשך לתורה שבעל פה — נקראת קידושין. אבל בשמיני עצרת, שבה עושים שמחת תורה, יש בחינת יחוד שלאחר הנישואין.

אותה המשכה היא "מעט מים מכדך". שמיני עצרת, שבו חוגגים את שמחת תורה, הוא שלב נעלה יותר: הייחוד שלאחר הנישואין

19 וזהו שאומרים מוריד הגשם⁶¹ המשכת טפת מ"ד וכמארז"ל גבי גשמים⁶² משיצא חתן לקראת כלה⁶³ כדפי' בערוך.

וזהו שאומרים "מוריד הגשם": המשכת טיפת מ"ד (מים דכורין), וכמאמר רבותינו ז"ל על הגשמים: "משיצא חתן לקראת כלה", כפי שפירש בערוך.

בשמיני עצרת מתחילים לומר בתפילת העמידה "מוריד הגשם". הגשם נמשל למים דכורין שבזיווג; הגמרא מתארת את הגשם הראשון במילים "כמו חתן היוצא לקראת כלה", כפי שמפרש הערוך.

אך קודם יחוד זה צ"ל חופה והוא עליית שניהם תשב"כ ותשבע"פ בבחי' סובב כל עלמין דקמיה חכמה ועשייה שוין

אולם לפני זיווג זה צריכה להיות חופה, והיא עלייתן של שתיהן, התורה שבכתב והתורה שבעל פה, אל בחינת סובב כל עלמין, שלפניה חכמה ועשייה שוות.

לפני הזיווג באה החופה. כאן פירושה ששתי התורות עולות אל בחינת סובב כל עלמין, שלפניה החכמה הגבוהה ביותר והעשייה הנמוכה ביותר שוות.

(וע' בזהר בראשית דף ח' ע"א⁶⁴ בפ"י הרמ"ז שם⁶⁵ וסוד החופה כו' ונלע"ד כו' ע"ש ועמ"ש בביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה).

ועיינו בזהר, בראשית, דף ח' ע"א, בפירוש הרמ"ז שם: "וסוד החופה" וכו', "ונלע"ד" וכו'; עיינו שם. וכן עיינו במה שנכתב) (בביאור על "כי על כל כבוד חופה").

אדמו"ר הזקן מביא את הזוהר ואת פירוש הרמ"ז על סוד החופה, וכן ביאור נוסף על "חופה על כל הכבוד"

וזהו מה שאנו אומרים ברגלים והשיאנו כו' אז עיי' יכול להיות אח"כ יחוד זה שהוא המשכה פנימית ממש ולא הארה בעלמא כמו הקדושין הנ"ל.

וזהו שאנו אומרים ברגלים "והשיאנו" וכו'. אז, באמצעות זאת, יכול לאחר מכן להיות זיווג זה, שהוא המשכה פנימית ממש ולא הארה בלבד, כמו הקידושין שהוזכרו לעיל.

ברגלים אנו מתפללים "והשיאנו", מילה שגם רומזת לנישואין. באמצעות ה"חופה" הזאת יכולה לבוא אחר כך המשכה פנימית ממש, ולא רק הארה כמו באירוסין.

והענין כי בחי' היחוד עד"מ הוא המשכה שלמעלה מבחי' נובלות חש"מ כ"א מבחי' חכמה שלמעלה מממש היינו מעצמותה ומהותה.

והענין הוא שבחינת הזיווג, דרך משל, היא המשכה שלמעלה מבחינת "נובלות חכמה של מעלה", אלא מבחינת החכמה שלמעלה עצמה, כלומר מעצמותה ומהותה.

הזיווג ממשיך ממעל לבחינת "נובלות", מעצמות החכמה שלמעלה עצמה.

דהנה מבואר למעלה מה שנקרא נובלות הוא לפי שהתהוות החכמה דאצי' הנקרא תורה מח"ס הנקרא חכמה שלמעלה היא בבחי' דילוג גדול מבחי' שערות לבד

שהרי נתבאר לעיל שמה שנקרא "נובלות" הוא מפני שהתהוות חכמת אצילות, הנקראת תורה, מחכמה סתימאה, הנקראת חכמה שלמעלה, היא בדרך של דילוג גדול, מבחינת שערות בלבד,

כפי שנתבאר קודם, חכמת אצילות, התורה, נוצרת מחכמה סתימאה, חכמה שלמעלה, בדילוג גדול, ורק באמצעות ה"שערות"

ולא ממהות ועצם הח"ס ועד"מ באדם השכל לגבי כח השכל הוא יש מאין שאין עצם כחהשכל מתגלה ונמשך כלל בבחי' השכל המתגלה ולא

ולא מעצמותה ומהותה של חכמה סתימאה. דרך משל, אצל האדם, השכל ביחס לכוח השכל הוא יש מאין, שהרי עצם כוח השכל אינו מתגלה ונמשך כלל בשכל הגלוי, ולא

הדבר אינו נמשך מעצמות חכמה סתימאה. בדומה לכך, אצל האדם, מחשבה ביחס לכוח המחשבה היא יש מאין: הכוח עצמו אינו מופיע במחשבה.

כמו השכל לגבי המדות שמהות השכל מתלבש בהמדות כנ"ל אמנם המשכת הטפה מהאב הנמשכת ג"כ מהמוח כנודע

, כמו השכל ביחס למדות, שבהן מהות השכל מתלבשת, כנ"ל. אבל המשכת הטיפה מן האב, הנמשכת גם היא מן המוח, כידוע אין זה כמו היחס בין שכל למדות, שבו השכל נוכח בתוך המדות. הטיפה מן האב, שגם היא נמשכת מן המוח, שונה מכך.

הנה אע"פ שהוא גשמיות מ"מ מלוכש בה ממהות ועצם כח המוחין ולא הארה בעלמא שהרי יולד ממנה ולד בשכל ומדות שיהיה בדמיון האב ויש בו מהות כח השכל ממש

הנה אף על פי שהיא גשמיות, בכל זאת מלוכש בה משהו מעצמות כוח המוחין, ולא הארה בלבד; שהרי ממנה נולד ולד שיש בו שכל ומדות ושהוא דומה לאביו, ויש בו ממשות כוח השכל

אף שהיא גשמית, טמונה בה עצמות כוחותיו השכליים של האב, כפי שניכר בילד הנולד ממנה, שיש לו שכל ואופי הדומים לאביו.

כמו באב ולא הארה בעלמא כמו בגילוי השכלה פרטית וכמבואר באגה"ק בסופו⁶⁶ ועוד זאת שהרי הדבור כו' והטפה שנמשכה כו' ע"ש.

כמו באב, ולא הארה בלבד כמו בגילוי של השכלה פרטית. וכמבואר באיגרת הקודש, לקראת סופה: "ועוד זאת שהרי הדיבור כו' והטיפה שנמשכה כו'"; עיינו שם.

בילד יש ממש מכוח המחשבה של האב, ולא רק הארה כמו כשהאב משתף רעיון מסוים. אדמו"ר הזקן מפנה לסוף איגרת הקודש, שם מובאת ההשוואה בין דיבור לטיפה.

20 וכך יובן הנמשל למעלה דכח"י נובלות חש"מ היינו עדי"מ כמו גילוי השכל ממקור השכל שאינו אלא הארה

וכך יובן הנמשל למעלה: בחינת "נובלות חכמה של מעלה" היא, דרך משל, כמו גילוי השכל ממקור השכל, שאינו אלא הארה; על פי המשל, "נובלות חכמה של מעלה" הן כמו מחשבה היוצאת מכוח המחשבה: הארה בלבד.

ומזה נמשך בתשב"כ ואח"כ הארה מזה נמשך בתשב"ע כנ"ל וזה נקרא קדושין המשכה מבחי" ח"ע הנק' קדש כמ"ש ואתה מרכבות קדש.⁶⁷

ומזה נמשכת הארה לתורה שבכתב, ואחר כך נמשכת הארה מזה לתורה שבעל פה, כנ"ל. וזה נקרא קידושין, המשכה מבחינת חכמה עילאה הנקראת "קודש", כמו שכתוב: "ואתה מרכבות קודש".

הארה נמשכת לתורה שבכתב, וממנה נמשכת הארה לתורה שבעל פה. זהו ענין הקידושין, והדבר מתאים לכך שלמילה קידושין שורש משותף עם "קודש", כינוי לחכמה עילאה: "מרכבות קודש".

אבל בחי' יחוד חתן וכלה הנה הטפה שרש שרשה ממקור ועצמיות הח"ס ולא מבחי' נובלות לבד. אבל בחינת זיווג החתן והכלה היא שהטיפה, שורש שרשה, הוא ממקור ועצמות חכמה סתימאה, ולא מבחינת נובלות בלבד. אבל בזיווג החתן והכלה, הטיפה מושרשת בעצמות חכמה סתימאה ממש, ולא ב"נובלות" בלבד.

21 וכמ"ש בע"ח שער הנסירה ספ"ג⁶⁸ וכן זה המוח עילאה דא"א כו' ואח"כ לוקחים הטפה או"א כו' וכמו שכתוב בעץ חיים, שער הנסירה, סוף פרק ג': "וכן זה המוח עילאה דא"א כו', ואחר כך לוקחים הטיפה או"א כו'";

עץ חיים של האריז"ל מתאר כיצד המוח העליון של אריך אנפין מתעורר, ואבא ואמא מקבלים ממנו את הטיפה, שאותה הם ממשיכים כמוחין לז"א ולנוקבא.

ע"ש אלא דלכאורה אינו מובן כיון דהתהוות תשב"כ הנקרא חתן הוא רק מבחי' נובלות חש"מ א"כ איך שייך לומר שהיחוד נמשך מפנימית ח"ס.

עיינו שם. אלא שלכאורה אין הדבר מובן: מאחר שהתהוות התורה שבכתב, הנקראת חתן, היא רק מבחינת נובלות חכמה של מעלה, כיצד אפשר לומר שהזיווג נמשך מפנימיות חכמה סתימאה?

מתעוררת שאלה: אם התורה שבכתב, ה"חתן", נמשכת רק מ"נובלות חכמה של מעלה", כיצד יכול הזיווג שלה להימשך מפנימיות חכמה סתימאה?

אך הענין דזהו ענין החופה שצ"ל קודם היחוד שהוא בחי' סוכ"ע בחי' כתר שלמעלה מהחכמה ואז עי"ז נמשך גילוי מפנימית מו"ס בתשב"כ הנקרא חתן וממנו לתשב"ע

אלא הענין הוא שזו משמעות החופה שצריכה להיות לפני הזיווג: בחינת סובב כל עלמין, בחינת כתר שלמעלה מחכמה. ואז, באמצעות זאת, נמשך גילוי מפנימיות מוחא סתימאה לתורה שבכתב הנקראת חתן, וממנה לתורה שבעל פה

התשובה היא החופה: היא בחינת סובב כל עלמין, כתר שלמעלה מחכמה. באמצעותה מתגלה פנימיות המוח הסתום בתורה שבכתב, הנקראת חתן, וממנה בתורה שבעל פה.

ולכך קדמו ז' ימי החג לשמע"צ שהם עדי"מ ז' ימי המשתה שאחר החופה ונמשכים אורות מקיפים מבחי' סוכ"ע

ולכן שבעת ימי החג קודמים לשמיני עצרת. הם, דרך משל, כשבעת ימי המשתה שלאחר החופה, ונמשכים בהם אורות מקיפים. מבחינת סובב כל עלמין.

משום כך שבעת ימי הסוכות קודמים לשמיני עצרת: הם דומים לשבעת ימי המשתה שלאחר החופה, ובהם נמשכים אורות מקיפים.

וגם הלולב ומיניו הוא המשכת הדעת כי קטן אינו מוליד⁶⁹ והטפה נמשכת מבחי' הדעת דוקא כמ"ש וידע האדם⁷⁰ כו'

וגם הלולב ומיניו הם המשכת הדעת, שהרי קטן אינו מוליד, והטיפה נמשכת דוקא מבחינת הדעת, כמו שכתוב "וידע האדם" וכו'.

הלולב ושאר המינים ממשיכים דעת, והזיווג זקוק לדעת: הגמרא אומרת שקטן אינו מוליד, והפסוק מתאר את הזיווג במילים "וידע האדם".

ואז עי"ז יוכל להיות אח"כ היחוד בשמע"צ שזהו המשכה פנימית ממש ולא בחי' נובלות לבד ולכן הוא שמחת תורה שהתורה עצמו שמחה מגילוי זה כו':

ואז, באמצעות זאת, יכול לאחר מכן להיות הזיווג בשמיני עצרת, שהוא המשכה פנימית ממש ולא בחינת נובלות בלבד. ולכן זהו שמחת תורה, כי התורה עצמה שמחה בגילוי זה וכו'.

לאחר ההכנה הזאת, הזיווג בשמיני עצרת הוא המשכה פנימית ממש. לכן היום נקרא שמחת תורה: התורה עצמה שמחה בגילוי הזה.

קטע 7 • 229

הוא מוריד הגשם

22 ד וזהו ענין מוריד הגשם שמתחילים לומר בשעמ"צ כי בחי' השפע' הגשם בארץ הוא כמשל המשכת

ד. וזהו ענין "מוריד הגשם", שמתחילים לומר בשמיני עצרת: השפעת הגשם בארץ היא בדומה להמשכת

כאן מתחיל סעיף ד'. בשמיני עצרת מתחילים להזכיר גשם בתפילת העמידה, והגשם היורד על הארץ מדמה את הטיפה המביאה חיים חדשים.

הטפה שכמו שמהטפה נולד וולד כך הגשם⁷¹ מרוה את הארץ והולידה⁷² כו' וגם דכמו שהגשם נמשך טיפין טיפין והיינו ע"י שיורדין בגבורה שממנה בא ההתחלקות

הטיפה, שכן כשם שמן הטיפה נולד וולד, כך הגשם מרוה את הארץ ומצמיח ממנה וכו'. ועוד, כשם שהגשם נמשך טיפין טיפין, והיינו מפני שהוא יורד בגבורה, שממנה באה ההתחלקות

כשם שטיפה מולידה ילד, כך הגשם "מרוה את הארץ ומצמיח ממנה", כלשון ישעיהו. הגשם גם יורד בטיפות נפרדות; הגמרא מתארת את הגשם כיורד "בגבורה", והגבורה היא הכוח המחלק.

ולכן נמשל המטר לשערות כמ"ש כשעירים עלי דשא⁷³ שכן הוא ג"כ שערות הראש⁷⁴ כל א' גומא בפ"ע כמ"ש בגמרא ואע"פ שבח"י המשכת טפת מ"ד הנ"ל

ולכן הגשם נמשל לשערות, כמו שכתוב "כשעירים עלי דשא"; וכך גם בשערות הראש, שלכל אחת מהן נקב משלה, כמבואר בגמרא. ואף על פי שהמשכת טיפת מ"ד הנ"ל

לכן התורה מדמה את הגשם ל"שעירים", מילה הקשורה ל"שעיר": הגמרא אומרת שכל שורה צומחת מנקב משלה, וכך גם כל טיפת גשם נפרדת. אדמו"ר הזקן מסייג כעת את הדימוי

נמשכה מבח"י פנימית חש"מ שלמעלה מבח"י נובלות ושערות מ"מ היא נמשכת ויורדת דרך בח"י השערות מזל ונוצר ונקה רק ששרשה למעלה מהשתלשלות כמ"ש במ"א ע"פ והנצח כו'

נמשכת מפנימיות חכמה סתימאה, שלמעלה מבחינת נובלות ושערות, בכל זאת היא נמשכת ויורדת באמצעות בחינת השערות, המזל ונוצר ונקה; אלא ששורשה למעלה מהשתלשלות, כמו שכתוב במקום אחר על "והנצח" וכו'

ההמשכה שבזיווג באה מפנימיות חכמה סתימאה, למעלה מן ה"שערות"; ובכל זאת היא עוברת דרך השערות, דרך המזל — חלקי הזקן הנקראים "נוצר" ו"ונקה". רק שורשה הוא למעלה מהשתלשלות

(ועיין זח"ג נשא) (קל"ד א') בהאי מזלא תליין⁷⁵ ועמ"ש הרמ"ז⁷⁶ כפ' בא (ד"מ סע"ב) שמזל ונוצר חסד כו' ובתוך פנימיותו כו' ועיין מ"ש מזה בביאור ע"פ שוש איש כו'.

ועיינו בזוהר חלק ג', נשא, קל"ד ע"א: "בהאי מזלא תליין"; וכן במה שכתב הרמ"ז בפרשת בא, מ' ע"ב, שהמזל "נוצר חסד" (וכו', ובתוך פנימיותו וכו'; ועיינו במה שנכתב על כך בביאור על "שוש איש" וכו').

הפניות לתמיכה: הזוהר אומר שהכול "תלוי במזל הזה", והרמ"ז מסביר שבמזל "נוצר חסד" יש פנימיות, ובתוכה בחינה גבוהה עוד יותר.

ועוד זאת דכמו הגשמים יורדים בגבורה כך ג"כ המשכה הנ"ל דכביש באשא כו' בח"י גבורה דע"י המלוכשת במו"ס

ועוד, כשם שהגשמים יורדים בגבורה, כך גם המשכה הנ"ל, שהיא "כביש באשא" וכו', היא בחינת גבורה דעתיק יומין המלוכשת במוח הסתום.

דמיון נוסף: הגשם יורד בגבורה, וגם המשכה הזאת היא "כביש באשא" — גבורת עתיק יומין, הרובד הפנימי ביותר של כתר, המלוכשת במוח הסתום.

ועוד זאת דכמו התהוות הגשם הנה אד יעלה מן הארץ⁷⁷ ונעשה עב וענן וכו' יורד הגשם.

ועוד, כשם שבהתהוות הגשם "אד יעלה מן הארץ" ונעשה עב וענן, ובתוכו יורד הגשם

דמיון שלישי: הגשם נוצר כאשר "אד עולה מן הארץ", מתעבה לעננים, ויורד מתוכם

(ע"יין בראשית רבה פ' י"ג ובסוכה ד"יב א' בתוספות) כך האתעדל"ת והתשובה עולה למעלה מעלה לבח"י ישת חשך סתרו⁷⁸ ונמשך משם להיות מוריד הגשם המשכת הטפה כו'.

כך האתערותא דלתתא והתשובה עולות למעלה מעלה, לבחינת, (עיינו בבראשית רבה, פרשה י"ג, ובסוכה י"ב ע"א, בתוספות) "ישת חושך סתרו", ומשם נמשכת המשכה להיות "מוריד הגשם", המשכת הטיפה וכו'.

כך גם ההתערורות מלמטה והתשובה עולות מעלה מעלה, אל המדרגה הנסתרית ביותר, "ישת חושך סתרו", ומשם נמשכת ההשפעה למטה כ"גשם", כטיפה.

גם י"ל המשל מענין ואד יעלה באופן אחר היינו עד"מ שמתחלה היו האידים דקים מאוד ומתגשמים אח"כ ונעשים עב וענן להוריד מטר כמ"כ המשכת הטפה הנ"ל מהמוח ומתגשמת כו'.

אפשר להסביר את המשל של "ואד יעלה" גם בדרך אחרת: דרך משל, בתחילה האדים היו דקים מאוד, ואחר כך נעשו גשמיים, התעכו והיו לענן, כדי להוריד מטר. כך גם ההמשכה הנ"ל של הטיפה מן המוח מתגשמת וכו'.

ביאור נוסף ל"אד": בתחילה האדים דקים מאוד, ולאחר מכן מתעבים והופכים לענני גשם; כך גם הטיפה הנמשכת מן המוח נעשית גשמית.

ומכל טעמים הנ"ל נקרא המשכה זו בח"י מוריד הגשם (ופירוש משיב הרוח ומוריד הגשם יובן ע"ד מ"ש בפ' מקץ סד"ה נר חנוכה⁷⁹ כו' מזוזה מימין כו'.

ומכל הטעמים הנ"ל נקראת המשכה זו "מוריד הגשם". (ופירוש "משיב הרוח ומוריד הגשם" יובן על פי מה שכתוב בפרשת מקץ, בסוף המאמר המתחיל "נר חנוכה" וכו', "מזוזה מימין" וכו'.

מכל הטעמים הללו נקראת המשכה "מוריד הגשם". כעת אדמו"ר הזקן מסביר את המילים שקדמו לכך, "משיב הרוח", ומפנה למאמר על חנוכה בתורה אור.

אך אין אור התורה עולה בשם אור אלא ע"י נר מצוה כו' אויר סביב האור כו' גורם להאיר אור כו'. ואויר היינו בח"י רוח ע"ש ועיין בזהר הרקיע בפ"י הזח"א פ' בראשית)

"אך אין אור התורה עולה בשם אור אלא על ידי נר מצוה וכו'; אוויר סביב האור וכו' גורם להאיר אור וכו'." ו"אוויר" הוא (בחינת רוח; עיינו שם. וכן עיינו בזהר הרקיע, בפירוש לזוהר חלק א', פרשת בראשית

במאמר ההוא מוסבר שאור התורה מאיר רק באמצעות "נר" של מצוה, ושהאוויר שסביב הלהבה גורם לה להאיר. אוויר הוא "רוח"

(דט"ו ע"א) אווירא דיליה לא אתיידע כלל⁸⁰ עד כו' נהיר נקודא חדא סתימא עילאה ע"ש.

"אווירא דיליה לא אתיידע כלל עד כו', נהיר נקודא חדא סתימא עילאה"; עיינו שם: (דף ט"ו ע"א).

הזוהר מדבר על "אוויר" עליון שאינו נודע כלל, עד שנקודה עליונה אחת וסתומה מאירה מתוכו

וזהו ענין שלהיות מוריד הגשם המשכת התורה ממוי"ס הוא ע"י משיב הרוח אורא דע"ג קרומא כו'

וזהו העניין, שכדי שיהיה "מוריד הגשם" — המשכת התורה ממוחא סתימאה — הדבר נעשה על ידי "משיב הרוח", "אורא דע"ג קרומא" וכו',

כדי שהתורה תרד כ"גשם" ממוחא סתימאה, צריך תחילה "רוח": "האוויר שעל גבי הקרום" של הגולגולת העליונה, בדימוי שבזוהר

שבו הדעת דעתיק ועיין באדרא דנשא (קל"ד ב') וע' בלק"ת ס"פ בראשית⁸¹ ע"פ לא ידון רוחי כו' ובזח"א

(דל"ז סע"ב⁸² דנ"ח א') ובזוהר הרקיע שם ובזח"ב (דקע"ח סע"ב)

שבו דעת דעתיק. ועיינו באדרא דנשא, קל"ד ע"ב; וכן עיינו בלקוטי תורה, סוף פרשת בראשית, על "לא ידון רוחי" וכו', ובזוהר חלק א', ל"ז ע"ב ול"ח ע"א, ובזוהר הרקיע שם, ובזוהר חלק ב', קע"ח ע"ב.

ב"אוויר" הזה נמצאת דעת דעתיק, הדעת הנסתרית ברובד העליון ביותר. הערת קה"ת מציינת שהלקוטי תורה המצוטט כאן הוא חיבורו של האריז"ל, וכן מפנה לכמה מקומות בזוהר

אבל ע"י התורה ומצות עץ חיים היא⁸³ כו' משיב הרוח ועמ"ש ע"פ ואתה מרבבות קדש.

אבל על ידי התורה והמצוות — "עץ חיים היא" וכו' — נעשה "משיב הרוח". ועיינו במה שנכתב על "ואתה מרבבות קודש"

באמצעות התורה והמצוות, שהפסוק מכנה "עץ חיים", אנו פועלים את ה"רוח" הזאת

וזהו א"ת בניך אלא בוניך⁸⁴ שישראל בוניך וממשיכין תשבע"פ מבחי' תשב"כ והכח הזה בהם לפי שהם

בניך ששרשם ג"כ מבחי' זיווג גופני

וזהו "אל תקרי בניך אלא בוניך": ישראל בונים וממשיכים את התורה שבעל פה מבחינת התורה שבכתב. הכוח הזה ניתן להם משום שהם "בוניך", שכן גם שורשם הוא מבחינת זיווג גופני

חז"ל דורשים "בניך" כאילו נאמר "בוניך": עם ישראל בונה את התורה שבעל פה מתוך התורה שבכתב. הם יכולים לעשות זאת משום שנשמותיהם עצמן מושרשות בזיווג, בדומה לטיפה

שהוא הטפה הנמשכת מפנימיות המוחי וכמארז"ל ישראל עלו במחשבה⁸⁵ וכבר נתבאר לעיל מהו

במחשבה לכן ביכולתם הוא להמשיך המשכה זו מבחי' פנימית ח"ס בתשב"כ ותשבע"פ כנ"ל.⁸⁶

שהיא הטיפה הנמשכת מפנימיות המוחין. וכמאר רבותינו ז"ל: "ישראל עלו במחשבה"; וכבר נתבאר לעיל מה פירוש "במחשבה". לכן יש בכוחם להמשיך המשכה זו מפנימיות חכמה סתימאה לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה, כנ"ל

נשמות ישראל באות מפנימיות המוח העליון: "ישראל עלו במחשבה", ו"מחשבה" הוסברה לעיל כחכמה סתימאה. לכן בכוחם להמשיך את פנימיות חכמה סתימאה אל שתי התורות

קטע 8 • 231-25

בנים ועבדים; תורה לאחר התפילה

23 וזהו תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב⁸⁷ והנה מורשה ג"כ לשון ירושה. והענין כי יש בחיי נשמות הנקראים בנים למקום.^{88, 89}

וזהו "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב". והנה "מורשה" הוא גם לשון ירושה. והענין הוא שיש בחינת נשמות הנקראות "בנים למקום".

כעת חוזרים לפסוק שבפתיחת המאמר. "מורשה" פירושה גם ירושה. יש נשמות הנקראות "בנים למקום", כפי שאומרת המשנה

וזהו בחיי ישראל בחיי כי שרית⁹⁰ כו' ויש נשמות שנקראים עבד וזהו בחיי יעקב עבדי.⁹¹

וזהו בחינת ישראל, בחינת "כי שרית" וכו'. ויש נשמות הנקראות "עבד", וזהו בחינת "יעקב עבדי".

אלה הנשמות שבבחינת "ישראל", השם שניתן בעקבות "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל". נשמות אחרות הן בבחינת "עבד", כמו "יעקב עבדי".

וזהו ענין ברא כרעא דאבוה⁹² שבטל ממש כביטול הרגל לגבי ראש ואין לו רצון אחר כלל ופיי ברא כרעא היינו נה"י דאוי"א מוחין לז"א כו'.

וזהו ענין "ברא כרעא דאבוה": הבן בטל ממש, כמו ביטול הרגל ביחס לראש, ואין לו שום רצון אחר. ופירוש "ברא כרעא" הוא נצח, הוד ויסוד דאבא ואמא, שהם המוחין לז"א וכו'.

הביטוי הארמי "ברא כרעא דאבוה", "הבן הוא רגל אביו", פירושו שהבן מסור לאביו לחלוטין, כמו שהרגל הולכת בעקבות הראש, בלי רצון משלה. במונחי קבלה, "הרגל" היא נצח, הוד ויסוד דאבא ואמא, הנכנסים לז"א כמוחין

24 והנה כמו שהרגל נושא הראש עד"מ כך ביכולת בחיי ישראל להמשיך יחוד הנ"ל להיות מאירוסין נשואין כו' ועמש"ל מזה.

והנה, כשם שהרגל נושאת את הראש, דרך משל, כך בכוחה של בחינת ישראל להמשיך את הזיווג הנ"ל, ולהביא מן האירוסין אל הנישואין וכו'. ועיינו במה שנכתב על כך לעיל.

כמו שהרגל נושאת את הראש, כך ל"בנים", לנשמות הנקראות ישראל, יש כוח להעלות את הזיווג ולהביאו מאירוסין לנישואין מלאים.

אבל הנשמות הנקרא יעקב מקבלים יחוד זה דרך ירושה דכיון שנמשך השפעה זו בכח"י מלי' תשבע"פ מקבלים ג"כ הנשמות דבי"ע הנקרא עבד להיות נקלט ונמשך בכל א' אור ה' בכח"י פנימית הלב ועמ"ש במ"א ע"פ

אבל הנשמות הנקראות יעקב מקבלות זיווג זה בדרך ירושה: מאחר שההשפעה נמשכת בבחינת מלכות, התורה שבעל פה, מקבלות אותה גם נשמות ב"ע, הנקראות "עבד", כך שאור ה' נקלט ונמשך בכל אחת מהן בפנימיות הלב. ועיינו במה שנכתב במקום אחר על

הנשמות הנקראות יעקב, ה"עבדים", מקבלות את הזיווג בתור ירושה: לאחר שהוא נמשך למלכות, התורה שבעל פה, הוא מגיע גם לנשמות העולמות התחתונים, ואור ה' נקלט בפנימיות הלב של כל אחת מהן.

כי הוא יברך הזבח⁹³ ואח"כ יאכלו הקרואים⁹⁴ כו'. ולכן תגדל השמחה בש"ת בכל ישראל מגדולם עד קטנם כו'

"כי הוא יברך הזבח ואחר כך יאכלו הקרואים" וכו'. ולכן גדולה השמחה בשמחת תורה בכל ישראל, מגדוליהם ועד קטניהם וכו'.

הפסוק על שמואל, "כי הוא יברך הזבח ואחר כך יאכלו הקרואים", מתאים לכך: מדרגה אחת פועלת את הברכה, ואחרים נהנים ממנה. לכן שמחת תורה שייכת לכל יהודי, לגדול ולקטן.

(הג"ה ועפ"י יובן מה שאמר אבא בנימין⁹⁵ על תפילתי שתהא סמוכה למטתי ומבואר בפרש"י שגם ללמוד לא רצה קודם התפלה אלא להתפלל תיכף ובתוס' פ"ק דברכות)⁹⁶

הגהה: ועל פי זה יובן גם מה שאמר אבא בנימין על תפילתו "שתהא סמוכה למיטתי". ומבואר בפירוש רש"י שגם ללמוד לא (רצה קודם התפלה, אלא להתפלל מיד; ועיינו בתוספות, פרק ראשון דברכות)

הגהה מחילה את הדברים על עבודת היום-יום. אבא בנימין אמר בגמרא שהיה דואג שתפילתו תהיה סמוכה למיטתו; רש"י מסביר שהוא לא רצה ללמוד אפילו לפני שהתפלל.

(דף ה' ע"ב) לא ידעתי מנא ליה דאסור בלימוד קודם אבל באמת אין זה משום איסור

, "לא ידעתי מנא ליה דאסור בלימוד קודם". אבל באמת אין זה משום איסור: (דף ה' ע"ב)

תוספות שואלים מניין למד אבא בנימין שאסור ללמוד לפני התפילה. אדמו"ר הזקן משיב שאין מדובר באיסור.

אלא שמעלת העסק בתורה שאחר התפלה הוא גבוה יותר מתורה שקודם התפלה⁹⁷ אם כבר הגיע זמן תפלה

.אלא שמעלת העיסוק בתורה לאחר התפילה גבוהה יותר ממעלת התורה שלפני התפילה, אם כבר הגיע זמן התפילה

.זהו עניין של מדרגה: אם כבר הגיע זמן התפילה, לימוד התורה לאחר התפילה נעלה מלימוד התורה לפני

והענין דאע"פ שנת' שהיחוד הוא בשמ"ע היינו דרך כלל כי כל היו"ט הם כלליים לכל השנה כמ"ש במ"א.

והענין הוא שאף על פי שנתבאר שהזיווג הוא בשמיני עצרת, הכוונה היא באופן כללי, שכן כל הרגלים הם בחינה כללית לכל השנה, כמו שכתוב במקום אחר

הזיווג המתואר לגבי שמיני עצרת הוא ההמשכה הכללית של השנה; כל רגל משמש ערוץ כללי לכל השנה

אבל דרך פרט נודע בפע"ח⁹⁸ שבתפלה דכל יום הוא בחי' היחוד דזו"נ שהם בחי' תשב"כ ותשבע"פ

אבל בפרט, ידוע מפרי עץ חיים שבתפילת כל יום יש בחינת זיווג דז"א ונוקבא, שהם בחינות התורה שבכתב והתורה שבעל פה

במישור הפרטי, לפי דברי האריז"ל בפרי עץ חיים, תפילת כל יום פועלת את זיווג ז"א ונוקבא, המקבילים לתורה שבכתב ולתורה שבעל פה.

והיינו ע"י קדימת בחי' בכל מאדך⁹⁹ בק"ש שזהו המעורר בחי' גילוי חופה עליונה כמ"ש על פסוק כי על כל כבוד חופה¹⁰⁰ ויחוד זה מתחדש בכל יום

וזה נעשה באמצעות הקדמת בחינת "בכל מאדך" שבקריאת שמע, המעוררת את גילוי החופה העליונה, כמו שנכתב על הפסוק "כי על כל כבוד חופה"; וזיווג זה מתחדש בכל יום

הזיווג תלוי בהקדמת "בכל מאדך" שבקריאת שמע, המעוררת את החופה העליונה, והוא מתחדש בכל יום

כי בכל יום נעשה האדם בריה חדשה וצ"ל העלאת מ"נ מבירורים דק"נ ע"י מאדך רשפי אש דס"ג כו' ועמ"ש ע"פ ואלה שמות בני ישראל מענין ליבון הלכתא וע"פ ששים המה מלכות כו'

שהרי בכל יום האדם נעשה בריה חדשה, וצריכה להיות העלאת מ"ן מן הבירורים של קליפת נוגה באמצעות "מאדך", רשפי אש של ס"ג וכו'. ועיינו במה שנכתב על "ואלה שמות בני ישראל" בענין ליבון הלכתא, ועל "ששים המה מלכות" וכו'

בכל יום האדם נעשה בריה חדשה, ולכן בכל יום צריך להעלות מחדש מ"ן באמצעות כירור קליפת נוגה, דרך האהבה הנוצרת של "בכל מאדך". מובאים דיונים מקבילים בנושא

ולכן אם הגיע זמן תפלה ואינו מתפלל וממשיך החופה והיחוד א"כ לימוד התורה שלומד הוא רק מבחי' נובלות חש"מ הנמשך בתשב"כ מצד עצמו וממנו לתשבע"פ בבחי' קדושין לבד

ולכן, אם הגיע זמן התפילה ואינו מתפלל ואינו ממשיך את החופה והזיווג, הרי שהתורה שהוא לומד היא רק מבחינת נובלות חכמה סתימאה, הנמשכת לתורה שבכתב מצד עצמה, וממנה לתורה שבעל פה בבחינת קידושין בלבד

לכן, אם הגיע זמן התפילה והאדם לומד בלי להתפלל, התורה שהוא לומד נמשכת רק מבחינת "נובלות", בבחינת אירוסין בלבד

אבל כשהקדים ק"ש ותפלה¹⁰¹ ונעשה היחוד א"כ עסק התורה שאח"כ יש ונמשך בזה גילוי חש"מ ממש ולא נובלות לבד.

אבל כשהקדים קריאת שמע ותפילה ונעשה הזיווג, הרי שבלימוד התורה שלאחר מכן יש ונמשך בו גילוי של חכמה סתימאה מממש, ולא של נובלות בלבד.

אבל לאחר שקריאת שמע והתפילה פעלו את הזיווג, התורה שלומדים אחריהן נושאת גילוי של חכמה סתימאה עצמה

25 וזהו ענין עוסק בתורה לשמה^{102, 103} פי' לשם התורה עצמה ברכו בתורה תחלה¹⁰⁴ וכמ"ש במ"א ע"פ כי קולך ערב¹⁰⁵ כו'

וזהו עניינו של "העוסק בתורה לשמה", כלומר, לשם התורה עצמה — "ברכו בתורה תחילה" — וכמו שכתוב במקום אחר על הפסוק "כי קולך ערב" וכו':

המשנה משכחת את "העוסק בתורה לשמה", לשמה שלה. אדמו"ר הזקן מפרש זאת כ"לשם התורה עצמה", וקושר זאת לביקורת התלמודית על מי שלא בירכו בתורה תחילה.

שאו יש עריבות ומתיקות גילוי תענוג העליון המלוכש בחש"מ כנודע ועמ"ש ע"פ ואתחנן כו' וממשי"כ יובן לשם בתוספת ביאור:

שאו יש עריבות ומתיקות בגילוי התענוג העליון המלוכש בחכמה שלמעלה, כידוע. ועיינו במה שכתוב על "ואתחנן" וכו'; ומהכתוב שם יובן ענין "לשמה" בתוספת ביאור:

כאשר לומדים בדרך זו, מתגלה בתורה המתיקות של התענוג העליון המלוכש בחכמה שלמעלה. מאמרים אחרים מבארים את ענין "לשמה" בהרחבה נוספת.

קטע 9 • 261-32

יצחק, רבקה ועליית הגבורות לעתיד לבוא

26 ה' ועפ"י יובן ענין פי' דאליעזר עבד אברהם¹⁰⁶ שנאמר ויאמר העבד הגמליני נא מעט מים מכדך¹⁰⁷ שיומשך השפע זו אפי' לבחי' נשמות הבאים מסטרא דעבד

ה'. ועל פי זה יובן ענינו של הפסוק באליעזר עבד אברהם, שבו נאמר: "ויאמר העבד הגמליני נא מעט מים מכדך" — שתימשך השפעה זו גם לבחינת הנשמות הבאות מצד העבד

מתחיל סעיף ה'. בקשתו של אליעזר ל"מעט מים" פירושה עתה גם שההשפעה מגיעה אפילו לנשמות הבאות מצד העבד

(וע' ברע"מ פי' פנחס) (דף רט"ו סע"א) ובפי' הרמ"ז שם וע' בזח"א וישב (דקפ"א ב')

(ועיינו ברע"א מהימנא, פרשת פנחס (דף רט"ו ע"א), ובפירוש הרמ"ז שם; ועיינו בזוהר חלק א, וישב (דף קפ"א ע"ב))

הפניות לזוהר — לרע"א מהימנא ולפרשת וישב — ולרמ"ז, שבהם נדון ענינו של העבד

ולעיל פי עבד על תשבע"פ וכמה פנים כו' וצ"ל למה נאמר כ"ז גבי רבקה ומה ענין רבקה לזה.

ולעיל נתבאר שה"עבד" הוא תורה שבעל פה, ויש כמה פנים וכו'. ויש להבין מדוע נאמר כל זה דווקא בנוגע לרבקה, ומה עניינה של רבקה כאן.

לעיל העבד סימל את התורה שבעל פה, ויש כמה דרכים לקרוא את הסיפור. אך מדוע הדברים נאמרו דווקא על רבקה?

אך הענין כי הנה ארז"ל שלע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו¹⁰⁸ כי אברהם לא ידענו.

אך העניין הוא, שהרי אמרו חז"ל שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק: "כי אתה אבינו", "כי אברהם לא ידענו".

התלמוד אומר שבעתיד יאמר עם ישראל ליצחק: "אתה אבינו", משום ש"אברהם לא ידענו". לכן יצחק ורבקה מייצגים עניין שיתגלה בעתיד.

27 והענין כי אברהם הוא חסד ושרשו מחסד דע"י ויצחק הוא בחי' גבורה ושרשו מגבורה דע"י ולע"ל יהיו

הגבורות גבוהים יותר כמעלת הזהב על הכסף וכמ"י יהיו הלויים כהנים כמ"ש בלק"ת¹⁰⁹ ובלק"א.¹¹⁰

והטעם לכל זה הוא, שהרי אברהם הוא חסד, ושרשו בחסד דעתיק יומין; ויצחק הוא בחינת גבורה, ושרשו בגבורה דעתיק יומין. ולעתיד לבוא יהיו הגבורות גבוהות יותר, כמעלת הזהב על הכסף, וכמו שכתוב: "הלויים יהיו כוהנים", כמבואר בלקוטי תורה ובלקוטי אמרים.

אברהם מייצג את מידת החסד, ויצחק את מידת הגבורה; שורש שניהם בעתיק יומין, הדרגה הפנימית ביותר שבכתר. כעת החסד הוא העיקר, אך לעתיד לבוא תהיה הגבורה גבוהה יותר, כמעלת הזהב על הכסף, והלויים, הקשורים לגבורה, יעלו למדרגת הכוהנים.

28 והטעם לכל זה הוא כי הנה יצחק הוא לשון צחוק כמ"ש צחוק עשה לי אלקים¹¹¹ כו'.

והטעם לכל זה הוא ש"יצחק" הוא מלשון צחוק, כמו שכתוב: "צחוק עשה לי אלקים" וכו'.

הטעם הוא שפירוש השם יצחק הוא "יצחק", כפי שאמרה שרה בעת לידתו.

פי' צחוק הוא בחי' התענוג הנולד מדבר חידוש ופלא עד"מ כשעושין צחוק מקניגי שהוא מלחמת ב' חיות

,פירוש, צחוק הוא בחינת התענוג הנולד מדבר חידוש ופלא. למשל, כשעורכים מופע קניגי, שהוא מלחמה בין שני בעלי חיים

. צחוק הוא התענוג שבדבר חדש ומפתיע, כמו מחזה של שני בעלי חיים הנלחמים בזירה, שהוכן כדי לשעשע מלך.

כדי שישחק המלך כך בחי' הבירורים דרפ"ח כאשר אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא יהיה מזה בחי' צחוק אצלו ית' להיות דבר חידוש שבחי' הרע דק"נ יתהפך לטוב ויעלה לבחי' קדושה.

כדי שהמלך יצחק. כך, בחינת בירורי רפ"ח, כאשר "אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא", תביא לבחינת צחוק לפניו יתברך, משום שזהו דבר חידוש — שהרע שבקליפת נוגה יתהפך לטוב ויעלה לקדושה.

עבודת בירור רפ"ח הניצוצות שנפלו לקליפה הופכת חושך לאור ומר למתוק. המהפך המפתיע הזה, שבו הרע נעשה טוב, הוא ה"צחוק" של ה' — התענוג הנעלה ביותר.

29 וזהו צחוק עשה לי אלקים דדוקא מבח"י שם אלקים המסתיר נמשך הצחוק כאשר אתהפכא חשוכא והסתר זה כו'.

וזהו "צחוק עשה לי אלקים": דווקא מבחינת שם אלקים, המסתיר, נמשך הצחוק, כאשר הופכים את החושך ואת ההסתר הזה וכו'.

בפסוק נאמר שאלקים עשה צחוק: שם אלקים הוא הכוח האלוקי המסתיר, והצחוק נמשך דווקא מהפיכת ההסתר הזה לאור.

וזהו צחוק עשה לי לשון עבר כל השומע יצחק לי¹¹² לשון עתיד כי הבירורים הם בשית אלפי שני דהוי עלמא¹¹³

, וזהו "צחוק עשה לי" כלשון עבר, ואילו "כל השומע יצחק לי" כלשון עתיד, כי הבירורים נעשים בשית אלפי שני דהוי עלמא

בדברי שרה מופיעים שני זמנים: "עשה" בעבר ו"יצחק" בעתיד. עבודת הבירור נעשית במשך ששת אלפי שנות קיומו של העולם.

וזהו לשון עבר. אך גילוי התענוג מזה הוא לע"ל כשישלימו כל הבירורים וזהו לשון עתיד.

וזהו לשון עבר; אך גילוי התענוג מכך יהיה לעתיד לבוא, כשיושלמו כל הבירורים, וזהו לשון עתיד.

העבודה הזאת שייכת ל"עבר", ואילו התענוג שהיא מביאה יתגלה בעתיד, כשעבודת הבירור תושלם.

30 והנה ענין בירור ניצוצות דרפ"ח הנ"ל נקי העלאת מ"ן וכל העלאתה הוא ע"י בחי' גבורות דאוי"ח דוקא

והנה ענין בירור ניצוצות דרפ"ח הנזכר לעיל נקרא העלאת מ"ן נוקבין, וכל העלאתה היא דווקא על ידי בחינת הגבורות שבאור חוזר,

העלאת הניצוצות שנפלו נקראת העלאת מ"ן נוקבין, עלייה מלמטה למעלה. כל עלייה נעשית באמצעות הגבורות, האור החוזר העולה מלמטה למעלה.

וכמו ענין בע"ת בחילא יתיר¹¹⁴ שהוא ע"י צעקת הלב בכל לב ונפש ומאד וכעין ר' אליעזר ב"ד שיצתה נשמתו בבכייה¹¹⁵ וארז"ל יש קונה עולמו שעה א'

וכמו ענינם של בעלי תשובה, שהם "בחילא יתיר" — בכוח גדול יותר — והדבר נעשה על ידי צעקת הלב בכל לב ונפש ומאד; וכעין רבי אלעזר בן דורדיא, שיצתה נשמתו בבכייה, ואמרו חז"ל: "יש קונה עולמו שעה אחת"

כך נאמר בזוהר שבעלי תשובה הם "בחילא יתיר" — בעלי כוח רב יותר: הם מתעלים באמצעות זעקת הלב. רבי אלעזר בן דורדיא שב בתשובה בעוצמה כה רבה עד שיצאה נשמתו בבכי, ועליו אמרו חז"ל שאדם יכול לקנות את עולמו בשעה אחת.

והיא בחי' או"י (משא"כ בחי' אברהם זקן בא כימים¹¹⁶ מדרגא לדרגא כנזכר בזוהר¹¹⁷ על פסוק זה)

, וזוהי בחינת אור חוזר (בשונה מבחינת אברהם, "זקן בא כימים", העולה מדרגה לדרגה, כפי שנזכר בזוהר על פסוק זה)

זהו אור חוזר. אברהם, לעומת זאת, "בא כימים" — התקדם בהדרגה, צעד אחר צעד, כפי שמבאר הזוהר.

עד שעולה לבחיי גבורה דעתיק מקור כל הגבורות והיא המתלבשת במו"ס שהיא למעלה מבחיי מו"ס
עד שהיא עולה לבחינת הגבורה דעתיק, מקור כל הגבורות, והיא המתלבשת במוחא סתימאה, שלמעלה מבחינת מוחא סתימאה;

האור החוזר הזה עולה עד גבורה דעתיק, מקור כל הגבורות. היא למעלה אפילו ממוחא סתימאה, אף שהיא מתלבשת בו.

כי בחיי ע"י הוא בחיי תחתונה שבמאציל כו' רק שמתלבשת ויורדת במו"ס כדי להיות שרש הנאצלים כו'

כי בחינת עתיק יומין היא הבחינה התחתונה שבמאציל וכו', אלא שהיא מתלבשת ויורדת במוחא סתימאה כדי להיות שורש הנאצלים וכו'.

עתיק יומין הוא ההיבט התחתון ביותר של המאציל, הקב"ה עצמו, והוא נכנס למוחא סתימאה כדי להיות שורש כל הנאצלים.

והנה אברהם הוא בחיי אבר מה¹¹⁸ שהוא בחיי המשכת גילוי אלקות מלמעלה למטה בבחי' או"י
והנה אברהם הוא בחינת "אבר מה", שהיא בחינת המשכת גילוי אלקות מלמעלה למטה, בדרך אור ישר
את שמו של אברהם דורשים כ"אבר מה": הוא מייצג את המשכת האלקות מלמעלה, "אור ישר"

וכמו בחיי צדיקים גמורים צדיק שהוא משפיע וממשיך מלמעלה למטה והוא בחיי חסד¹¹⁹ ועכשיו בזה"ג שעדיין לא נתברר כל בחיי ק"נ עיקר העבודה היא דוקא בהמשכות אלקות ולכן השוב צ"ל יותר מהרצוא.

וכמו בחינת צדיקים גמורים: צדיק הוא מי שמשפיע וממשיך מלמעלה למטה, וזוהי בחינת חסד. וכעת, בזמן הגלות, כל עוד לא נתבררה כל בחינת קליפת נוגה, עיקר העבודה הוא דווקא בהמשכות אלקות, ולכן השוב צריך להיות גדול יותר מהרצוא.

הוא דומה לצדיק גמור המשפיע וממשיך שפע מלמעלה, וזוהי בחינת חסד. בגלות הנוכחית, כל עוד לא הושלם ברור קליפת נוגה, עיקר העבודה הוא להמשיך אלקות למטה; לכן השוב — ההמשכה למטה — צריך להיות גדול מן הרצוא, העלייה למעלה.

31 וכמ"ש לשבת יצרה¹²⁰ והיינו כי מבחיי הגבורות יש שרש יניקה לחיצונים יותר מבחיי החסדים כידוע המאמר דרישי דעשו בעטפוי דיצחק^{121, 122} ולכן ארז"ל ובחרת בחיים זו אומנות^{123, 124} ובע"כ אתה חי^{125, 126} להמשיך האור למטה דוקא.

כמו שנאמר: "יצר ארץ לְשִׁכָּת". כלומר, מבחינת הגבורות יש לשורש יניקה לחיצונים יותר מאשר מבחינת החסדים, כידוע מן המאמר: "ראשו של עשו בעטפוי דיצחק". לכן אמרו חז"ל: "ובחרת בחיים — זו אומנות", וכן "בעל כורחך אתה חי", כדי להמשיך את האור דווקא למטה.

"יצר [את העולם] לְשִׁכָּת": במצב הנוכחי הגבורות כרוכות בסיכון גדול יותר, שכן החיצונים יונקים מהן יותר — ומכאן המאמר שראשו של עשו בעטפוי דיצחק. לכן חז"ל מדברים על הבחירה בחיים כעל אומנות ואומרים "בעל כורחך אתה חי": על הנשמה להישאר בגוף כדי להמשיך אור אל העולם.

32 וזהו שעכשיו הכהנים הם העיקר והלויים טפלים להם כמ"ש נתונים המה לאהרן¹²⁷ כי השוב הוא העיקר

וזו הסיבה שכעת הכהנים הם העיקר והלויים טפלים להם, כמו שנאמר: "נתונים המה לאהרן"; שכן ה"שוב" הוא העיקר.

הכהנים מבטאים חסד והלויים — גבורה. כיום הכהנים עומדים בראש והלויים משרתים תחתיהם, "נתונים לאהרן", משום שהמשכת האלוקות למטה — ה"שוב" — היא עיקר העבודה כעת.

אבל לע"ל שיבוררו כל הבירורים ויזדכך כל העולם ובלע המות לנצח¹²⁸ ואין שטן ואין פגע¹²⁹ כו' ,אבל לעתיד לבוא, לאחר שכל הבירורים יושלמו והעולם כולו יזדכך, "ובלע המות לנצח", ו"אין שטן ואין פגע" וכו' לעתיד לבוא כל הניצוצות יתבררו, העולם יזדכך, המוות יתבטל וכל כוחות הרע ייעלמו.

אזי אדרבה יהיו הגבורות יותר נעלים מבחי"י החסדים מטעם הנ"ל דעיקר הצחוק והתענוג העליון הוא דוקא מבחי"י בירורי הרפ"ח בהתהפכות מדות הנפש הבהמית שזהו בחי"י העלאת מ"ן והוא הדבר חידוש ועמ"ש בענין ציון במשפט תפדה.¹³⁰

אז, אדרבה, הגבורות יהיו נעלות יותר מבחינת החסדים, מן הטעם שהוזכר לעיל: עיקר הצחוק והתענוג העליון נובעים דווקא מבחינת בירור הרפ"ח, מהפיכת מדות הנפש הבהמית; זו בחינת העלאת מ"ן, והיא החידוש שבדבר. וראו מה שנכתב בענין "ציון במשפט תפדה".

אז הגבורות יעלו במעלתן על החסדים, מפני שהתענוג העמוק ביותר של ה', ה"צחוק" שלו, נובע מהפיכת מדות הנפש הבהמית: מן המהפך המפתיע של התחתון לעליון.

ולכן יהיו הלויים כהנים ויאמרו ליצחק כי אתה אבינו בחי"י גבורות דא"ח שהוא בחי"י בעי"ת זהו הגורם עיקר התענוג העליון כו'

לכן הלויים יהיו כהנים, ויאמרו ליצחק: "כי אתה אבינו". בחינת הגבורות של האור החוזר, שהיא בחינת בעלי תשובה, היא המביאה את עיקר התענוג העליון וכו'.

לכן הלויים יהיו לכהנים, וישראל יאמרו ליצחק "אבינו": הגבורות של האור החוזר, דרך עבודתו של בעל התשובה, מביאות את התענוג הנעלה ביותר.

וכענין נקבה תסובב גבר¹³¹ א"ח עט"ב¹³² (ועמ"ש בפ' תולדות ע"פ אלה תולדות יצחק). וזשארז"ל אם עושין תשובה נגאלין¹³³ דהא כהא תליא.

בדומה לענין "נקבה תסובב גבר" ו"אשת חיל עטרת בעלה". (וראו מה שנכתב בפרשת תולדות על הפסוק "אלה תולדות יצחק"). וזהו שאמרו חז"ל: "אם עושין תשובה נגאלין", שהרי שני הדברים תלויים זה בזה.

"נקבה תסובב גבר" שבימיהו ו"אשת חיל עטרת בעלה" שבמשלי מבטאים את אותו מהפך: הצד המקבל — גבורה, מלכות — יתעלה מעל הצד המשפיע. לכן חז"ל קשרו את הגאולה לתשובה.

והנה יצחק ורבקה¹³⁴ הם בחיי אי ששרשחם בגבורה דעיי רק שיצחק בחיי מ"ה ורבקה בחיי ב"ן ונודע דכל גילוי הוא מבחי שם ב"ן שהוא בחיי מלכות שזהו בחיי הגילוי

והנה יצחק ורבקה הם בחינה אחת, שכן שורשם בגבורה דעתיק יומין; אלא שיצחק הוא בחינת מ"ה ורבקה בחינת ב"ן. וידוע ליצחק ולרבקה שורש משותף — גבורה דעתיק יומין. במונחי הקבלה, יצחק הוא שם מ"ה, הצד המשפיע, ורבקה היא שם ב"ן, הצד המקבל — מלכות; וכל גילוי בא באמצעות ב"ן.

לכן נאמר ברבקה ותרד העינה¹³⁵ להתלבש במו"ס ולכן אמר לה העבד הגמאיני ותורד כדה על ידה כו' כמשנת"ל.

לכן נאמר על רבקה: "ותרד העינה", כדי להתלבש במו"ס; ומשום כך אמר לה העבד "הגמאיני", והיא "ותרד כדה על ידה" וכו', כפי שהתבאר לעיל.

רבקה "ותרד העינה": היא מורידה את המקור הנסתר אל תחום הגילוי. לכן ביקש ממנה העבד להשקותו, והיא הורידה את הכד אל ידה, כפי שהתבאר לעיל.

וגם לגמליך אשאב¹³⁶ להריק ברכה גי"כ למטה עי' בזח"א וישב (דקפ"א סע"ב)¹³⁷ ובמק"מ שם ועמ"ש במ"א בפ"י אל עליון גומל חסדים טובים.

"וגם לגמליך אשאב" — כדי להמשיך ברכה גם למטה; ראו בזוהר חלק א, וישב (דקפ"א סע"ב), ובמקדש מלך שם; וראו מה שנכתב במקום אחר בפירוש "אל עליון גומל חסדים טובים".

נכונותה לשאוב מים גם לגמלים פירושה שהברכה נמשכת עוד למטה. המילה "גמלים" נקשרת ל"גומל" שבתפילה "אל עליון גומל חסדים טובים".

ובמ"א נת' דיצחק ורבקה שהם¹³⁸ מ"ה וב"ן היינו תשבי"כ ותשבע"פ וזה היה ענין שליחות דאליעזר לברר ולהמשיך יחוד זה.

ובמקום אחר נתבאר שיצחק ורבקה, שהם מ"ה וב"ן, הם תורה שבכתב ותורה שבעל פה; וזו הייתה מטרת שליחותו של אליעזר — לברר ולהמשיך את הייחוד הזה.

יצחק ורבקה, מ"ה וב"ן, הם תורה שבכתב ותורה שבעל פה; שליחותו של אליעזר להפגיש ביניהם נועדה להביא לייחודם.

ולכן ארז"ל בב"ר¹³⁹ חיי שרה פ' סמ"ך אמר רבי אחא יפה שיחתן של עבדי אבות¹⁴⁰ מתורתן של בנים¹⁴¹ כי תורתן של בנים עכשיו הוא רק מבחי אירוסין נובלות חכמה כו'

לכן אמרו חז"ל בבראשית רבה, חיי שרה, פרשה ס': "אמר רבי אחא: יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים"; שכן תורתם של הבנים כיום היא רק מבחינת אירוסין, "נובלות חכמה" וכו'.

לכן אומר המדרש ששיחתם של עבדי האבות — סיפורו הארוך של אליעזר — נאה יותר מתורתם של הבנים, כלומר מן ההלכות שנלמדו לאחר מכן מרמזים קצרים. תורת הבנים כיום היא רק בבחינת אירוסין, "נובלות חכמה".

אבל שיחתן של עבדי אבות גרם להמשיך בחיי היחוד ממש שהוא בחיי נשואין ופנימיות כו'.

אבל שיחתן של עבדי אבות הביאה להמשכת בחינת הייחוד ממש, שהיא בחינת נישואין ופנימיות וכו'.

לעומת זאת, שיחתו של אליעזר הביאה להמשכת הייחוד עצמו — נישואין והפנימיות

קטע 10 • 339

שיחת העבדים בתשרי

33 וגם עכשיו י"ל בחינה זו דהנה תשרי נק' ירח האיתנים¹⁴² שבו נולדו האבות^{143, 144} וע"י התשובה

בעשיית נקראו נש"י עבדי אבות עכ"פ

וגם כיום אפשר לומר שיש בחינה זו: שהרי תשרי נקרא "ירח האיתנים", החודש שבו נולדו האבות; וזכות התשובה בעשרת ימי תשובה נקראות נשמות ישראל לכל הפחות "עבדי אבות".

הדבר נכון גם כיום. תשרי נקרא "ירח האיתנים" — חודשם של האבות, שלפי הגמרא נולדו בתשרי. בזכות התשובה בעשרת ימי תשובה נעשה כל יהודי לכל הפחות "עבד אבות".

כמאמר אם כבנים אם כעבדים¹⁴⁵ וגם שיש בחיי עבד שגבוה מבחי' שר כמו שרבי חנינא בן דוסא נק'

כעבד¹⁴⁶ לפני המלך¹⁴⁷ כו' והתפלה נק' שיחה כמ"ש תפלה לעני¹⁴⁸ כו' ישפוך שיחו

כמאמר "אם כבנים, אם כעבדים". ועוד, יש בחינת עבד שהיא נעלית מבחינת שר; רבי חנינא בן דוסא, למשל, נקרא "כעבד לפני המלך" וכו'. והתפילה נקראת "שיחה", כמו שנאמר: "תפלה לעני... ישפוך שיחו".

בתפילת ראש השנה אנו אומרים "אם כבנים, אם כעבדים". עבד יכול לעמוד במעלה גבוהה משר, כפי שאומרת הגמרא על רבי חנינא בן דוסא. התפילה נקראת שיחה, כמו בפסוק "ישפוך שיחו".

וזהו ענין ויצא יצחק לשוח¹⁴⁹ ועמ"ש בד"ה ע"כ יאמרו המושלים גבי עיר סיחון וכבר נת' שע"י התפלה

בעשיית נמשך אח"כ בחיי הנשואין והיחוד בשמחת תורה א"כ יפה שיחתן ותפלתן גם של בחיי עבדי

אבות

וזהו ענין "ויצא יצחק לשוח"; וראו מה שנכתב במאמר המתחיל "על כן יאמרו המושלים", בענין "עיר סיחון". וכבר נתבאר שבאמצעות התפילה בעשרת ימי תשובה נמשכת לאחר מכן בחינת הנישואין והייחוד בשמחת תורה. אם כן, יפה שיחתם — ותפילתם גם של עבדי האבות

יצחק "ויצא לשוח", כלומר להתפלל. התפילה בעשרת ימי תשובה מביאה לייחוד של שמחת תורה, ולכן "שיחתן" של העבדים נאה יותר

דהיינו אפי' בחיי אם כעבדים מה שמשכרין לבן בעשיית ושופכים שיח לפני ה' יותר מתורתן של בנים שהיא רק בחיי נובלות חכמה ולכן ניתנו רק ברמיזה

כלומר, אפילו בחינת "אם כעבדים": מה שאנו שוכרים את לבנו בעשרת ימי תשובה ושופכים שיח לפני ה', נעלה מתורתם של הבנים, שהיא רק בחינת "נובלות חכמה", ולכן ניתנה רק ברמיזה.

גם כשאנו עומדים בבחינת "עבדים", שבורי לב ושופכים את תפילתנו בימים האלה, הדבר נעלה מ"תורת הבנים", שהיא כיום רק "נובלות חכמה", ולכן ניתנה ברמז בלבד.

אבל עיי שיחה ותפלה בעשיית ממשיכים בחיי עצמיות חכמה שלמעלה ולכן נכפלה פרשתו וכאה בביאור רב להורות על גילוי והמשכה מעצמיות חכמה שלמעלה:

אבל באמצעות שיחה ותפילה בעשרת ימי תשובה ממשיכים את בחינת עצמיות החכמה שלמעלה. לכן פרשתו נכפלה והיא מובאת בפירוט רב, להורות על גילוי והמשכה מעצמיות החכמה שלמעלה.

התפילה בימים האלה ממשיכה את עצמיות החכמה שלמעלה. משום כך סיפורו של אליעזר מסופר פעמיים ובהרחבה רבה: כדי להראות שהוא ממשיך מעצמיות החכמה שלמעלה.

בעבודה

כאשר מגיע זמן התפילה, התפללו לפני שתתחילו ללמוד: תפילה המגיעה ל"בכל מאדך" יוצרת את החופה, כך שהתורה הנלמדת אחריה ממשיכה מעצם חכמתו של ה', ולא רק מ"נובלות" החכמה. ובעשרת ימי תשובה שפכו את הלב, גם מתוך עמדה של "עבד": תפילה זו מביאה את שמחת התורה, השייכת לכל יהודי, גדול קטן.

שאלות לשיחה

- מדוע מתעקש המאמר שחכמה באה ממה שלמעלה ממנה בדרך של "דילוג" ולא בדרך של עילה ועלול, וכיצד משל השערה והמוח מבהיר זאת?
- באיזה מובן התורה שבעל פה היא רק "מעט מים מכדך", ומדוע על רבקה להוריד את הכד "על ידה" לפני שאלעזר יוכל לשתות?
- מה ההבדל בין האירוסין של כל השנה לבין הייחוד של שמיני עצרת, ומה תפקידם של חג הסוכות ושל הלולב בהכנה אליו?
- מדוע, לפי ההגהה, התורה הנלמדת לאחר התפילה נעלית יותר מן התורה הנלמדת לפנייה, וכיצד הדבר עשוי לשנות את סדר הבוקר שלך?
- מדוע הגבורות, יצחק ובעל התשובה, יעלו על החדר לעתיד לבוא, ומדוע החדר הוא המוביל כעת?

הערות

פסקה 1

1 ביאור ע"פ תורה צוה

אור התורה מביא את המאמר ללא ההגהות שנוספו בלקוטי תורה, כחלק ממאמר על רבקה היוצאת לשאוב מים, שהמאמר הזה מרחיב עליו בחלקיו האחרונים. באותו כרך, על פרשת וזאת הברכה, מופיעים גם ביאור נוסף בניסוח שונה על הפסוק ותוספת לסעיף 4.

הערות קה"ת

המאמר בלי ההגהות נדפס באוה"ת בראשית כרך ז תתתט, ב בד"ה ורבקה יוצאת משנת תקפ"ט. באוה"ת כאן ע' א'תתמה נמצא עוד ביאור בכותרת "ביאור ע"פ תורה צוה הנדפס בלק"ת ובאופן אחר מהביאור שנדפס שם". שם א'תתמו נמצא הוספה לסעיף ד. לענין מה שמבואר כאן ראה ד"ה משה קבל תורה — תר"מ (הנחת כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב . . קונטרס שיצא לאור תשנ"ח).

2 תורה צוה

"תורה ציווה לנו משה מורשה קהילת יעקב". המאמר כולו מסביר כיצד התורה נמשכת ממקורה הנעלם אל התורה שבעל פה ואל כל יהודי.

דברים ל"ג:4:Deuteronomy 33

תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 2

3 בבראשית רבה פרשה י"ז

ההערה מפנה גם לתורה אור, המשתמש באותו מדרש על "נובלות חכמה שלמעלה".

הערות קה"ת

יז, ה. וראה גם תו"א יא, ג.

4 איתא בבראשית רבה פרשה י"ז ג' נובלות הן כו' נובלות חכמה שלמעלה תורה

המדרש מונה שלושה דברים שהם "נובלות" של דבר גבוה מהם, ובהם "נובלות חכמה שלמעלה — תורה". אדמו"ר הזקן מפרש שהכוונה היא שהתורה שבידינו נמשכת מן הצד החיצוני של חכמה עילאה.

בראשית רבה י"ז:ה:Bereshit Rabbah 17

... אף תרדמה של שטות, דכתיב (ישעיה כט:ט): כי נסך עליכם ה' רוח תרדמה. רבי חנינא בר יצחק אמר: שלושה נובלות הן: נובלת מיתה - שינה; נובלת נבואה - חלום; נובלת העולם הבא - שבת. רבי אבין מוסיף: עוד תרתי: נובלת אורה של מעלה - לגלגל חמה; נובלת חכמה של מעלה - תורה:

"The L-rd G-d cast a deep slumber upon the man, and he slept. He took one of his sides, and He closed it with flesh in its place [tahtena]" (Genesis 2:21). "The L-rd G-d cast [hipil] a deep slumber" - Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Levi: The beginning of downfall [mapala] is sleep. When a person sleeps, he does not toil in Torah and does not do any work. literally means, "He caused to fall

down." Rav said: There are three slumbers: the slumber of ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

5 כמבואר בלק"א

ההגהה בתניא, פרק ל"ה, מסבירה מדוע אור אין סוף שורה דווקא בחכמה: מפני שחכמה היא בחינת אין, ביטול בתכלית. על כך נשען המאמר כאן.

הערות קה"ת

פרק לה בהגהה.

6 אלא מבחי' אחריים וחיצוניות החכמה

ההערה מפנה למאמר מאוחר יותר העוסק גם הוא בכך שהתורה נמשכת מן הצד החיצוני, "האחריים", של החכמה.

הערות קה"ת

ראה סה"מ פרי"ת ע' צח.

פסקה 3

7 דורש שמונים שנים

אותו סיפור על האריז"ל מובא גם שם, ומצוינות שם הפניות נוספות.

הערות קה"ת

וע"ל פי צו ד"ה והניף, ספ"ב (יז, ב). וש"נ. [כ].

פסקה 4

8 וזהו ואתא

"ואתא מרבבות קודש". המילה "ואתא" ("ובא") היא בארמית; אדמו"ר הזקן מפרש את "רבבות" כריבוי הצמצומים המסתירים את החכמה, הנקראת "קודש".

דברים ל"ג:2:Deuteronomy 33

וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פֶּאֶרָן וְאַתָּה מִרְבֶּבֶת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לְמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

9 למילים האלה Deuteronomy 3:23-7:11 הערת קה"ת מפנה ל

דברים ג' כ"ג-ז':Deuteronomy 3:23-7:11

פסקה 5

10 ואתא מרבבות קודש": בפסקה הקודמת הוסבר שהכוונה לריבוי הצמצומים המסתירים את החכמה.

דברים ל"ג:2:Deuteronomy 33

וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פֶּאֶרָן וְאַתָּה מִרְבֶּבֶת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לְמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came

from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

11 השתלשלות עילה ועלול

ההערה מפנה למקום קודם בלקוטי תורה על דברים, המסביר את ההשתלשלות של עילה ועלול; שם מובאות הפניות נוספות

הערת קה"ת

ע"ל ח' דברים (נו, א). וש"נ. [כ].

6 פסקה

12 מבשרי אחזה

"מבשרי אחזה אלוהים". בחסידות משמש פסוק זה יסוד ללימוד על הדרגות האלוהיות מתוך מבנה נפש האדם, כפי שנעשה כאן

איוב י"ט:כ"ו Job 19:26

ואַחַר עוֹרִי נִקְפּוּ-זֹאת וּמִבְּשָׂרִי אֶחְזֶה אֱלֹהִים:

And when after my skin this is destroyed, Then without my flesh shall I see G-d;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

איוב יט, כו.

7 פסקה

13 מי מנה עפר יעקב

"מי מנה עפר יעקב": מילות הפתיחה של המאמר שאליו מופנית ההפניה כאן.

במדבר כ"ג:י"ג Numbers 23:10

מִי מִנָּה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב וּמִסָּפֶר אֶת־רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל תִּמְתַּם נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶה אֶחָדִי כִמְהוֹ:

Who hath counted the dust of Jacob, Or numbered the stock of Israel? Let me die the death of the righteous, And let mine end be like his!

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

14 בראתיו יצרתיו

"בראתיו יצרתיו [אף] עשיתיו": הפסוק שהמאמר מבאר את האופן שבו הבחינות מתהוות

ישעיהו מ"ד:ז Isaiah 43:7

כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרָאתִיו יִצְרַתִּיו אֶף־עָשִׂיתִיו:

Every one that is called by My name, and whom I have created for My glory, I have formed him, yea, I have made him.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

15 והחכמה מאין תמצא

בפשטות, הפסוק הוא "והחכמה מאין תמצא"; החסידות דורשת אותו במשמעות "החכמה באה מאין", כלומר החכמה מתהווה מבחינה שאינה חכמה כלל

איוב כ"ח:י"ב Job 28:12

וְהַחֲכָמָה מֵאֵין תִּמְצָא וְאֵי זֶה מְקוֹם בִּינָה:

But wisdom, where shall it be found? And where is the place of understanding?

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

8 פסקה

16 שתוק כך עלה במחשבה

כשמשה הראה את מיתתו של רבי עקיבא ושאל "זו תורה וזו שכרה?", השיב ה': "שתוק, כך עלה במחשבה". אדמו"ר הזקן מבאר ש"מחשבה" פירושה טעם נסתר, חכמה סתימאה

מנחות כ"ט ב:ה' Menachot 29b:5

חזר ובא לפני הקב"ה אמר לפניו רבוננו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה ע"י אמר לו שתוק כך עלה במחשבה לפני אמר לפניו רבוננו של עולם הראיתני תורתו הראני שכרו אמר לו חזור [לאחור] חזר לאחוריו ראה ששוקלין בשרו במקולין אמר לפניו רבש"ע זו תורה וזו שכרה א"ל שתוק כך עלה במחשבה לפני

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

הערת קה"ת

מנחות כט, ב.

17 בבאיור ע"פ כי על כל כבוד חופה

שם מסביר אדמו"ר הזקן ש"שתוק" אינו פירושו שאין טעם: הרצון נובע ממוחא סתימאה, מטעם נעלה כל כך שאינו יכול לרדת ולהתגלות, ולכן לאחריים הוא נראה כרצון בלבד

הערת קה"ת

לקמן ש"ש מח, א.

18 ובביאור ע"פ אלה מסעי

שם התורה היא הפנימיות והמצוות הן החיצוניות, אך יש גם חיצוניות עליונה שרק החיצוניות שבה יכולה להתגלות, בדומה ל"שתוק, כך עלה במחשבה"

הערת קה"ת

לעיל פ' מסעי צב, ד.

19 ובפ' ואתחנן ד"ה ענין ק"ש

שם מבחינים בין רצון שלמטה מטעם לרצון שלמעלה מטעם, ומסבירים גם את "שתוק" בדרך זו: יש טעם, אך הוא נסתר אפילו מן המלאכים. נוסף על כך נאמר שמחכמה ולמטה נקרא השתלשלות

הערת קה"ת

לעיל יב, א.

20 אך אין התהוות החכמה . . רק דילוג הערך

ההערה מפנה לסדרה ארוכה של מאמרים הדנה בהרחבה באופן שבו החכמה מתהווה ממה שלמעלה ממנה בדילוג, ולא בהשתלשלות הדרגתית של עילה ועלול

הערת קה"ת

ראה המשך תער"ב פרק רד ואילך, פרק רח ואילך.

21 או"א במזל אתכלילן וביה תלין

האדרא זוטא, המצוטטת בגוף הטקסט, אומרת שאבא ואמא כלולים במזל ותלויים בו; המאמר משתמש בכך כדי להראות שהחכמה נמשכת מן ה"שערות" שלמעלה ממנה

ספר הזהר, האדרא זוטא כ"ג:ק"ה-Zohar, Idra Zuta 23:105-24:113

כ"ד:ק"יג

22 ניקב קרום המוח טריפה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

חולין רפ"ג.

23

ניקב קרום המוח טריפה

המשנה מונה ניקוב של קרום המוח בין הפגיעות שהופכות בהמה לטרפה. אדמו"ר הזקן משווה זאת לשערות, שאפשר לגזור בלי לגרום נזק.

משנה חולין ג' א"א: Mishnah Chullin 3:1

אלו טרפות בבהמה. נקובת הוֹשֶׁט, ופסוקת הגִּרְגָּרָה, נקב קרום של מֶה, נקב הֶלֶב לְבֵית הַלֵּלוּ, נִשְׁבְּרָה הַשְּׁדֵרָה וְנִפְסַק הַחוּט שֶׁלֶה, נִטַּל הַכֶּבֶד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּר הַיֵּמֶנּוּ כְּלוּם, הִרְאָה שְׁנֵקְבָה, או שִׁחְסְרָה, רִבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, עַד שֶׁתִּנָּקֵב לְבֵית הַסִּמְפוֹנוֹת. נִקְבָה הַקֶּבֶה, נִקְבָה הַמֶּרֶה, נִקְבּוּ הַדִּקְיוֹ, הַכֶּרֶס הַפְּנִימִית שְׁנֵקְבָה, או שְׁנִקְרַע רֵב הַחִיצוֹנָה, רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַגְּדוּלָה טֶפַח, וְהַקֵּטָנָה בְּרֶכָה. הַמָּסַס וּבֵית הַכּוֹסוֹת שְׁנֵקְבּוּ לַחוּץ, נִפְלָה מִן הַגֵּג, נִשְׁתַּבְּרוּ רֵב ...

The following internal wounds or defects render animals Terefá: when the œsophagus is perforated; when the trachea is split or torn across in its width; when the membrane or thin skin [which is innermost and nearest] to the brain is perforated; when the heart is perforated till within the cavity of its two ventricles; when the spine is broken, and the spinal chord is severed; when the liver is wanting, and not a vestige thereof remains; when there is a perforation through the two membranes covering the lungs; when the ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain)

24

וע"פ אם בחקותי

הקטע דן בכתר כממוצע בין המאציל לנאצל: חלקו התחתון, עתיק יומין, וחלקו השני, אריך אנפין, השורש הנסתר של עשר הספירות. זוהי הבחינה שממנה נמשכת חכמה סתימאה.

הערת קה"ת

לעיל פ' בחקותי מו, ג.

25

וזהו הנק' בע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ש' הולדת או"א וזו"ן רפ"ו מאדר"ז (רפט, ב).

9 פסקה

26

ונוצר חסד

"נוצר חסד לאלפים", אחת מ"ג מידות הרחמים. הקבלה קושרת מידות אלו לשערות הזקן של הפרצוף העליון.

שמות ל"ד: Exodus 34:7

נִצֵּר חֶסֶד לְאַלְפִים נֶשָׂא עוֹן וְנִפְשַׁע וְחַטָּאָה וְנִקְחָה לֹא יִנָּקֶה פֶּקֶד עוֹן אָבוֹת עַל־בָּנִים וְעַל־בָּנֵי בָנִים עַל־שְׁלֹשִׁים וְעַל־רַבְעִים:

keeping mercy unto the thousandth generation, forgiving iniquity and transgression and sin; and that will by no means clear the guilty; visiting the iniquity of the fathers upon the children, and upon the children's children, unto the third and unto the fourth generation.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

27

כי העצמות הם בחי' דומם

קטע מוקדם יותר בלקוטי תורה המתאר אף הוא את העצמות שבאדם

כבחינת דומם.

הערת קה"ת

ראה גם לעיל פ' חקת נח, א.

28

והחכמה תחיי

"החכמה תחיה בעליה". אדמו"ר הזקן משתמש בכך כדי לקשור את השכל לבחינת "חיי"; כפי שמציינת הערת קה"ת, הפסוק עצמו כתוב בלי ו' בתחילתו.

קהלת ז': Ecclesiastes 7:12

כִּי בִצֵּל הַחֲכָמָה בְּצֵל הַכֶּסֶף וַיִּתְּרוּ דַעַת הַחֲכָמָה תַּחֲיָה בְּעַלְיָה:

For wisdom is a defence, even as money is a defence; but the excellency of knowledge is, that wisdom preserveth the life of him that hath it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

קהלת ז, יב. ושם בלא ו' [כ].

10 פסקה

29

וזרח משעיר למו

"וזרח משעיר למו"; אדמו"ר הזקן דורש את "שעיר" כ"שער י", שער של י'

דברים ל"ג: Deuteronomy 33:2

וַיֹּאמֶר ה' מִסִּינֵי בָא וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פָּאָרָן וְאֵתָה מִרְכַּבָּת קֹדֶשׁ מִיְמִינוֹ אֵשׁ דָּת לְמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לג, ב.

30

מבחי חכמה סתימאה ע"י שערות לבד

ההערה מפנה למאמר מאוחר יותר העוסק ברעיון זה: התורה נמשכת מחכמה סתימאה רק באמצעות ה"שערות"

הערת קה"ת

ראה סה"מ פ"ת ע' צח.

31

בלקו"ת ר"פ תולדות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

להאריז"ל.

32

מאה ועשרים ושבע שנים חיי שרה

"ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים". מאמר על הפסוק מובא בהקשר של המאות, האלפים והרבבות שבאריך אנפין.

בראשית כ"ג: Genesis 23:1

וַיְהִיו חַיֵּי שָׂרָה מֵאָה שָׁנָה וְעֶשְׂרִים שָׁנָה וְשֶׁבַע שָׁנִים שְׁנֵי חַיֵּי שָׂרָה:

And the life of Sarah was a hundred and seven and twenty years; these were the years of the life of Sarah.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

33

נובלות חכמה של מעלי' תורה

"נובלות חכמה של מעלה תורה"; כאן מזוהה "חכמה של מעלה" עם חכמה

סתימאה, ו"נובלותיה" עם השערות.

בראשית רבה י"ז:ה' Bereshit Rabbah 17:5

... נובלת מיתה - שינה; נובלת נבואה - חלום; נובלת העולם הבא - שבת. רבי אבין מוסיף: עוד תרתין: נובלת אורה של מעלה - גלגל חמה; נובלת חכמה של מעלה - תורה:

"The L-rd G-d cast a deep slumber upon the man, and he slept. He took one of his sides, and He closed it with flesh in its place [tahtena]" (Genesis 2:21). "The L-rd G-d cast [hipil] a deep slumber" - Rabbi Yehoshua of Sikhnin said in the name of Rabbi Levi: The beginning of downfall [mapala] is sleep. When a person sleeps, he does not toil in Torah and does not do any work. literally means, "He caused to fall down." Rav said: There are three slumbers: the slumber of ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

34 וע' בפע"ה שער הק"ש פט"ו

שם מצוטט נוסח פרי עץ חיים: פנימיות אבא נחשבת כעתיק, ועל אחת כמה וכמה חכמה סתימאה, מקורו של אבא. הדבר מסביר מדוע המאמר מתייחס לאחוריים דאבא ולשערות הדיקנא כאל בחינות קרובות.

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' נצבים מט, ד הלשון.

פסקה 11

35 ואתה מרבבות קדש מימינו אש דת למו

"ואתה מרבבות קודש מימינו אש דת למו". ה"אש" מתפרשת ככוח המוציא ומעצב את אותיות התורה שבכתב.

דברים ל"ג: Deuteronomy 33:2

וַיֹּאמֶר ה' מְסִינִי בָּא וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פָּאֶרָן וְאֶתָּה מְרַבֶּבֶת קִדְשׁ מִיָּמֵינוּ אֵשׁ דֵּת לְמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

36 דכביש באשא

ההערה מפנה לביאור שם לביטוי הזוהר "דכביש באשא".

זח"ג רצה, בב Zohar III, 295b

הערת קה"ת

זח"ג רצה, ב. וראה ביאורו באוה"ת שמות כרך ז ע' ב'תרפ"ו. וראה גם הלשון בד"ה פתח אלי — תרנ"ח ע' כד.

37

דכביש באשא

ביטוי הזוהר "דכביש באשא", שאדמו"ר הוקן משתמש בו ביחס לגבורות המייחדות את האותיות.

ספר הזהר, האדרא זוטא ל"ו:קע"ב-39:183-36:172 Zohar, Idra Zuta
ל"ט:קפ"ג

פסקה 12

38 והענין יובן עד"מ . . להיות נרגשים ג"כ

אור התורה מביא את המשל כולו, ומקדים לו קטע מפרדס רימונים: ספר יצירה מונה רק אויר, מים ואש, מפני שעפר מורכב משלושת היסודות האחרים. בהמשך מורחב המשל על העפר החבוי במים.

הערת קה"ת

באוה"ת יתרו כרך ז ע' ב'תרפ"ה מביא כל המשל ומוסיף: "והמשל לזה יובן בהקדים הקדמה אחת המבואר בפרדס שער יא פ"ג וז"ל ועתה יש לשאול אחר שאמ"ש ר"ל אויר מים אש למה לא נזכר בכל ספר יצירה יסוד העפר שהוא יסוד ד' של הבריאה. והדבר הזה יובן במה שפ"י חכמי המחקר שיסוד העפר עם היותו יסוד רביעי הוא כלל שלשה יסודות הראשונים שהם מים אש אויר ומהם נתהוו יסוד הדי" ומהרי"ך בהמשל שמביא להלן. ראה ד"ה בראשית ברא תרנ"ח ע' יא. ד"ה בראשית ברא תש"ב ע' 44.

פסקה 13

39 המים כלולים ג"כ ד' יסודות

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ראה פרדס שער המארכין פ"ג.

פסקה 15

40 פרק השואל במס' ב"מ

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

דף צה ע"א.

41

וכי ישאל איש

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

משפטים כב, יג.

42

וכי ישאל איש

"וכי ישאל מאת רעהו..."; הווי"ו הפותחת את הפסוק מחברת אותו לדיון הקודם.

שמות כ"ב: Exodus 22:13

וְכִי־יִשְׁאַל אִישׁ מֵעַם רְעֻהוּ וְנִשְׁפָּר אוֹיְמָת בְּעָלָיו אִין־עֲמוּ שְׁלָם יִשְׁלָם:

And if a man borrow aught of his neighbour, and it be hurt, or die, the owner thereof not being with it, he shall surely make restitution.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

43 פרק השואל, שהלכותיו בעניין שואל בהמה נשענות על הווי"ו של "וכי ישאל איש"; דוגמה לתורה שבעל פה הנמשכת מאות יחידה מן התורה שבכתב.

בבא מציעא צ"ה א:י"ג95a: Bava Metzia

אֵלָא, אָמַר קָרָא "וְכִי יִשְׁאַל־י" - וְיִוּ מוֹסִיף עַל עֲנָן רֹאשׁוֹן. וְיִלְמַד עֲלֵינוּ מִתְחַתּוֹן.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

פסוק 16

44 ועמ"ש בד"ה ועשית ציץ

שם מוסבר "פתוחי חותם" באמצעות אותיות הנחקקות בשעווה: הן אינן מאותו סוג של אותיות שבמחשבה או בדיבור, ובכל זאת הן אותן אותיות עצמן, שנוצרות ומתגשמות.

הערת קה"ת

תו"א פג, ג. "והנראה דאותיות דתושב"כ שנמשכים בתושב"ע"פ הן מבחי בינה ואין זה כמו עצמיות האותיות דתושב"כ. וכן מובן ממה שציין לד"ה ועשית ציץ בענין ופתחת פתוחי חותם ושם מבואר עד"מ אותיות הנחקקים בשעווה שאינם מערך ומהות האותיות שבמח"א או דבור רק מ"מ הן אותיות עצמן שנשטטירו ונתגשמו — ד"ה הרעשת ארץ — פרו"ת ע"י צח. וראה באוה"ת פנחס ע"י אקיש שמציין לד"ה הנ"ל בתו"א ומוסיף "שהאותיות מתהווים בכינה".

45 וכדה על שכמה . . ותורד כדה על ידה

רבקה יצאה "וכדה על שכמה"; הדבר נקרא כרמז לכך שהתורה שבכתב נמשכת מ"אחוריים" של החכמה.

בראשית כ"ד:ט"ו15: Genesis

וַיְהִי־הוּא טָרַם כֶּלֶה לְדַבֵּר וְהָיָה רִבְקָה יֵצֵאת אֲשֶׁר יָלְדָה לְבִתּוֹאֵל בֶּן־מִלְכָּה אִשֶּׁת נָחוֹר אָחִי אֲבִרָהָם וְכֵדָה עַל־שִׁכְמָה:

And it came to pass, before he had done speaking, that, behold, Rebekah came out, who was born to Bethuel the son of Milcah, the wife of Nahor, Abraham's brother, with her pitcher upon her shoulder.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, טו. יח.

46 ותורד כדה על ידה

"ותורד כדה על ידה", והיא נתנה לאליעזר לשתות; בהמשך המאמר מתבאר שהתורה שבכתב נמשכת אל התורה שבעל פה דרך ה"ידיים"

בראשית כ"ד:י"ח18: Genesis

וַתֹּאמֶר שְׂתֵה אֲדֹנִי וְתַמְהָר וְתָרַד כֶּדָה עַל־יָדָה וְתִשְׁקֶהוּ:

And she said: 'Drink, my lord'; and she hastened, and let down her pitcher upon her hand, and gave him drink.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

47 כדה . . כ"ד ספרין דאורייתא

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

ת"י (תכ"א) מז, א. יד, א. [כ].

48 כדה היינו כ"ד ספרין דאורייתא

תיקוני הוזהר (תיקון 21) דורש את "כדה" ככ"ד — עשרים וארבעת ספרין

ההתורה; הערת קה"ת מפנה גם ל"14

תקוני הוזהר מ"ז א:י"ב-14:12a: Tikkunei Zohar

כ"ד ספרין דאורייתא ודאי אינון כ"ד דאתמלי מן ימא עלאה דאורייתא דאיהי כלילא דחמשיין אתון דיהודא דאינון כ"ה וכ"ה דמיחדין בהון לקב"ה ב' זמנין. וכד סליק י"ם חמשיין. דא איהו ישאו נהרות דכים בהפוך אתון דך ואיהו כ"ד. ודך איהו צדיק בהאי כד. בגין דאיהו תבירא בגלותא. שכינתא דאיהי כד עליה אתמר לב נשבר ונדכה אלקים לא תבוה.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

פסוק 17

49 ופני לא יראו

"וראית את אחורי ופני לא יראו". התורה שבכתב שניתנה באמצעות משה באה מבחינת "אחוריים" של החכמה

שמות ל"ג:כ"ג33: Exodus

וַיִּהְיֶה־כֵּן וַיֵּרָאֵת אֶת־אֶחָדִי וּפָנָי לֹא יֵרָאוּ:

And I will take away My hand, and thou shalt see My back; but My face shall not be seen.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שמות לג, כג.

50 הגמרא אומרת שרבי עקיבא היה דורש תילי תילים של הלכות מכל קוץ שבאותיות; המאמר רואה בכך יוצא מן הכלל, שכן רבדים כאלה אינם מופיעים בתורה שבעל פה

מנחות כ"ט ב:ג'29b: Menachot

אמר רב יהודה אמר רב בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות אמר לפניו רבש"ע מי מעכב על ידך אמר לו אדם אחד יש שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות

Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA)

51 רק ר"ע היה דורש על כל קוץ וקוץ . . של הלכות

הנוסח המקביל מוסיף שרק רבי עקיבא ידע זאת, ושנקרא עקיבא על שם "עקב י"ה", מפני שהמשיך אפילו את בחינת יו"ד-ה"א אל העקב

הערת קה"ת

"שהוא לבדו היה יודע ולזאת נק' שמו עקיבה עקב י"ה שהי' ממשיך ומחבר אף בחי' י"ה בבחי' עקב (וכך עדין האריז"ל כדלעיל . .) — אוה"ת בראשית כרך 2 תתת"א, א.

52 ויאמר העבד הגמליאני נא מעט מים מכדך

אליעזר מבקש מרבקה "מעט מים מכדך"; הדבר נקרא כרמז לכך שהתורה שבעל פה מקבלת רק הארה מן התורה שבכתב. הנוסח בפסוק שונה מעט ("וירץ העבד לקראתה ויאמר"), כפי שמעירה הערת קה"ת

בראשית כ"ד:י"ז17: Genesis

וַיִּרֶץ הָעֶבֶד לְקִרְאָתָהּ וַיֹּאמֶר הַגַּמְלִיאֲנִי נָא מְעַט־מִיִּם מִכֶּדֶךָ:

And the servant ran to meet her, and said: 'Give me to drink, I pray thee, a little water of thy pitcher.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, יז. ושם ל"י ת"י "העבד". [כ].

כדכד

"ושמתי כדכד שמשותיך"; אדמו"ר הזקן מציע שזה מרמז לשני כדים, כד' וכד'.

ישעיהו נ"ד:י"ב Isaiah 54:12

וְשִׁמְתִי כַּדְכַּד שְׁמֹשֹׁתֶיךָ וְשַׁעְרֶיךָ לְאַבְנֵי חַפְצִים:

And I will make thy pinnacles of rubies, and thy gates of carbuncles, and all thy border of precious stones.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

(ואפשר . . שעל ידה)

בקטע הקודם באור התורה הסוגרים מנוסחים אחרת: הם מתייחסים ל"כוס של ברכה", שהיא מלכות המונחת על חמש אצבעות יד ימין, כפי שנוכר בתחילת הוזהר.

הערת קה"ת

באוה"ת בראשית שם תתניא, א נמצא במקום מוסגר זה: "כנו' אצלינו בענין כוס של ברכה שהוא בחי' מלי' דיתבא על ה' אצבען יד ימין הנז' בזהר בתחלת הספר ע"ש".

פסקה 19

שוהו שאומרים מוריד הגשם

המאמר מסביר שגם חכמה, האות י"ד, היא נקודה קטנה בלבד ביחס לעצמות ה', ושההתעוררות מלמטה, הביטול של ישראל, גורמת לצמצום ולהתפשטות של האור האלוהי. הוא מתאר באופן מקביל את ההמשכה בשמיני עצרת.

הערת קה"ת

ראה לעיל צב, ד.

62

וכמארו"ל גבי גשמים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

תענית (ו, ב). וש"נ. [כ].

63

וכמארו"ל גבי גשמים משיצא חתן לקראת כלה

הגמרא דנה בגשם הראשון (רביעי); לפי פירוש הערוך קורא אדמו"ר הזקן את הדברים באמצעות הדימוי של חתן היוצא לקראת כלה, ומחיל אותו על הגשם של שמיני עצרת.

תענית ו' ב:ט"ו-ט"ז Taanit 6b:15-16

אמר רבי אבהו: מאימתי מכרכין על הגשמים — משיצא חתן לקראת כלה. מאי מכרכין? אמר רב יהודה אמר רב: "מודים אנחנו לך ה' אלקינו על כל טפה וטפה שהורדת לנו". ורבי יוחנן מסיים בה הכי: "אילו פינו מלא שינה כים ולשוננו רנה כחמון גליו כו", עד "אל יעזבונו רחמיה ה' אלקינו ולא יעזבונו, כרוך רוב ההודאות".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

64

ועי' בזהר בראשית דף ח' ע"א

קטע הוזהר שהמאמר עצמו מצטט, יחד עם פירוש הרמ"ז על "סוד החופה"

ספר הוזהר, הקדמה י"ג:קכ"ג-132:13-14:132 Zohar, Introduction
י"ד:קל"ב

65

בזהר בראשית . . כפי' הרמ"ז שם ועמ"ש בביאור ע"פ כי על כל

כבוד חופה

הביאור על "חופה על כל הכבוד" דן ברצון העליון שלמעלה מטעם, מוחא סתימאה; מאמר זה מזהה את החופה עם הבחינה המקיפה של כתר

הערת קה"ת

שהעבד הוא בחי' מלי' בחי' תושבע"פ

ההערה מפנה לערך במילון זה על הזיהוי הקבלי של "עבד" עם מלכות

הערת קה"ת

ראה מא"א אות ע', ס"ב. ת"ז בהקדמה (פתח אלי').

54

שהעבד הוא בחי' מלי' בחי' תושבע"פ

הקדמת תיקוני הוזהר (פתח אליהו), המצוטטת בהערת קה"ת, מזהה את המלכות עם הפה ועם התורה שבעל פה.

Tikkunei Zohar 17a:5-8 ח"א:ה' ח"ח:5-8

מאי זוהר. אלא כד עבדו האי חבורא אסתכמו עליה לעילא וקראו ליה ספר הוזהר. ומצדיקי הרבים ביה. יהון נפישין כככים לעולם ועד דלא אתחשיך נהורא דלהון לעלם ולעלמי עלמין. בההוא זמנא דאתחבר האי חבורא *רשותא אתיהיב לאלהיו לאסכמא עמהון ביה. ולכל מארי מתיבתא דלעילא ותתא. וכל חיילין דמלאכין עלאין ונשמתין עלאין למהיו עמהון באסכמותא ורעותא כחדא.

Constantinople, 1740 (CC-BY-NC)

55

עבדו זקן ביתו

"עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו"; העבד הוא המלכות, המושלת בכל העולמות שמתחתיה.

בראשית כ"ד:2 Genesis 24:2

וַיֹּאמֶר אֲבִרְהָם אֶל־עֲבָדוֹ זָקֵן בֵּיתוֹ הַמֶּשֶׁל בְּכָל־אֲשָׁרֵלּוֹ שֵׁם־נָא יִדְדָה תִּתֶּן יָרְכִי:

And Abraham said unto his servant, the elder of his house, that ruled over all that he had: 'Put, I pray thee, thy hand under my thigh.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, ב.

56

מלכותך מלי' כל עולמים

"מלכותך מלכות כל עולמים": כל העולמות נמשכים מן המלכות

תהילים קמ"ה:י"ג Psalms 145:13

מְלִכּוּתְךָ מְלָכּוּת כָּל־עֲלָמִים וּמִשְׁשָׁלְתָּךְ כָּל־דּוֹר וָדּוֹר:

Thy kingdom is a kingdom for all ages, And Thy dominion endureth throughout all generations.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

תהלים קמה, יג.

57

ותמהר ותורד כדה על ידה

רבקה ממהרת להוריד את כדה אל ידה: החכמה צריכה לרדת ולהתלבש במדות, ה"ידיים", כדי להגיע אל התורה שבעל פה.

בראשית כ"ד:18 Genesis 24:18

וַתֹּאמֶר שְׂתֵה אֲדֹנָי וְתַמְהָר וְתִרְדַּךְ כְּדָה עַל־יָדֶיהָ וְתִשְׁקֶהוּ:

And she said: 'Drink, my lord'; and she hastened, and let down her pitcher upon her hand, and gave him drink.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

58

בבחי' מדות שנקי' ידיים

ההערה מפנה לערך במילון זה על הזיהוי של "ידיים" עם המדות

הערת קה"ת

ראה מא"א אות י, ס"ה.

בענין חופה לקמן שה"ש מח, א.

66

וכמבואר באגה"ק בסופו

זהו המקום באגרת הקודש שהמאמר עצמו מצטט כדי להבחין בין דיבור לבין הטיפה הנמשכת ממוח האב.

ויקרא ד':ג' Leviticus 4:3

אם הִכְהִין הַמִּשְׁיחַ יִחַטֵּא לְאַשְׁמַת הָעָם וְהִקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ אֶשֶׁר חָטָא פֶּרֶבְיָקָר תָּמִים לֹהִי לְחַטָּאת:

if the anointed priest shall sin so as to bring guilt on the people, then let him offer for his sin, which he hath sinned, a young bullock without blemish unto the L-RD for a sin-offering.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ד"ה להבין מ"ש בפע"ח קנו, א. [כ]. וראה לעיל ויקרא ד, ג. אוה"ת ויקרא כרך ד ע' תתקי.

פסקה 20

67

ואתה מרבבות קדש

"מרבבות קודש": קודש הוא כינוי לחכמה עילאה, ומכאן הקשר לקידושין.

דברים ל"ג:ב' Deuteronomy 33:2

וַיֹּאמֶר ה' מִסִּינִי בָא וְזָרַח מִשְׁעִיר לְמוֹ הוֹפִיעַ מִהָר פָּאָרָן וְאַתָּה מִרְבֵּבֶת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דֵּת לְמוֹ:

And he said: The L-RD came from Sinai, And rose from Seir unto them; He shined forth from mount Paran, And He came from the myriads holy, At His right hand was a fiery law unto them.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 21

68

בע"ח שער הנסירה ספ"ג

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

שער כט: "וכן זה המוחא עילאה דא"א מתעורר ע"י יסוד המלי הנ"ל. ואח"כ לוקחים הטפה או"א ואח"כ הם מורידין הטפה בסוד מוחין לבניהן זרין".

69

קטן אינו מוליד

העיקרון התלמודי שקטן אינו מוליד; כאן הזיווג מצריך דעת שלמה

סנהדרין ס"ח ב'ח'-י"ח Sanhedrin 68b:8-10

וַיֹּאמֶר: כּוֹלִיָּה לְהַכִּי הוּא דְאֵתָא? אִם כּוֹן, נִימָא קְרָא "בֶּן אִישִׁי" מֵאִי "לְאִישׁ בֶּן"? שְׁמַע מִינָה תַרְתִּי. וּפְלִיגָא דְרַבָּה, דְּאָמַר רַבָּה: קֶטָן אֵינוֹ מוֹלִיד, שְׁנָאָמַר: "וְאִם אֵין לְאִישׁ גֵּאֵל". וְכִי יֵשׁ לֵה אָדָם בִּישְׁרָאֵל שְׂאִין לוֹ גּוֹאֵל? אֶלָּא, בְּגוֹל הָגֵר הַכְּתוּב מְדַבֵּר.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין סח, ב.

70

וידע האדם

"וידע אדם את חוה אשתו עוד": הזיווג מתואר כ"ידיעה", ולכן הוא תלוי

בדעת. כפי שמעירה הערת קה"ת, בפסוק נאמר "אדם" בלי ה"א הידיעה

בראשית ד':כ"ה Genesis 4:25

וַיֵּדַע אָדָם עוֹד אֶת־אִשְׁתּוֹ וַתֵּלֶד בֶּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שֵׁת כִּי שֵׁת־לִי אֱלֹקִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הָבֵל כִּי הָרְגוּ קַיִן:

And Adam knew his wife again; and she bore a son, and called his name Seth: 'for G-d hath appointed me another seed instead of Abel; for Cain slew him.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ד, כה. ושם בלא ה'. [כ].

פסקה 22

71

שכמו שמהטפה נולד וולד כך הגשם

ההערה אומרת שהשוואה בין גשם לבין הטיפה שממנה נולד ילד מוסברת שם.

הערת קה"ת

נתבאר באוה"ת פ' בשלח ע' תקנה.

72

והולידה

הגשם "מרווה את הארץ ומצמיח ממנה"; אדמו"ר הזקן משתמש בו כדימיוי להמשכה המביאה חיים חדשים.

ישעיהו נ"ה:י"ז Isaiah 55:10

כִּי כַאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם־הִרְוָה אֶת־הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לַזֶּרַע וְלֶחֶם לַאֲכֹל:

For as the rain cometh down and the snow from heaven, And returneth not thither, Except it water the earth, And make it bring forth and bud, And give seed to the sower and bread to the eater;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י נה, י.

73

כשעירים עלי דשא

"כשעירים עלי דשא"; "שעירים" קשור ל"שער", ולכן הגשם נמשל לשערות.

דברים ל"ב:ב' Deuteronomy 32:2

יֵעָרַף כַּמָּטָר לִקְחֵי תוֹלַד כְּשֶׁעִירִם עָלִי־דָשָׁא וְכַרְבִּיכִים עָלִי־עֵשֶׂב:

My doctrine shall drop as the rain, My speech shall distil as the dew; As the small rain upon the tender grass, And as the showers upon the herb.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

דברים לב, ב.

74

שערות הראש כ"א גומא בפ"ע

הגמרא אומרת שהקב"ה יצר נקב נפרד לכל שיערה, כדי שלא יינקו שתיים מאותו מקור; גם כל טיפת גשם יורדת בנפרד

בבא בתרא ט"ז Bava Batra 16a

הערת קה"ת

ב"ב טז, א.

עץ חיים היא

83

"עץ חיים היא למחזיקים בה"; התורה והמצוות גורמות ל"רוח"

משלי ג:18 Proverbs 3:18

עץ־חיים היא למחזיקים בה ותמכיה מאשר:

She is a tree of life to them that lay hold upon her, And happy is every one that holdeth her fast.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)
הערת קה"ת

משלי ג, יח.

א"ת בניך אלא בוניך

84

"וכל בניך לימודי ה'"; חז"ל דורשים "בניך" כ"בוניך", ואדמו"ר הזקן מחיל
זאת על ישראל הבונים את התורה שבעל פה

ישעיהו נ"ד:13 Isaiah 54:13

וְכָל־בְּנֵיךָ לְמוֹדֵי ה' וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךָ:

And all thy children shall be taught of the L-RD; and great shall be the peace of thy children.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ישראל עלו במחשבה

85

המדרש אומר שישראל קדמו לעולם במחשבתו של הקב"ה; כאן "מחשבה"
היא חכמה סתימאה, שורש נשמות ישראל

בראשית רבה א:ד"4 Bereshit Rabbah 1:4

... "ה' קנני ראשית דרכו" כסא הכבוד מנין דכתיב (תהלים צג, ב):
"נכון כסאך מאז וגו'". האבות וישראל ובית המקדש ושמו של משיח,
עלו במחשבה להבראות האבות מנין שנאמר (הושע ט, י): "כענבים
במדבר וגו'" ישראל מנין שנאמר (תהלים עד, ב): "זכור עדתך קנית
קדם" בית המקדש מנין שנאמר (ירמיה יז, יב): "כסא כבוד מרום
מראשון וגו'" שמו של משיח מנין שנאמר (תהלים עב, יז): "יהי שמו
לעולם וגו' [לפני שמש ינון שמו]" רבי אהבה ברבי זעירא אמר אף
התשובה שנאמר (שם צ, ב) "בטרם הרים יולדו" ואותה השעה (שם),

...

"In the beginning, G-d created" - six items preceded the creation of the world; some of them were [actually] created, and some of them G-d contemplated creating, [though He did not actually do so]. The Torah and the Throne of Glory were created. Torah, from where is it derived? As it is stated: "The L-rd made me at the beginning of His way" (Proverbs 8:22). The Throne of Glory, from where is it derived? "Your throne stands firm from earliest time, [You are from eternity]" (Psalms 93:2). The patriarchs, Israel, ...

Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

הערת קה"ת

ב"ר א, ד. ע"ל מטות (פג, ג). וש"נ. [כ].

86

המדרש על הפסוק "ואד יעלה מן הארץ", המתאר כיצד עננים נוצרים ממה
שעולה מן הארץ ולאחר מכן מורידים גשם

בראשית רבה י"ג:9 Bereshit Rabbah 13:9

(קהלת א) כל הנחלים הולכים אל הים וגו'. מעשה ברי' אליעזר ורבי
יהושע, שהיו מפרשים לים הגדול ונכנסה ספינתן לים, למקום שאין
המים מהלכין. אמר לו ר' אליעזר לרבי יהושע: לא באנו לכאן, אלא
לנסיון. מלאו משם חבית מלא מים, כיון שעלו לרומי, אמר להם

בהאי מזלא תליין

75

הקטע מהאידרא, שהמאמר עצמו מצטט, על המזל שהכול תלוי בו

ספר הזוהר, האדרא רבא י"ז:קמ"ז-17:147-21:157 Zohar, Idra Rabba
כ"א:קנ"ז

ועמ"ש הרמ"ז פ' בא (ד"מ סע"ב)

76

היא מצטטת את הרמ"ז: למזל "נוצר חסד" יש פנימיות וחיזוניות,
ובפנימיותו נמצאת פנימיות עתיק. כך יכולה ההמשכה לעבור דרך
ה"שערות" ובכל זאת לבוא מן הרובד הפנימי ביותר

הערת קה"ת

"דבמזל ונוצר חסד יש בו פנימי וחיזוני ובתוך פנימיותו הוא פנימי עתיק"
— המשך תער"ב פרק רח.

אד יעלה מן הארץ

77

"ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה"; זהו הדגם לאופן שבו
ההתעוררות מלמטה גורמת להמשכה מלמעלה

בראשית ב:6 Genesis 2:6

וָאֵד יָעָלָה מִן־הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת־כָּל־פְּנֵי הָאֲדָמָה:

but there went up a mist from the earth, and watered the whole face of the ground.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית ב, ו.

ישת חשך סתרו

78

"ישת חושך סתרו"; הדרגה הנסתר שאליה התשובה עולה

תהילים י"ח:12 Psalms 18:12

יִשְׁת־חֹשֶׁךְ סִתְרוּ סִבִּיבוֹתָיו סָכְתוּ חֹשְׁכֹת־מַיִם עָבִי שְׁחָקִים:

He made darkness His hiding-place, His pavilion round about Him; darkness of waters, thick clouds of the skies.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

סד"ה נר חנוכה

79

סוף המאמר ההוא, שהמאמר עצמו מצטט, מסביר שאור התורה מאיר רק
באמצעות "נר" של מצווה, ושהאוויר שמסביב גורם ללהבה להאיר. זהו
הבסיס לפירוש "משיב הרוח" כאן

הערת קה"ת

תו"א מב, ג.

אורא דייליה לא אתיידע כלל

80

הזוהר, שהמאמר עצמו מצטט, על ה"אוויר" העליון שאינו נודע כלל עד
שנקודה עליונה אחת וסתומה מאירה מתוכו

ספר הזוהר, בראשית א:א-ב:7 Zohar, Bereshit 1:1-2:7

81

בלקו"ת ס"פ בראשית

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

להאריז"ל.

ובזח"א (ד"ל"ז סע"ב)

82

הקטע דן בחמשת החסדים של אבא הנמשכים לנשמות ישראל ("אבא יסד
ברתא"), ובכך שהנשמות באות ממלכות כשהיא מקבלת מאבא. זהו דיון
מקביל לטענה במאמר ששורש נשמות ישראל הוא בחכמה העליונה

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' אמור לו, ד.

אדרינוס שחיק עצמות: מי אוקיינוס מה הינו? אמר לו: מים בולעין מים. אמר לה: הבו לי מנהון, יהבון ליה מלא לקיניאיתה, והווי היבין בגווה מים והיא בלעה להון. על דעתיה דר' אליעזר: משם הם שואבים. על דעתיה דרבי יהושע: לשם הם שבים ללכת. כיצד היתה ...

"All the streams go to the sea, [yet the sea is not full; to the place that the streams go, there they go again]" (Ecclesiastes 1:7) - there was an incident involving Rabbi Eliezer and Rabbi Yehoshua, who set sail in the Great Sea, and their ship entered a place in the sea where the water was not moving. Rabbi Eliezer said to Rabbi Yehoshua: 'We came here only for some test.' They filled a barrel of water from that place. When they arrived in Rome, Hadrian, may his bones ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסקה 23

תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב

הפסוק הפותח את המאמר; המילה "מורשה" נקראת כאן במשמעות ירושה.

דברים ל"ג:ד' Deuteronomy 33:4

תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב:

Moses commanded us a law, An inheritance of the congregation of Jacob.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הנק' בנים למקום

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות ג, יד.

בנים למקום

"חביבין ישראל שנקראו בנים למקום"; המקור לכינוי נשמות ישראל "בנים".

משנה אבות ג:י"ד Pirkei Avot 3:14

הוא היה אומר, חביב אדם שנקרא בצלם. חבה יתרה נודעת לו שנקרא בצלם, שנאמר (בראשית ט) כי בצלם אלקים עשה את האדם. חביבין ישראל שנקראו בנים למקום. חבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר (דברים יד) בנים אתם לה' אלקיכם. חביבין ישראל שנמתו להם כלי המדה. חבה יתרה נודעת להם שנמתו להם כלי המדה שבו נברא העולם, שנאמר (משלי ד) כי לקח טוב נתתי לכם, תורתני אל תעזבו:

He used to say: Beloved is man for he was created in the image [of G-d]. Especially beloved is he for it was made known to him that he had been created in the image [of G-d], as it is said: "for in the image of G-d He made man" (Genesis 9:6). Beloved are Israel in that they were called children to the All-Present. Especially beloved are they for it was made known to them that they are called children of the All-Present, as it is said: "you are children ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

כי שרית

יעקב נקרא ישראל "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל"; זוהי בחינת

"הבנים".

בראשית ל"ב:כ"ט Genesis 32:29

ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי ישרא'ל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל:

And he said: 'Thy name shall be called no more Jacob, but Israel; for thou hast striven with G-d and with men, and hast prevailed.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית לב, כט.

יעקב עבדי

"שמע נא יעקב עבדי"; השם יעקב קשור לבחינת "העבד".

ישעיהו מ"ד:א' Isaiah 44:1

ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו:

Yet now hear, O Jacob My servant, And Israel, whom I have chosen;

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מד, א.

ברא כרעא דאבוה

קטע מוקדם יותר בלקוטי תורה על דברים המסביר את הביטוי "ברא כרעא דאבוה", עם מקורות נוספים המצוינים שם.

הערת קה"ת

ע"ל ח' דברים (יב, ג). וש"נ. [כ].

פסקה 24

ע"פ כי הוא יברך הזבח

Maamarei Admur: הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד HaZaken 5565.

הערת קה"ת

אולי הכוונה להנדפס בסה"מ תקס"ה ע' קסב. ובדרך מצותיך ע' 180 ואילך.

כי הוא יברך הזבח ואח"כ יאכלו הקרואים

"כי הוא יברך הזבח ואחר כך יאכלו הקרואים"; הפסוק משמש לדימוי שבו הזיווג שפועלות נשמות מסוימות מתחלק לאחר מכן עם נשמות אחרות.

שמואל א ט':י"ג I Samuel 9:13

כבאכם העיר כן תמצאון אותו בטרם יעלה הבמתה לאכל כי לא יאכל העם עד באו כי הוא יברך הזבח אחרי כן יאכלו הקראים ועתה עלו כי אתו קהיום תמצאון אותו:

As soon as ye are come into the city, ye shall straightway find him, before he go up to the high place to eat; for the people will not eat until he come, because he doth bless the sacrifice; and afterwards they eat that are bidden. Now therefore get you up; for at this time ye shall find him.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

95

מה שאמר אבא בנימין

אבא בנימין אמר שכל ימיו היה דואג שתפילתו תהיה סמוכה למיטתו; רש"י מסביר שלא למד לפני שהתפלל.

ברכות ה' ב:כ"א Berakhot 5b:21

תנא אבא בנימין אומר: על שני דברים הייתי מצטער כל ימי — על תפילתי שתהא לפני מטתי, ועל מטתי שתהא נתונה בין צפון לדרום. "על תפילתי שתהא לפני מטתי", מאי "לפני מטתי"? אילימא "לפני מטתי" ממש, והאמר רב יהודה, אמר רב, ואיתימא רבי יהושע בן לוי: מנין למתפלל שלא יהא דבר חוצץ בינו לבין הקיר — שנאמר: "ויסב חזקתו פניו אל הקיר ויתפלל"? לא תימא, "לפני מטתי", אלא אימא "סמוך למטתי".

There is a teaching : Abba Benjamin said : Throughout my life I was most anxious about two things, viz., that my Tefillah should be recited before my bed, and that my bed should be placed between North and South. "That my Tefillah should be recited before my bed." What means "before my bed" ? Is it to be supposed that it was actually in front of the bed? But Rab Judah has said in the name of Rab (another version : R. Joshua b. Levi): Whence do we learn ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

הערת קה"ת

ברכות ה, ב. וראה בד"ה אם בחוקותי תשמע: ואין זה שייך רק ליחידי סגולה כאבא בנימין, אלא כמובן מלקיטת שם שזה שייך בעבודת כאורא, אלא שאבא בנימין הי' מתפלל ע"ז, ע"ש.

96

ובתוס' פ"ק דברכות

תוספות שואלים מניין נובע האיסור ללמוד לפני התפילה; אדמו"ר זקן משיב שמדובר במעלה ולא באיסור.

תוספות על ברכות ה' ב:כ"א:ב"ב:21:5 Berakhot 5b:21:2

אלא אימא סמוך למטתי - שלא היה עושה מלאכה עד שיתפלל. ורש"י פירש אפילו ללמוד שאסור ללמוד קודם תפלה. ולא ידעתי מנא ליה. אבל ראה דשרי ללמוד קודם דלקמן בפרק שני (ברכות דף יד ב) אמרין דרב מקדים ומשי ידיה ומברך ומתני פרקיה וקרי ק"ש כי מטא זמן ק"ש וכו':

Vilna Edition (Public Domain)

97

שו"ה קודם — שמעלת העסק בתורה שאחר התפלה הוא גבוה יותר מתורה שקודם התפלה

ההערה מפנה להערת הרבי בנושא זה, מעלת לימוד התורה לאחר התפילה, שנדפסה בתוספות למהדורה זו.

הערת קה"ת

ראה הערת כ"ק אדמו"ר שנעתקה להלן בהוספות להערות וציונים.

98

נודע בפע"ח

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

ש' התפלה (פ"ו). וש' הק"ש (פ"ב). [כ].

99

בכל מאדך

"בכל מאדך" שבקריאת שמע; אהבה עזה זו מעלה את המין ומעוררת את

החופה העליונה.

Deuteronomy 6:5

וְאָהַבְתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ וּבְכָל-מְאֹדְךָ:

And thou shalt love the L-RD thy G-d with all thy heart, and with all thy soul, and with all thy might.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

100

כי על כל כבוד חופה

"כי על כל כבוד חופה"; החופה העליונה הקודמת לזיווג.

ישעיהו ד':ה' Isaiah 4:5

וּבָרָא ה' עַל כָּל-מְכוֹן הַרְצִיּוֹן וְעַל-מִקְרָאָהּ עָנָן יוֹמָם וְעֶשֶׂן וְגִגָּה אֶשׁ לְהִכָּה לַיְלָה כִּי עַל-כִּלְכְּבוֹד חֶפֶז:

And the L-RD will create over the whole habitation of mount Zion, and over her assemblies, a cloud and smoke by day, and the shining of a flaming fire by night; for over all the glory shall be a canopy.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

101

אבל כשהקדים ק"ש ותפלה

אבא בנימין אמר שכל ימיו היה דואג שתפילתו תהיה סמוכה למיטתו; רש"י מסביר שלא למד לפני שהתפלל.

ברכות ה' ב:כ"א Berakhot 5b

הערת קה"ת

ראה ברכות ה, ב. סידור נו, א. סד"ה מי כמוכה — תרפ"ח.

פסקה 25

102

עוסק בתורה לשמה

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה).

הערת קה"ת

אבות רפ"ו.

103

עוסק בתורה לשמה

"כל העוסק בתורה לשמה זוכה לדברים הרבה"; כאן מפרשים "לשמה" — לשם התורה עצמה.

משנה אבות ו':א' Pirkei Avot 6:1

שְׁנֵי חֲכָמִים בְּלִשׁוֹן הַמִּשְׁנָה, בְּרוּךְ שֶׁבָחָר בָּהֶם וּבְמִשְׁנָתָם: רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר כָּל הָעוֹסֵק בַּתּוֹרָה לְשִׁמְהָ, זֹכֶה לְדַבְרֵי הַרְבֵּה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁכָּל הָעוֹלָם כָּלֹ כְּדִי הוּא לוֹ. נִקְרָא רַע, אֶהוּב, אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת, מְשַׂמֵּחַ אֶת הַמָּקוֹם, מְשַׂמֵּחַ אֶת הַבְּרִיּוֹת. וּמִלְבָּשָׁתוּ עֲגוּה וְיִרְאָה, וּמִכְשָׁרְתוֹ לִהְיוֹת צַדִּיק וְחָסִיד וְנֶאֱמָן, וּמִרְחֻקָּתוֹ מִן הַחֵטָא, וּמִקְרָבָתוֹ לִידֵי זָכוּת, וְנִהְיִין מִמֶּנּוּ עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה בִּינָה וּגְבוּרָה, שְׁנֵאָמַר (משלי ח) לִי עֲצָה וְתוֹשִׁיָּה אֲנִי ...

The sages taught in the language of the Mishnah. Blessed be He who chose them and their teaching. Rabbi Meir said: Whoever occupies himself with the Torah for its own sake, merits many things; not only that but he is worth the whole world. He is called beloved friend; one that loves G-d; one that loves humankind; one that gladdens G-d; one that gladdens humankind. And the Torah clothes him in humility and reverence, and equips him to be righteous, pious, upright and trustworthy; it keeps him far from sin, ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

104 ברכו בתורה תחלה

הארץ אבדה משום "שלא ברכו בתורה תחילה"; אדמו"ר הזקן קושר זאת ללימוד לשם התורה עצמה.

Bava Metzia 85b:1א' ב:ב מציעא פ"ה

אָמרו חכמים וְלֹא פִירְשׁוּהוּ, אָמרו נביאים וְלֹא פִירְשׁוּהוּ, עַד שֶׁפִּירְשׁוּ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעֶצְמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר ה' עַל עֶזְבִּי אֶת תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נִתְּנִי לַפְּנִיָּהִם". אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: שֶׁלֹּא בִּרְכוּ בַּתּוֹרָה תְּחִלָּה.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ראה ב"מ פה, ב.

105 כי קולך ערב

"כי קולך ערב": מילות הפתיחה של מאמר המצוטט בעניין מתיקות התענוג העליון.

Song of Songs 2:14יד' שיר השירים ב'

יוֹנְתִי בְּחֻגֵי הַסֵּלַע בְּסֹתֵר הַמַּדְרֵגָה הָרְאִינִי אֶת־מְרָאֶיךָ הַשְּׁמִיעֵנִי אֶת־קוֹלְךָ כִּי־קוֹלְךָ עֶרֶב וּמְרָאֶיךָ נְאוּהָ:

O my dove, that art in the clefts of the rock, in the covert of the cliff, Let me see thy countenance, let me hear thy voice; For sweet is thy voice, and thy countenance is comely.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

פסקה 26

106 ועפ"י יובן ענין פי דאליעזר עבד אברהם

השיחה הזאת מבארת מדוע מוסברים כאן, בסוף התורה, נישואי יצחק ורבקה, ולא בתורה אור לפרשת חיי שרה, וכיצד הדבר קשור לפתיחת לקוטי תורה על ויקרא.

הערת קה"ת

בס"ה"ש תשנ"ב ח"א ע' 106 מבאר למה מבאר ענין נישואי יצחק ורבקה כאן ולא בתו"א פי חיי שרה, וכן הקשר להתחלת הלקו"ת בפי ויקרא ע"ש.

107 ויאמר העבד הגמלאיני נא מעט מים מכדך

בקשתו של אליעזר ל"מעט מים"; כאן היא מתפרשת כהמשכת ההשפעה לנשמות המכונות "עבדים".

Genesis 24:17י"ז בראשית כ"ד

וַיֵּרֶץ הָעֶבֶד לִקְרֹאתָהּ וַיֹּאמֶר הַגְּמִיאִינִי נָא מַעַט־מִים מִכֶּדֶךָ:

And the servant ran to meet her, and said: 'Give me to drink, I pray thee, a little water of thy pitcher.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

108 לע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו

התלמוד מתאר כיצד בעתיד יפנה עם ישראל ליצחק ויאמר לו: "כי אתה אבינו".

Shabbat 89b:4-5ה' ב:ד' שבת פ"ט

אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָנִי אָמַר רַבִּי יוֹנְתָן: מַאי דְּכִתְבִּי: "כִּי אֹתָהּ אָבִינוּ כִּי אֲבִרְהָם לֹא יִדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְיֶרְנוּ אֹתָהּ ה' אָבִינוּ גּוֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ" — לְעֵתִיד לְבֹא יֹאמְרוּ לוֹ הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאֲבִרְהָם: בְּנִיָּה חֲטָאוּ לִי. אָמַר לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ. אָמַר: אִימַר לָקַח לְעֶקֶב דִּהְיוֹה לָקַח צֶעַר גִּידוּל בָּנִים, אֲפֹשֶׁר דְּבַעֲי רַחֲמֵי עַלְיֵיהּ. אָמַר לָקַח: בְּנִיָּה חֲטָאוּ. אָמַר לְפָנָיו: רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, יִמְחוּ עַל קְדוּשַׁת שְׁמֶךָ. אָמַר לֹא בְּסִבִּי טַעְמָא וְלֹא ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

ישעיהו ס"ג:ט"ז Isaiah 63:16

כִּי־אֹתָהּ אָבִינוּ כִּי אֲבִרְהָם לֹא יִדְעֵנוּ וְיִשְׂרָאֵל לֹא יִכְיֶרְנוּ אֹתָהּ ה' אָבִינוּ גּוֹאֲלֵנוּ מֵעוֹלָם שְׁמֶךָ:

For Thou art our Father; for Abraham knoweth us not, and Israel doth not acknowledge us; Thou, O L-RD, art our Father, Our Redeemer from everlasting is Thy name.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

שבת פט, ב. ישע"י סג, טז.

פסקה 27

109 הלויים כהנים כמ"ש בלק"ת

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

להאריז"ל. תחלת יחזקאל.

110 ובלק"א

ההערה מפנה לפרק נ' בתניא, העוסק באהבה שמצד הגבורה, הנמשלה לזוהב, ובמעלתה על האהבה שמצד החסד, הנמשלה לכסף.

הערת קה"ת

פרק נ.

פסקה 28

111 צחוק עשה לי אלקים

שרה אמרה: "צחוק עשה לי אלקים, כל השומע יצחק לי"; זהו מקור שמו של יצחק.

Genesis 21:6ו' בראשית כ"א

וַתֹּאמֶר שָׂרָה צָחַק עָשָׂה לִי אֱלֹקִים כִּלְ־הַשְׁמַע יִצְחָק־לִי:

And Sarah said: 'G-d hath made laughter for me; every one that heareth will laugh on account of me.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כא, ו.

פסקה 29

112 צחוק עשה לי לשון עבר כל השומע יצחק לי

בפסוק עוברים מן העבר — "עשה צחוק" — אל העתיד — "יצחק"; הדבר מתפרש כעבודת ההווה וכגילוי התענוג בעתיד.

Genesis 21:6ו' בראשית כ"א

וַתֹּאמֶר שָׂרָה צָחַק עָשָׂה לִי אֱלֹקִים כִּלְ־הַשְׁמַע יִצְחָק־לִי:

And Sarah said: 'G-d hath made laughter for me; every one that heareth will laugh on account of me.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

113 בשית אלפי שני דהוי עלמא

התלמוד מדבר על ששת אלפי שנות קיומו של העולם.

Rosh Hashanah 31a:8-9ט"ז א:ח' ראש השנה ל"א

וְקַמְיִפְלְגִי בְּדָרְבַּ קְטִינָא, דְּאָמַר רַב קְטִינָא: שִׁיתָא אֲלִפִּי שְׁנֵי הוּא עֲלָמָא וְחֵד חֲרוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְנִשְׁגַּב ה' לְבָדּוֹ בְּיוֹם הַהוּא". אָמַר אֲבִי: תְּרִי חֲרוֹב, שֶׁנֶּאֱמַר: "יַחְיֵינוּ מִיּוֹמֵי־ם". בְּמוֹסָפִי דְּשַׁבְּתָא מָה הָיוּ אוֹמְרִים? אָמַר רַב עֲזָרָה בַּר רַבָּא אָמַר רַב: "הָיוּ לָךְ".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

סנהדרין צ"א:12ב Sanhedrin 97a:12b

אמר רב קטינא: שית אלפי שני הוי עלמא, וחד חרוב, שנאמר: "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא". אכ"י אמר: תרי חרוב, שנאמר: "יחינו מימים ביום השלישי יקמנו ונחיה לפניו".

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ר"ה לא, א. סנהדרין צו, א.

פסקה 30

114

בע"ת בחילא יחיר

הזוהר אומר שבעלי תשובה מתקבלים בכוח גדול יותר מן הצדיקים הגמורים; כאן הדבר מוסבר בכוחו של האור החורר

Zohar I, 129b וז"א קכט,

הערת קה"ת

זח"א קכט, ב.

115

ר' אליעזר ב"ד שיצתה נשמתו בבכ"י

רבי אליעזר בן דורדיא בכה עד שיצאה נשמתו, ורבי אמר: "יש קונה עולמו שעה אחת".

Avodah Zarah 17a:15ט"ו א:ט"ו

אמר: אין הדבר תלוי אלא ב"י. הניח ראשו בין ברכיו ונעה ברכיה עד שיצתה נשמתו. יצתה בת קול ואמרה: רבי אלעזר בן דורדיא מזומן לחיי העולם הבא! [והא הכא בעבירה הוה ומית], התם נמי, כיון דאביק בה טובא, כמינות דמקא.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

ע"ז יו, א.

116

ואברהם זקן בא בימים

"ואברהם זקן בא בימים"; כאן הדברים נקראים כהתקדמות הדרגתית, יום אחר יום.

Genesis 24:1א:כ"ד

ואברהם זקן בא בימים ויהי ברה את אברהם בכל:

And Abraham was old, well stricken in age; and the L-RD had blessed Abraham in all things.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, א.

117

כנוצר בזהר ע"פ זה

למילים האלה Zohar I, 129a הערת קה"ת מפנה ל

Zohar I, 129a וז"א קכט,

הערת קה"ת

זח"א קכט, א.

118

אברהם הוא בחי אבר מה

Likkutei Torah of the הערת קה"ת מפנה למקום שבו זה מתבאר עוד Arizal.

הערת קה"ת

לקו"ת להאריז"ל ר"פ לך.

119

צדיק שהוא משפיע . חסד

ההערה מפנה לערך במילון הזה למונח "צדיק" — מי שמשפיע מלמעלה

הערת קה"ת

ראה מא"א אות צ, ס"ו. וראה פרדס בעה"כ ערך צדיק.

פסקה 31

120

לשבת יצרה

"לא תהוה בראה, לשבת יצרה"; תכלית העולם מחייבת להמשיך את האור למטה.

ישעיהו מ"ה:18 Isaiah 45:18

כי לה אמר'ה בורא השמים הוא האלקים יצר הארץ ועשה הוא כוונה לאיתהו בראה לשבת יצרה אני ה' ואין עוד:

For thus saith the L-RD that created the heavens, He is G-d; That formed the earth and made it, He established it, He created it not to be empty or chaotic, He established it to be settled and inhabited: I am the L-RD, and there is none else.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י מה, יח.

121

דרישי דעשו בעטפוי דיצחק

שם אדמו"ר הזקן מצטט את "ראשו של עשו בעטפוי דיצחק" כדי להראות שגם מול אצילות יש קליפות, המקבלות את חיותן מאצילות; עשו הוא זעיר אנפין של אותה קליפה.

הערת קה"ת

ת"י בן עזיאל לבראשית נ, יג. ראה גם לעיל פ' תזריע כא, א. ע' תו"א ד"ה ראה ריה בני. ובש"י"ה הק' מסי' פסחים במצה שמורה רד"ה מתחלה עובדי ע"ז היו אבותינו (קס, א). והמקור הוא מת"י פ' ויחי (ג, יג). [כ].

122

דרישי דעשו בעטפוי דיצחק

התרגום מספר שראשו של עשו התגלגל לחיקו של יצחק במערת המכפלה; החסידות קוראת זאת כביטוי לשורשו של עשו בגבורות יצחק.

Targum Jonathan on Genesis 50:13ג:13

... דעשו רשיעא ויהוה רישיה דעשו מתגלגל עד דעל לגו מערתא ואתנהו בגו עיטפיה דיצחק אבוי וגופיה קברו בגו דעשו בקהל כפילתא ובתר כן קברו תיה בגוי ליצחק במערת הקל כפילתא דיובן אברהם ות חקלא לאחסנת קבורתא מן עפרון חתאה על אנפי מקרא

But when his sons had brought him into the land of Kenaan, and the thing was heard by Esau the Wicked, he journeyed from the mountain of Gebala with many legions, and came to Hebron, and would not suffer Joseph to bury his father in the Double Cave. Then forthwith went Naphtali and ran, and went down to Mizraim, and came in that day, and brought the Instrument that Esau had written for Jakob his brother in the controversy of the Double Cave. And immediately he beckoned to Hushim the ...

Targum Jonathan on Genesis (Public Domain) • The Targum of Jonathan ben Uzziel, trans. J. W. Etheridge, London, 1862 (Public Domain)

123

ובחרת בחיים זו אומנות

הדיון בבבלי בחובתו של האב ללמד את בנו אומנות, שהערת קה"ת מביאה לצד הירושלמי.

Kiddushin 30b קידושין ל' ב

הערת קה"ת

ירוש' פאה רפ"א. וראה ג"כ קידושין ל, ב.

ובחרת בחיים זו אומנות 124

"ובחרת בחיים — זו אומנות"; כאן מדובר בתפקיד החיים בעולם, להמשיך את האור למטה.

תלמוד ירושלמי פאה א:א'1:1 Jerusalem Talmud Peah

ובע"כ אתה חי 125

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

אבות ספ"ד.

ובע"כ אתה חי 126

"בעל כורחך אתה חי"; הנשמה נשלחת אל הגוף, בניגוד לרצונה לעלות, כדי להמשיך את האור למטה.

משנה אבות ד:כ"ב Pirkei Avot 4:22

הוא הנה אומר, הילודים למות, והמתים להחיות, והחיים לדון. לידע להודיע ולהודע שהוא אל, הוא היצר, הוא הבורא, הוא המבין, הוא הדין, הוא עד, הוא בעל דין, והוא עתיד לדון. ברוך הוא, שאין לפניו לא עולה, ולא שכיחה, ולא משוא פנים, ולא מקח שחד, שהכל שלו. ודע שהכל לפי החשבון. ואל יבטיחה יצרך שהשואל בית מנוס לה, שעל כרחק אתה נוצר, ועל כרחק אתה נולד, ועל כרחק אתה חי, ועל כרחק אתה מת, ועל כרחק אתה עתיד לתן ...

He used to say: the ones who were born are to die, and the ones who have died are to be brought to life, and the ones brought to life are to be judged; So that one may know, make known and have the knowledge that He is G-d, He is the designer, He is the creator, He is the discerner, He is the judge, He the witness, He the complainant, and that He will summon to judgment. Blessed be He, before Whom there is no iniquity, nor forgetting, nor ...

Torat Emet 357 (Public Domain) • Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY)

פסקה 32

נתונים המה לאהרן 127

הלוויים "נתונים לאהרן ולבניו"; הערת קה"ת מציינת שהמילה "המה" אינה מופיעה בפסוק הזה (השוו 8:16)

במדבר ח:ט"ז Numbers 8:16

כי נתנים נתנים המה לי מתוך בני ישראל תחת פטרת כל ירחם בכור כל מבני ישראל לקחת אתם לי:

For they are wholly given unto Me from among the children of Israel; instead of all that openeth the womb, even the first-born of all the children of Israel, have I taken them unto Me.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

במדבר ח:י"ט Numbers 8:19

ואתנה את הלוויים נתנים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל לעבד את עבדת בני ישראל באהל מועד ולכפר על בני ישראל ולא יהיה בבני ישראל נגף בגשת בני ישראל אליהם:

And I have given the Levites—they are given to Aaron and to his sons from among the children of Israel, to do the service of the children of Israel in the tent of meeting, and to make atonement for the children of Israel, that there be no plague

among the children of Israel, through the children of Israel coming nigh unto the sanctuary.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ראה במדבר ח, טז. יט. במדבר ח, יט ותי (המה) ל"י. [כ].

ובלע המות לנצח 128

"ובלע המות לנצח": העתיד, לאחר שהכול יתברר.

ישעיהו כ"ה:ח Isaiah 25:8

בלע המות לנצח ומחה אדני ה' דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ כי ה' דבר:

He will swallow up death for ever; And the L-rd GOD will wipe away tears from off all faces; And the reproach of His people will He take away from off all the earth; For the L-RD hath spoken it.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ישע"י כה, ח.

ואין שטן ואין פגע 129

"אין שטן ואין פגע רע": נאמר על שלטונו השליו של שלמה, ומשמש תיאור של העולם העתידי לבוא.

מלכים א ה:י"ח I Kings 5:18

ועתה הניח ה' אלי לי מסביב אין שטן ואין פגע רע:

But now the L-RD my G-d hath given me rest on every side; there is neither adversary, nor evil occurrence.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

ציון במשפט תפדה 130

"ציון במשפט תפדה": שם מאמר המובא בהקשר זה.

ישעיהו א:כ"ז Isaiah 1:27

ציון במשפט תפדה ושכייה בצדקה:

Zion shall be redeemed with justice, And they that return of her with righteousness.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

נקבה תסובב גבר 131

"נקבה תסובב גבר": לעתיד לבוא הצד המקבל יתעלה מעל הצד המשפיע.

ירמיהו ל"א:כ"ב Jeremiah 31:22

עדמתי תתחמקין הבת השוכבה כייבא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר:

How long wilt thou turn away coyly, O thou backsliding daughter? For the L-RD hath created a new thing in the earth: A woman shall court a man.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

ירמ"י לא, כא.

א"ח עטיב 132

"אשת חיל עטרת בעלה": העטרה נמצאת מעל הראש, ולכן הצד המקבל נעשה לנעלה יותר.

משלי י"ב:ד Proverbs 12:4

הערת קה"ת

משלי יב, ד.

ולכן ארז"ל בב"ר

הקטע מסביר שהתורה והמצוות עצמן הן ב"א ובנוקבא דאצילות, אף ששורשן במו"ס; לעומת זאת, י"ג מדות הרחמים הנמשכות בראש השנה וביום הכיפורים מביאות אור מעתיק עצמו — הקבלה לכוחם של ימי הדין. המתואר כאן

הערת קה"ת

ראה לעיל פ' נצבים נג, א.

140

יפה שיחתן של עבדי אבות

הסבר נרחב למאמר רבי אחא על שיחתן של עבדי האבות

הערת קה"ת

ראה תו"ח ח"ש קלה, א. קלו, א ואילך. אוה"ת שם כזו, ב ואילך. ד"ה אמר ר' אחא תשל"ט (ע' לד).

141

יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים

רבי אחא: סיפורו של אליעזר מסופר בהרחבה, בעוד הלכות רבות נלמדות רק מרמזים; אדמו"ר הזקן מסביר שהשיחה המשיכה את הייחוד עצמו

בראשית רבה ס"ח:8' Bereshit Rabbah 60:8

... אין הוון קדמאין מלאכין, אנן בני נש! ואין הוון בני נש, אנן חמרין, ולית אנן כחמרתיה דר' פנחס בן יאיר, חמרתיה דר' פנחס בן יאיר יהבון לה שער דטיבלא, לא אכלת יתהון, ואנן אכלינן תאנייא דטבילין. ויתן תבן ומספוא לגמלים אמר רבי אחא: יפה שיחתן של עבדי בתי אבות מתורתן של בנים. פרשתו של אליעזר שנים ושלשה דפים. הוא אומרה ושונה, ושרץ מגופי תורה ואין דמו מטמא כבשרו, אלא מריבוי המקרא. ר' שמעון בן יוחאי אומר: טמא הטמא. ר' אליעזר בן יוסי אומר: זה וזה. ומים לרחוץ רגליו, ורגלי ...

"The man came to the house and unfastened the camels. He gave straw and feed for the camels, and water to wash his feet and the feet of the men who were with him" (Genesis 24:33). "The man came to the house [and unfastened the camels]..." - he untied their muzzles. Rabbi Huna and Rabbi Yirmeya asked Rabbi Hiyya bar Rabba: Were the camels of Abraham our patriarch not like the donkey of Rabbi Pinḥas ben Yair? Robbers once took the donkey of Rabbi Pinḥas ben Yair. It spent three ...

Daat Bereshit Rabbah (Public Domain) • The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY)

פסקה 33

תשרי נקי ירח האיתנים

המראה מקום של קה"ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה"ת

מ"א ח, ב.

143

שבו נולדו האבות

הקטע מופיע Rosh Hashanah 10b:10 המילים כאן מצטטות את למטה.

ראש השנה י"ב:10 Rosh Hashanah 10b:10

תנ"א, רבי אליעזר אומר: בתשרי נברא העולם, בתשרי נולדו אבות, בתשרי מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בראש השנה נפקדה שרה רחל ורחל, בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

אם עושין תשובה נגאלין

"אם ישראל עושין תשובה נגאלין": הגאולה, שבה הגבורה מתגלה כנעלית יותר, תלויה בגבורת התשובה

סנהדרין צ"ב:15-14:97b Sanhedrin 97b:14-15

אמר רב: כלו כל תקיצינ, ואין הדבר תלוי אלא בתשובה ומעשים טובים. ושמואל אומר: דיו לאכל שיעמוד באבולו. כתנאי: רבי אליעזר אומר: אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, ואם לאו - אין נגאלין. אמר לו רבי יהושע: אם אין עושין תשובה אין נגאלין? אלא הקדוש ברוך הוא מעמיד להן מלך שגורותיו קשות כהמן, וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב. תנאי אידך: רבי אליעזר אומר, אם ישראל עושין תשובה - נגאלין, שמואל: "שוכו ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

הערת קה"ת

סנהדרין צו, ב.

134

יצחק ורבקה . . שרשם בגבורה

ההערה מפנה לערך זה כדי להראות שיצחק ורבקה מושרשים בגבורה

הערת קה"ת

ראה מא"א אות ר', ס"ח. פרדס ערה"כ ערך יצחק, רבקה.

135

ותרד העינה

"ותרד העינה": רבקה, שם ב"ן, מורידה את המקור הנסתר אל תחום הגילוי.

בראשית כ"ד:45 Genesis 24:45

אני טרם אכלה לדבר אלי לבי והנה רבקה יצאת וכדה על-שכמה ותדר העינה ותשאב ואמר אליה השקיני נא:

And before I had done speaking to my heart, behold, Rebekah came forth with her pitcher on her shoulder; and she went down unto the fountain, and drew. And I said unto her: Let me drink, I pray thee.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה"ת

בראשית כד, מה.

136

וגם לגמליך אשאב

"וגם לגמליך אשאב": הברכה נמשכת עוד למטה

בראשית כ"ד:19 Genesis 24:19

ותכל להשקתו ותאמר גם לגמליך אשאב עד אם-כלו לשתת:

And when she had done giving him drink, she said: 'I will draw for thy camels also, until they have done drinking.'

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

137

וע' בזח"א וישב (דקפ"א סע"ב)

ההערה מפנה לשם לדיון בקטע זה מהזוהר, בהקשר של שאיבת המים של רבקה לגמלים

הערת קה"ת

ראה אוה"ת פ' חיי שרה קכח, א.

138

ובמ"א נתי' דיצחק ורבקה שהם בחי' מ"ה וב"ן

אחד המקומות שבהם יצחק ורבקה מוסברים כמ"ה וב"ן

הערת קה"ת

ראה סה"מ תקס"ג ע' לו ואילך. תו"ח פ' חיי שרה קלה, א ואילך. אוה"ת פ' ח"ש כזו, ב. סה"מ תר"ס ע' לי ואילך. סה"ש תשנ"ב ח"ב ע' 102 הערה 54.

ויצא יצחק לשוח

149

״ויצא יצחק לשוח בשדה״; חז״ל פירשו זאת כתפילה

בראשית כ״ד:ס״ג:Genesis 24:63

וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשָׂדֶה לְפָנוֹת עָרֵב וַיֵּשָׂא עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה גַמְלִים בָּאִים:

And Isaac went out to meditate in the field at the eventide; and he lifted up his eyes, and saw, and, behold, there were camels coming.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה״ת

בראשית כד, סג.

ר״ה י׳, ב. יא, א.

שבו נולדו האבות

144

דעת רבי אליעזר שהאבות נולדו בתשרי, הנלמדת מן הביטוי ״חודש האיתנים״.

ראש השנה י״א א:כ״א:Rosh Hashanah 11a:2

רבי יהושע אומר: בניסן נברא העולם, בניסן נולדו אבות, בניסן מתו אבות, בפסח נולד יצחק, בראש השנה נפקדה שרה רחל ורחנה, בראש השנה יצא יוסף מבית האסורין, בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים, בניסן נגאלו בניסן עתידין לינאל.

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC)

כמאמר אם כבנים אם כעבדים

145

המראה מקום של קה״ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה״ת

בתפלת היום הרת עולם במוסף דר״ה.

שרבי חנינא בן דוסא נקי כעבד

146

המראה מקום של קה״ת למילים האלה (ההערה למטה)

הערת קה״ת

ברכות לד, סע״ב.

שרבי חנינא בן דוסא נקי כעבד לפני המלך

147

על רבי חנינא בן דוסא נאמר שהוא ״כעבד לפני המלך״, בעל גישה חופשית, ואילו רבן יוחנן בן זכאי הוא ״כשר לפני המלך״; עבד עשוי לעמוד במעלה גבוהה יותר.

ברכות ל״ד ב:כ״ח:Berakhot 34b:28

ושוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבי יוחנן בן זכאי, ונלה בנו של רבי יוחנן בן זכאי. אמר לו: חנינא בני, בקש עליו רחמים ורחנה. הניח ראשו בין ברכיו ובקש עליו רחמים, ונקה. אמר רבי יוחנן בן זכאי: אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו בין ברכיו כל היום כולו — לא היו משגיחים עליו. אמרה לו אשתו: וכי חנינא גדול ממך? אמר לה: לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך, ואני דומה כשר לפני המלך.

It also happened with R. Hannina b. Dosa that he went to Torah with Rabban Johanan b. Zakkai. The son of Rabban Johanan b. Zakkai fell ill, and he said to him, "Hannina, my son ! Pray on his behalf that he may live" R. Hannina laid his head between his knees, and prayed on his behalf, and he recovered. Rabban Johanan b. Zakkai said, "Were Ben Zakkai to press his head between his knees all the day long, no notice would be taken of him." His wife said to ...

William Davidson, Vocalized Aramaic (CC-BY-NC) • Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain)

תפלה לעני

148

״תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו״; התפילה נקראת שיחה

תהילים קי״ב:א״א:Psalms 102:1

תַּפִּלָּה לְעֵנִי כִּי־יַעֲטֹף וְלִפְנֵי ה' יִשְׁפֹךְ שִׁיחוֹ:

A Prayer of the afflicted, when he fainteth, and poureth out his complaint before the L-RD.

Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA) • JPS 1917 (Public Domain)

הערת קה״ת

תהלים קב, א.

Likkutei Torah

הפרשה החסידית

על המהדורה

Hebrew text of Torah Ohr and Likkutei Torah and their marei mekomos ("Sources and References", including the Rebbe's notes): © Kehot Publication Society, via Sefaria, CC BY-NC 4.0; formatting adapted.

likuteitorah.com. תורגם מהמהדורה האנגלית של CC BY-NC 4.0. ביאורים והערות המקורות. תרגום: CC BY 4.0.

דרך Sefaria: Miqra according to the Masorah (CC-BY-SA); The Holy Scriptures: A New Translation (JPS 1917) (Public Domain); Daat Bereshit Rabbah (Public Domain); The Sefaria Midrash Rabbah, 2022 (CC-BY); Wikisource Talmud Bavli (CC-BY-SA); Torat Emet 357 (Public Domain); Eighteen Treatises from the Mishna (Public Domain); William Davidson Edition - Vocalized Aramaic (CC-BY-NC); Constantinople, 1740 (CC-BY-NC); Wikisource Bereshit Rabbah (CC-BY-SA); Mishnah Yomit by Dr. Joshua Kulp (CC-BY); Tractate Berakot by A. Cohen, Cambridge University Press, 1921 (Public Domain); Vilna Edition (Public Domain); Targum Jonathan on Genesis (Public Domain); The Targum of Jonathan ben Uzziel, trans. J. W. Etheridge, London, 1862 (Public Domain).

כשלשון המאמר לצדו, (openai/gpt-6-luna-pro:batch), בעזרת בינה מלאכותית likuteitorah.com התרגום לעברית נעשה מהמהדורה האנגלית של לבדיקה. עדיין לא עבר עריכה אנושית. כל דבר חשוב יש לבדוק מול לשון המאמר.

· Sichah of Shabbos Parshas Vayakhel 5725 הרבי ביקש ללמוד את מאמרי פרשת השבוע, «הפרשה החסידית», באותו שבוע, מחולקים לשבעת ימיו · Toras Menachem vol. 42, pp. 306-309). למה ללמוד, וברכות הרבי. likuteitorah.com/about/the-chassidishe-parsha/

© likuteitorah.com. או לספריית ליובאוויטש Sefaria מיזם חנימי ולא מסחרי. אין כאן מכירה. אין שיוך לקה"ת, ל-

likuteitorah.com/he/likkutei-torah/vezos-haberachah/3/ מתוך

מוקדש לכבוד

מוקדש לכבוד הגאון המקובל רבי לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל

אבי הרבי, רבי לוי יצחק